

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ 2.000 ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ Η ΟΠΟΙΑ
ΘΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 20 ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ. ΠΟΙΕΣ ΘΑ
ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΗ**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ:
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:
ΝΑΚΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

ΠΑΤΡΑ 1997

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2342
----------------------	------

« Η εθνική ανεξαρτησία μέσα στα πλαίσια των μικρών εθνικών
οικονομιών είναι σήμερα αναχρονιστική»

Κέρμοντ Σπιντ - 1986

« Το έθνος - Κράτος είναι πλέον πολύ μικρό για να μπορέσει να
λύσει μόνο του όλα τα προβλήματά του»

Ζαν Μοννε - 1977

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΚΑΧ = Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα.

ΕΚΑΕ = Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.

ΕΟΚ = Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

ΕΚ = Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

ΕΕΠ = Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.

ΕΠΣ = Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία.

ΕΝΣ = Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα.

ΕΕ = Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΚ = Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή ΕΟΚ.

ΟΝΕ = Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

ΕΣΚΤ = Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.

ΝΕ = Νομισματική Ένωση.

ΕΚΤ = Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

ΜΣΙ = Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.

ΗΒ = Ηνωμένο Βασίλειο.

ΝΑΤΟ = Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου.

ΔΕΕ = Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

ΑΕΠ = Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν.

ΕΤΕ = Ενιαίο τελωνειακό έγγραφο.

ΜΜΕ = Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.

ΔΔΜΕ = Δημιουργία Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών και Ενέργειας.

ΚΥΑΕ = Κέντρο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.

ΝΙC = Νέο Κοινοτικό Μέσο.

ΕΟΜΜΕΧ = Ευρωπαϊκός Οργανισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να δείξει την οργάνωση της ΕΕ τόσο σε οικονομικοκοινωνικό επίπεδο όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Επίσης γίνεται προσπάθεια κατανόησης και καταγραφής των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων της ΕΕ στον Ευρωπαϊό Πολίτη και του κατά πόσο επηρεάζει την ζωή και την εργασία του.

Συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο προσπαθώ να καταγράψω και να καταλήξω σε συγκεκριμένα συμπεράσματα όσον αφορά τη φυσιογνωμία της ΕΕ. Ποια είναι η μορφή της ΕΕ; Συγκεντρώνει περισσότερα στοιχεία ενός διεθνούς οργανισμού ή η διάρθρωση της Συνθήκης του Μάαστριχ αναφορικά με την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας συνηγορεί περισσότερο υπέρ του χαρακτηρισμού της ως συνομοσπονδία;

Στην συνέχεια καταγράφω απόψεις, όσον αφορά τους στόχους της ΕΕ αλλά και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την εκπλήρωση των στόχων, όχι μόνο συγγραφέων συγκεκριμένων βιβλίων και φυλλαδίων αλλά και προσωπικές απόψεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανάπτυξη της οικονομικής ενοποίησης και συγκεκριμένα της εσωτερικής αγοράς και των ελευθεριών που προσφέρει στον Ευρωπαϊό Πολίτη όπως επίσης και καταγραφή σημαντικών στοιχείων που βοηθούν τον αναγνώστη στην κατανόηση της πορείας προς την οικονομική και νομισματική ενοποίηση.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στην προσπάθεια των κρατών-μελών της ΕΕ για πολιτική ένωση. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι αλλαγές που πρέπει να πραγματοποιηθούν σε τομείς όπως η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων ώστε να γίνει πραγματικότητα η πολιτική ενοποίηση και το κατά πόσο είναι εφικτές αυτές οι αλλαγές.

Στο τέταρτο και πιο ενδιαφέρον κεφάλαιο εκθέτω αναλυτικά τις απόψεις μου και όχι μόνο για τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις της ΕΕ στον Ευρωπαϊό Πολίτη. Τι σημαίνει ελεύθερη κυκλοφορία και ασφάλεια στο χώρο της Ευρώπης; Πώς λειτουργεί αυτή η ελευθερία; Τι διευκολύνσεις παρέχει στους πολίτες; Τι σημαίνει οικονομική και νομισματική ενοποίηση; Τι προνόμια θα απολαμβάνουν οι πολίτες μετά την ολοκλήρωση την ΟΝΕ και την κυκλοφορία του EURO; Ποια είναι η πολιτική της ένωσης στο χώρο της Υγείας των πολιτών της; Ποια τα μέτρα κατά της ανεργίας; Τι σημαίνει αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων; Ποια η πολιτική της ένωσης στον ευαίσθητο και πρωταρχικό τομέα του περιβάλλοντος;

Τέλος, εκθέτω συμπεράσματα για το μέλλον της ΕΕ, τις επιδιώξεις της Ελλάδας στην ενωμένη Ευρώπη και μια έκθεση με θέμα « Ο Ευρωπαίος Πολίτης » που εκθέτω την φυσιογνωμία του Πολίτη της ΕΕ και το κατά πόσο είναι εφικτή και προς όφελος των Ευρωπαίων οι στόχοι και οι επιδιώξεις της ΕΕ λαμβάνοντας υπόψη τα τελευταία δρώμενα στον Ευρωπαϊκό χώρο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1 προφήτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹

Η ιδέα πολιτικής και οικονομικής ενοποίησης της Ευρώπης δεν αλλιεργήθηκε για πρώτη φορά μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Διανοητές και πολιτικοί από μακρού χρόνου είχαν διατυπώσει ο καθένας με τον τρόπο του, το ραμα της Ενωμένης Ευρώπης.

Κατά την Ελληνική Μυθολογία η Ευρώπη ήταν θυγατέρα του Αγήνορα, βασιλιά της Φοινίκης, την οποία ερωτεύτηκε ο Δίας και για να αποφύγει την ήλια της Ήρας μεταμορφώθηκε σε ένα υπέροχο λευκό χρυσοκέρατο ταύρο και μ' αυτή την απήγαγε από την Τύρο και την μετέφερε στην Κρήτη.

Την δια της βίας ένωση της Ευρώπης επεδίωξαν, ο Καρλομάγνος με την Αγία Τερμανική αυτοκρατορία, ο Ναπολέοντας, ακόμη και ο Χίτλερ με την «αρεία ρυλή του».

Από την άλλη πλευρά αρκετοί οραματίστηκαν μια Ευρώπη θεμελιωμένη στην ελευθερία, την κοινή βούληση, την συναίνεση.

Στο συνέδριο της ειρήνης του 1847 ο Βίκτωρ Ουγκώ διετύπωνε : "θα έρθει ημέρα όπου όλοι εσείς, τα έθνη της ηπείρου, χωρίς να χάσετε τις ιστορικές σας αρετές και την ένδοξη ατομικότητα σας, θα συγχωνευτείτε σε μια ανώτερη ενότητα και θα αποτελέσετε την Ευρωπαϊκή αδελφότητα. Θα έρθει η μέρα που θα δούμε αυτές τις δύο τεράστιες ομάδες τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τις "Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης " την μια απέναντι στην άλλη να δίνουν το χέρι πάνω από τις θάλασσες, να ανταλλάσσουν τα προϊόντα τους....".

Στις 19 Σεπτεμβρίου 1946 στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης ο Τσώρτσιλ εκφωνεί λόγο λέγοντας : " Θα ήθελα να σας μιλήσω για την Ευρώπη. Εάν κάποτε συνενώνετο η Ευρώπη για να επωφεληθεί από την κοινή κληρονομιά δεν θα υπήρχαν όρια στην ευτυχία, την ευημερία και την αίγλη που θα απολάμβανε ο πληθυσμός της των 300 ή 400 εκατομμυρίων ψυχών. Χρειάζεται η επανάσταση της Ευρωπαϊκής οικογένειας, εις τρόπο ώστε να ζει και να αναπτύσσεται ειρηνικά, με ασφάλεια και ελευθερία... έστω και αν επί του παρόντος δεν δέχονται ή δεν μπορούν όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη να συμμετάσχουν σ' αυτό, οφείλουμε να

¹ Εισαγωγή στο δίκαιο της ΕΕ. Σημειώσεις Ιωάννη Παναγόπουλου. Σελ 18.

υνεχίσουμε τη συγκέντρωση και οργάνωση εκείνων που συγκατατίθενται αι είναι σε θέση να το πράξουν. Λέγω λοιπόν ΟΡΘΩΣΟΥ ΕΥΡΩΠΗ”.

Τέλος, ο Jean Monnet πρώτος επίτροπος της ΕΚΑΧ και ψυχή λοποίησης των Ευρωπαϊκών Οργανισμών, γράφει στα απομνημονεύματα ου : “ Μπόρεσα άραγε να τους καταστήσω αρκετά σαφές, ότι η Κοινότητα ου δημιουργήσαμε, δεν αποτελεί αυτοσκοπό; Αποτελεί μια διαδικασία λαγών που επεκτείνει αυτή από την οποία προέρχονται οι εθνικοί τρόποι ωής μας σε μια προγενέστερη περίοδο της ιστορίας. Όπως οι επαρχίες μας τες έτσι και οι λαοί μας σήμερα εάν θέλουν να οδηγηθούν στο επίπεδο ου απαιτείται για την πρόοδο τους και να διατηρήσουν τον έλεγχο του επρωμένου τους πρέπει να μάθουν να ζουν μαζί, σεβόμενοι κοινούς ανόνες και θεσμούς. ”

Γάμεση ανάγκη της σύνδεσης των Ευρωπαϊκών Κρατών. Ιστορικό πλαίσιο

Η ιδέα για μόνιμη σύνδεση των Ευρωπαϊκών κρατών εκφράστηκε ολιτικά με διάφορες μορφές, πολύ πριν από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής οινότητας και της εξέλιξης της σε Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι έγιναν οσπάθειες να επιβληθεί η ενότητα στην Ευρώπη υπό την μορφή γεμονίας και κυρίαρχης δύναμης. Παράλληλα όμως, και προπαντός μετά ις οδυνηρές εμπειρίες του πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, αναπτύχθηκαν αι πρότυπα μιας εκούσιας και ειρηνικής σύνδεσης εταίρων με ίσα ικαιώματα. Έτσι, το 1923 ο αυστριακός κόμης Coudenhove Kalergi και η ημιουργηθείσα Πανευρωπαϊκή Κίνηση αξίωσαν τη δημιουργία των : Ηνωμένων Πολιτειών Ευρώπης ».

Ο γάλλος υπουργός εξωτερικών Aristide Briand - υποστηριζόμενος υπό τον Γερμανό ομόλογο του Gustav Streseman στον περίφημο λόγο του ης 5ης Σεπτεμβρίου 1929 στην Κοινωνία των Εθνών στη Γενεύη, πρότεινε τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης στα ελαίσια της Κοινωνίας των Εθνών. Με αυτό επεδιώχθη στην αρχή μόνο μια ιτενή συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών, ενώ θα έπρεπε να μείνουν ενέπαφα τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Όμως όλες αυτές οι προσπάθειες για μια ειρηνική ενοποίηση της Ευρώπης ναυάγησαν μπροστά στις ιδέες του εθνικισμού και του ιμπεριαλισμού που ήταν επικρατέστερες εκείνη την εποχή.

Η Ευρώπη έπρεπε να μεταβληθεί σε ερείπια για ακόμη μια φορά, πριν καταστεί δυνατή η πλήρης συνειδητοποίηση των ολέθριων συνεπειών ου συνεχούς ανταγωνισμού των Ευρωπαϊκών κρατών.

Η πλήρης κατάρρευση της Ευρώπης και η οικονομική παρακμή των Ευρωπαϊκών κρατών με τη απαρχαιωμένη εθνική δομή τους δημιούργησαν τις

ροϋποθέσεις για μια νέα αφετηρία και επέβαλαν έναν πιο ριζοσπαστικό τρόπο κέψης, όσον αφορά τη νέα διαμόρφωση της Ευρώπης. Από τις διαφορετικές οπτικές για την ευρωπαϊκή ενοποίηση διαπιστώθηκαν τρία κυρίως πράγματα:

1. Αφενός, η Ευρώπη απέκτησε συναίσθηση της αδυναμίας της. Λόγου των πολεμικών της αντιπαραθέσεων είχε χάσει τη θέση που κατείχε από αιώνες ως το κέντρο της παγκόσμιας ιστορίας. Εκτοπίστηκε από τις δύο νέες υπερδυνάμεις, τις ΗΠΑ και την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίες διαθέτουν μεγαλύτερη στρατιωτική, πολιτική και οικονομική δύναμη απ' ό,τι μια Ευρώπη διαιρεμένη σε πολλά μεμονωμένα κράτη.

2. Αφετέρου, λόγω των οδυνηρών εμπειριών του πολέμου αρχή κάθε πολιτικής δράσης ήταν « ποτέ πια πόλεμος! ». Μετά από δύο παγκόσμιους πολέμους, που άρχισαν σαν Ευρωπαϊκοί αδελφοκτόνοι και εμφύλιοι πόλεμοι και κατέστησαν την Ευρώπη πραγματικό πεδίο μάχης και το κυριότερο θύμα, η ιδέα νέων πολεμικών συρράξεων ήταν αφόρητη.

3. Τέλος, ήρθε να προστεθεί η επιθυμία και η απαίτηση για έναν καλύτερο, δικαιότερο και πιο ελεύθερο κόσμο, με έναν τελειότερο τρόπο συμβίωσης των ανθρώπων και των κρατών.

Η ίδρυση τριών ευρωπαϊκών κοινοτήτων ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ, ΕΟΚ εξακολουθούν μεν από νομική άποψη να είναι ξεχωριστές, στην πραγματικότητα όμως θεωρούνται αυτές οι τρεις κοινότητες σαν ένα σύνολο και η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας » συνδέεται ταυτόχρονα με τη δημιουργία τους. Η κατ' ελάχιστη καινοτομία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σε σύγκριση με τους συνήθεις διεθνείς οργανισμούς, συνίσταται στο γεγονός ότι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα περιλαμβάνονται κράτη τα οποία, εγκαταλείποντας ένα μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας επιδιώκουν μια σταθερή και άρρηκτη οργανωτική και πολιτική ενότητα. Προς το σκοπό αυτό τα κράτη μέλη της ΕΚ έχουν εκχωρήσει ένα μέρος από τα κυριαρχικά τους δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Για την άσκηση αυτών των εξουσιών η ΕΚ είναι σε θέση να εκδίδει κυριαρχικές πράξεις οι οποίες δεσμεύουν ως προς τα αποτελέσματα με τις κρατικές. Η ΕΚ σχηματίζει επίσης τον πυρήνα της « Ευρωπαϊκής Ένωσης » που γεννήθηκε την 1^η Νοεμβρίου 1993 με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.

1. Η μετάβαση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το θεμέλιο λίθο για την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έθεσε ο άλλος υπουργός εξωτερικών Robert Schuman με την διακήρυξη του της 9^{ης} Μαΐου 1950 με την οποία παρουσίασε το σχέδιο που ετοίμασε ο ίδιος και ο Jean Monnet « να θέσουν το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και άλυβα κάτω από μια κοινή ανώτατη αρχή, στα πλαίσια ενός οργανισμού στα οποία θα μπορούν να συμμετάσχουν και άλλα ευρωπαϊκά κράτη ». Βάση της πρότασης αποτέλεσε η παραδοχή ότι, αφενός δεν ήταν λογικό να επιβάλλονται ονομαστικοί έλεγχοι στην Γερμανία, ενώ, αφετέρου μια τελείως ανεξάρτητη Γερμανία θα εθεωρείτο πάντα σαν μια ενδεχόμενη απειλή κατά της ειρήνης. Η μόνη διέξοδος από αυτό το δίλημμα ήταν η πολιτική και οικονομική ενσωμάτωση της Γερμανίας σε μια ΕΚ με σταθερές δομές.

Αυτό άλλωστε ήταν το νόημα της πρότασης που ήδη είχε κάνει ο Winston Churchill στον περίφημο λόγο του της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 1946 στη Ζυρίχη, στον οποίο ζητούσε τη δημιουργία των " Ηνωμένων Πολιτειών Ευρώπης " και αρακτρήριζε ιδιαίτερα επείγουσα την προσέγγιση Γαλλίας και Γερμανίας. Ο Churchill πίστευε βέβαια ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έπρεπε να παίξει απλώς και μόνο προωθητικό ρόλο και όχι ρόλο ενεργού μέλους. Με την υπογραφή της δρυτικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) από τα έξι ιδρυτικά κράτη, στις 18 Απριλίου 1951, στο Παρίσι, και με την θέση της σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952, έγινε τελικά πραγματικότητα το σχέδιο Schuman. Οι πρωτεργάτες - ιδρυτές αυτής της κοινότητας ήλπιζαν ότι με τη δημιουργία της έδιναν το αρχικό έναυσμα για μια μεταγενέστερη πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης η οποία θα συγκεκριμενοποιείτο με τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Τον Ιούνιο του 1955 ακολούθησε μια νέα πρόταση των υπουργών εξωτερικών των κρατών μελών της ΕΚΑΧ για « τη δημιουργία μιας Ενωμένης Ευρώπης ». Στη διάσκεψη της Μεσίνας αποφάσισαν τα έξι ιδρυτικά κράτη της ΕΚΑΧ τη συνέχιση του έργου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, και μάλιστα από εκεί που είχαν αρχίσει με την ΕΚΑΧ, δηλαδή από τον τομέα της οικονομίας, ο οποίος είναι ο πιο ουδέτερος τομέας, όσο αφορά τα εθνικά συναισθήματα. Έτσι έγιναν οι πιο μετριοπαθείς, ήρθαν όμως κοντύτερα στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Οι έξι υπουργοί εξωτερικών ανέθεσαν τη διερεύνηση των δυνατοτήτων μιας σταδιακής ολοκλήρωσης σε μια επιτροπή υπό την προεδρία του βέλγου υπουργού εξωτερικών Spaak. Η επιτροπή Spaak υπέβαλε την έκθεση της το 1956. Αυτή η

κθεση αποτέλεσε τη βάση των διαπραγματεύσεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ) και της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Οι Συνθήκες υπεγράφησαν τον Μάρτιο 1957 από τα έξι κράτη μέλη της ΕΚΑΧ και τέθηκαν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958.²

Στην διάσκεψη κορυφής στην Βόννη οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων των έξι ιδρυτικών κρατών της ΕΚ εξουσιοδότησαν μια επιτροπή, υπό την προεδρία του γάλλου πρεσβευτή Christian Fouchet, να υποβάλλει προτάσεις για το πολιτικό καταστατικό της «Ένωσης των Ευρωπαϊκών Λαών». Η επιτροπή μελέτης προσπάθησε μάταια δύο φορές να παρουσιάσει στα κράτη μέλη ένα σχέδιο Συνθήκης αποδεκτό απ' όλους (σχέδια Fouchet I και II). Οι αντιθέσεις συμφερόντων των εταίρων αποδείχθηκαν τόσο επίμονες όσον αφορά τη μορφή και την ποιότητα μιας πολιτικής Ένωσης, ώστε στη διάσκεψη των υπουργών εξωτερικών στις 17 Απριλίου 1962 στο Παρίσι αποφασίσθη να μη συνεχισθούν αταρχήν οι διαπραγματεύσεις για την πολιτική Ένωση.³

Επίσης η δεκαετία του 1970 επέφερε σημαντικά αποτελέσματα στην διαδικασία της ολοκλήρωσης. Έτσι η κοινότητα ανέπτυξε νέους πολιτικούς μηχανισμούς, οι οποίοι διέδρυναν τη Βάση για το συντονισμό των εθνικών πολιτικών. Αυτό ισχύει αταρχήν για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ). Πρόκειται για ένα μέσο εκούσιας εναρμόνισης της εξωτερικής πολιτικής, το οποίο δημιούργησαν τα κράτη μέλη της ΕΚ το έτος 1970 και το οποίο ελπιωνόταν και επεκτεινόταν διαρκώς στα επόμενα χρόνια. Εκτός αυτού πρέπει να αναφερθεί και η καθιέρωση του Ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος τον Μάρτιο 1979, μέσω του οποίου η νομισματική συνεργασία στην Ευρώπη προωθήθηκε προς μια νέα διάσταση. Η έννοια και ο σκοπός του ΕΝΣ έγκειτο στη δημιουργία μιας σταθερής νομισματικής ζώνης στην Ευρώπη η οποία θα είναι παλλαγμένη σε μεγάλο βαθμό από σημαντικές συναλλαγματικές διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών. Το ΕΝΣ αποτελεί σήμερα μια ουσιώδη βάση για την οικονομική και νομισματική Ένωση που πρόκειται να δημιουργηθεί από τη ΕΕ.

Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν να δώσουν στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση μια νέα διάσταση με δύο παράλληλες δράσεις. Η πρώτη φερούσε τη θεσμική μεταρρύθμιση της ΕΚ. Για το σκοπό αυτό ορίστηκε μια επιτροπή θεσμικών θεμάτων η οποία ονομάζεται γενικά από το όνομα του προέδρου της, του Ιρλανδού Senator Dooge, « Επιτροπή Dooge ». Το έργο της επιτροπής Dooge συνίστατο στην εκπόνηση προτάσεων για την καλύτερη

² Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 9.

³ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 11.

λειτουργία της Ευρωπαϊκής συνεργασίας εντός της ΕΚ και της ΕΝΣ.

Με μια δεύτερη δράση σκόπευαν οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων να λάβουν υπόψη εντονότερα απ' ό,τι μέχρι τότε τις ανησυχίες και τα συμφέροντα των πολιτών της κοινότητας προκειμένου με τον τρόπο αυτό να οδηγηθούν στην επίτευξη μιας « Ευρώπης που θα είναι πιο κοντά στους πολίτες ». Επίσης ανέθεσαν την επεξεργασία πιο συγκεκριμένων προτάσεων σε μια επιτροπή η οποία άρχισε τις εργασίες της υπό την προεδρία του ιταλού Adonipino στις 7 Νοεμβρίου 1984. Η επιτροπή αυτή ονομάστηκε « Ευρώπη των πολιτών ». Σκοπός των εργασιών ήταν η διερεύνηση των δυνατοτήτων κοινής δράσης σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, το δίκαιο, η καταπολέμηση των ναρκωτικών και της τρομοκρατίας, καθώς και τελικά η εκτίμηση σχετικά με τη επίτευξη προόδου προς τη κατεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁴

Ουσιώδη βαθμίδα στην πορεία προς της ΕΕ οριοθετεί η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία ετέθη σε ισχύ της 1^η Ιουλίου 1987. Το προοίμιο της πράξης αυτής εξαιρεί για μια ακόμη φορά τον γενικό στόχο, τη δημιουργία μιας « Ευρωπαϊκής Ένωσης », για την πραγματοποίηση του οποίου πρόκειται να συμβάλλουν η ΕΚ και η ΕΠΣ. Στη συνέχεια δημιουργούνται οι ειδικές νομικές προϋποθέσεις - πλαίσια, οι οποίες ήταν απαραίτητες για την πραγματοποίηση μιας εσωτερικής Ευρωπαϊκής αγοράς καθώς και για μια ενισχυμένη συνεργασία στην πολιτική του τομέα του περιβάλλοντος και της έρευνας και τεχνολογίας. Από άποψη τύπου, επρόκειτο εν προκειμένω για τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των ήδη υφισταμένων ιδρυτικών Συνθηκών της ΕΚ. Το τρίτο μέρος της ΕΠ είναι αφιερωμένο στη μέχρι τώρα άτυπα λειτουργούσα συνεργασία της εξωτερικής πολιτικής στα πλαίσια της ΕΠΣ, η οποία απέκτησε μια νομική κάλυψη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.⁵

Στη συνέχεια, η αποφασιστικά και εύστοχα προωθούμενη διαδικασία της πραγματοποίησης της ιδέας της εσωτερικής αγοράς οδήγησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 σε νέο κλίμα αναθέρμανσης και στη πορεία για τη προσδοκώμενη Ευρωπαϊκή Ένωση. Τον Δεκέμβριο 1990 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΚ συνεκαλέσανε τακτικά στη Ρώμη δύο διακυβερνητικές διασκέψεις, η μια από τις οποίες επρόκειτο να επεξεργαστεί τα απαραίτητα μέτρα για τη καθιέρωση μιας οικονομικής και νομισματικής Ένωσης, ενώ η άλλη επρόκειτο να ασχοληθεί με τα προβλήματα της πραγματοποίησης μιας πολιτικής Ένωσης που έπρεπε να υπερνικηθούν και να ρυθμισθούν.

⁴ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 13.

⁵ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 13.

Τα αποτελέσματα αυτών των δύο διακυβερνητικών διασκέψεων περιλαμβάνονται στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία υπεγράφη από όλα τα κράτη μέλη στις 7 Φεβρουαρίου 1992 στο Μάαστριχ. Μέχρι την κατάθεση του τελευταίου εγγράφου επικύρωσης και για τη θέση της σε ισχύ, την 1^η Νοεμβρίου 1993, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε παρ' όλα αυτά να ξεπεράσει κάποια ακόμη εμπόδια.

Η δυσαρέσκεια των κρατών της ΕΕ, (απόρριψη επικύρωσης της Συνθήκης της ΕΕ με το δημοψήφισμα στη Δανία στις 2 Ιουνίου 1992, διχασμένη κοινή γνώμη στην Γαλλία όσον αφορά την επικύρωση της Συνθήκης με δημοψήφισμα, καθυστέρηση επικύρωσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και άσκηση συνταγματικών προσφυγών κατά του Γερμανικού νόμου επικύρωσης ενώπιον του ομοσπονδιακού Συνταγματικού δικαστηρίου στην Γερμανία) οφειλόταν κυρίως στο ότι η ενέργεια για την ΕΕ πραγματοποιήθηκε κεκλεισμένων των θυρών. Σε αντίθεση, παραδείγματος χάριν, με το σχέδιο της εσωτερικής αγοράς, έλειπε οποιαδήποτε δημοσιότητα στις διακυβερνητικές διασκέψεις και έτσι οι πολίτες της Κοινότητας δεν γνώριζαν σε κανένα χρονικό σημείο τις προθέσεις, αναγκαιότητες και περιεχόμενα της μετάβασης στην ΕΕ.

Μόνον το εντυπωσιακό « όχι » των Δανών στο πρώτο δημοψήφισμα κατέστησε σαφή αυτήν τη έλλειψη πληροφοριών και εξέλυσε συγχρόνως έντονες και επικοδομητικές συζητήσεις για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης σε όλα τα κράτη μέλη. Ακόμη και αν στα πλαίσια των συζητήσεων αυτών δεν έχουν ληφθεί όλοι οι επικριτές της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης για την ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης, οι τελευταίοι αυτοί κατέστησαν, παρ' όλα αυτά απολύτως σαφές ένα πράγμα: Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση δεν μπορεί να είναι μια επιταγή « εκ των άνω », αλλά πρέπει να αναπτυχθεί προσεκτικά με βάση την βούληση και την πεποίθηση των λαών που απαρτίζουν την ΕΕ. Στην προκειμένη περίπτωση πρέπει οι διαδικασίες που διεκπεραιώνονται σε επίπεδο ΕΕ να γίνουν πιο διαφανείς και έτσι, στο τέλος να υπάρχει μεγαλύτερη δυνατότητα ελέγχου.

1.2. Η ΕΕ ως διεθνής οργανισμός.

Διαθέτει η ΕΕ καθεστώς αντίστοιχο με εκείνο ενός διεθνούς οργανισμού; Η, σαφέστερα, δύναται η Ένωση να συνάπτει διεθνώς συμφωνίες, να αντιπροσωπευθεί, να αναλάβει τη ευθύνη των πράξεων της ή να προασπίσει δικαστικά τα συμφέροντα της - εν συντομία, έχει η Ένωση διεθνή νομική προσωπικότητα; Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά θα επιτρέψει την καλύτερη κατανόηση της φυσιογνωμίας της Ένωσης, ο τριτολικός χαρακτήρας της οποίας φαίνεται να καινοτομεί νομικά, θεσμικά και πολιτικά.

Η συνθήκη για τη ΕΕ δεν περιλαμβάνει διάταξη η οποία να της απονέμει ητώς τη νομική προσωπικότητα. Τόσο οι αρχικές κοινές διατάξεις, όσο και οι ελικές διατάξεις σιωπούν. Εξ άλλου, και οι ρυθμίσεις που διέπουν τους πυλώνες της Ένωσης, πλην του κοινοτικού, κρατούν αντίστοιχη στάση. Η έλλειψη, οστόσο, ρητής αναγνώρισης μιας τέτοιας προσωπικότητας, δεν πιστοποιεί την ανυπαρξία της και κατ' επέκταση, ως θεσμική έκφραση της αυτόνομης βούλησης της Ένωσης, την αδυναμία χαρακτηρισμού της ως διεθνούς οργανισμού.

Πράγματι, ο κίνδυνος να συναχθούν, με βάση το διεθνές δίκαιο, αρμοδιότητες και εξουσίες που τα κράτη μέλη δεν θέλησαν, τα οδηγεί συχνότατα στην υιοθέτηση αρνητικών θέσεων ως προς τη θέσπιση διατάξεων που να αναγνωρίζουν ρητώς σ' έναν οργανισμό τη νομική προσωπικότητα. Με βάση όμως και τη γνωμοδοτική δραστηριότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου, γενική είναι η άποψη ότι η νομική προσωπικότητα ενός οργανισμού αποτελεί περισσότερο προέκταση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών που διαθέτει και λιγότερο προϊόν ρητής αναφοράς της καταστατικής συνθήκης, οι οποίες έμμεσες αναφορές της οποίας πρέπει να συνεκτιμηθούν χωρίς να αναγορευθούν σε απόλυτο κριτήριο.

Η γενική διάρθρωση των σχετικών διατάξεων της συνθήκης δεν φαίνεται να υποστηρίζει υπέρ της έμμεσης απονομής νομικής προσωπικότητας στην Ένωση. Ήδη το άρθρο 8Γ που αφορά την ιθαγένεια της Ένωσης περιέχει την ακόλουθη πρόβλεψη: « κάθε πολίτης της Ένωσης απολαμβάνει στο έδαφος τρίτων χωρών, τις οποίες δεν αντιπροσωπεύει το κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, της διπλωματικής και προξενικής προστασίας κάθε κράτους μέλους, υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν και έναντι των υπηκόων του κράτους αυτού ».

Η ανυπαρξία νομικής προσωπικότητας της Ένωσης αναγκαστικά μεταβιβάζει την ευθύνη αντιπροσώπευσης των συμφερόντων των πολιτών της στα κράτη μέλη της. Η ανάληψη της αντιπροσώπευσης της Ένωσης από τις διπλωματικές και προξενικές αποστολές των κρατών μελών καθιστά πρόδηλη την αδυναμία της Ένωσης να διασφαλίσει τα συμφέροντα της μέσω κοινών πρεσβειών. Η ανυπαρξία αρμοδιοτήτων της Ένωσης που θα επιτρέπουν στα όργανά της, έστω στο Συμβούλιο, να εκπληρώσει την αποστολή της, σφραγίζει αρνητικά οποιαδήποτε προσπάθεια αναζήτησης νομικής προσωπικότητας. Η εκχώρηση στην Ένωση του δικαιώματος διαχείρισης τμημάτων της εξωτερικής δραστηριότητας, υπό την μορφή των κοινών δράσεων, δεν αρκεί για να την αναστηλώσει.

Η έλλειψη νομικής προσωπικότητας και συνακόλουθα η αδυναμία χαρακτηρισμού της Ένωσης ως διεθνούς οργανισμού, της στερεί την δυνατότητα να προσδιορίσει και ασκήσει αρμοδιότητες που συνδέονται με το καθεστώς του μελετωμένου, με αποτέλεσμα όχι μόνο να αδυνατεί να εκπληρώσει την αποστολή

ης, αλλά και να επιτείνεται η ρευστότητα και η αβεβαιότητα που περιβάλλουν τη μορφή της.⁶

3. Η ΕΕ ως συνομοσπονδία.

Η αδυναμία χαρακτηρισμού της Ένωσης ως διεθνούς οργανισμού αναγκαστικά μας οδηγεί στην ασθενέστερη μορφή Ένωσης κρατών που υπάρχει, την συνομοσπονδία. Τα χαρακτηριστικά της συνομοσπονδίας, η οποία δημιουργείται πάντοτε με διεθνή συνθήκη, είναι τα ακόλουθα: Η θεσμική συγκρότηση της συνομοσπονδίας είναι ελάχιστα ανεπτυγμένη. Συνήθως δρα μέσω ενός οργάνου, το οποίο συντίθεται από τους αντιπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών. Ο τρόπος λήψης των αποφάσεων εκφράζει απόλυτα την ισότητα των κρατών, έκαστο των οποίων διαθέτει δικαίωμα αρνησικυρίας (veto). Η συνομοσπονδία δεν διαθέτει ούτε ενιαία διοίκηση, ούτε ενιαίο εκτελεστικό όργανο, ούτε ίδια εξουσία επιβολής των αποφάσεων που λαμβάνονται, παρ' όλα αυτά, στο όνομά της.

Η φυσιολογία της συνομοσπονδίας αποσαφηνίζεται περισσότερο από τη μέθοδο διαχείρισης αρμοδιοτήτων. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να αποφασίζουν χωριστά. Η αδυναμία, ωστόσο, υιοθέτησης κοινής απόφασης συνοδεύεται από την απουσία δυναμική δυνατότητα λήψης ατομικών αποφάσεων. Σχετικό είναι το θέμα της ύψους του συνομοσπονδιακού οργάνου, που φαίνεται να συγκεντρώνει και την ιδιότητα της συνομοσπονδιακής κυβέρνησης και την ιδιότητα του συνομοσπονδιακού νομοθετικού οργάνου.

Το θεμελιώδες, ωστόσο, στον τομέα των αρμοδιοτήτων, υπό την έννοια της κοινής διαχείρισης, είναι ότι η δημιουργία συνομοσπονδιών αφήνει άθικτη την εξωτερική κυριαρχία των κρατών μελών, τα οποία εξακολουθούν να ανταγωνιστούν στην διεθνή σκηνή.

Η διάρθρωση της Συνθήκης του Μάαστριχ αναφορικά με τη κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας φαίνεται να μοιάζει με την συγκρότηση μιας συνομοσπονδίας. Η κυριαρχική θέση του Συμβουλίου, σε συνάρτηση με τον επικουρικό ρόλο της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αυξάνει τον ήδη σημαντικό ρόλο των κρατών μελών, τα οποία κατά ρητή διάταξη συγκαθορίζουν και συνεφαρμόζουν την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Η έλλειψη άλλωστε νομικής προσωπικότητας της Ένωσης διασφαλίζει πλήρως την εξωτερική τους κυριαρχία, ορισμένες πτυχές της οποίας αποφάσισαν να τις θέσουν υπό κοινή διαχείριση, κατοχυρώνοντας όμως απόλυτα την ισότιμη συμμετοχή και δράση τους. Η απουσία ουσιαστικών

⁶ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Αναστασόπουλος Ιωάννης. Σελ 46.

κανόνων δικαίου, σε συνδυασμό με τον κανόνα της ομοφωνίας, διασφαλίζει πλήρως την εν προκειμένω εθνική κυριαρχία των κρατών μελών.

Το άρθρο 1.3 παρ. 7 υπονοεί ξεκάθαρα τον εθνικό τρόπο εκτέλεσης των κοινών αποφάσεων, η έλλειψη των οποίων οδήγησε στη θεσμοθέτηση ως μόνη εκτέλεση, εκείνη που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη. Πράγματι, κατά την ίδια παράγραφο του άρθρου: « Σε περίπτωση επιτακτικής ανάγκης που οφείλεται σε μεταβολή της κατάστασης και ελλείψει απόφασης του Συμβουλίου, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν, επείγοντως, τα μέτρα που επιβάλλονται, στα πλαίσια των γενικών στόχων της κοινής δράσης. Το κράτος μέλος που λαμβάνει παρόμοια μέτρα, ενημερώνει αμέσως το Συμβούλιο σχετικά ».⁷

Η παραπάνω συγκριτική επισκόπηση επιτρέπει το αναμφίβολο συμπέρασμα ότι η ΕΕ, πλην του κοινοτικού πυλώνα της, συνιστά συνομοσπονδιακό είδος.

1.4. Οι στόχοι της ΕΕ.

Οι έντονες προσπάθειες της ΕΕ μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στηρίχθηκαν στην πεποίθηση ότι μόνο με την ενοποίηση της Ευρώπης θα μπορούσε να τεθεί τέρμα στην ιστορία των πολέμων και της αιματοχυσίας των δεινών και της καταστροφής στην Ευρώπη.

Από αυτό το βασικό αίτημα κυριαρχούνται και οι τρεις ιδρυτικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ως βασικούς στόχους θέτουν τη διαφύλαξη και τη σταθεροποίηση της ειρήνης, την οικονομική ενοποίηση προς όφελος όλων των πολιτών που ζουν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, την προσπάθεια για πολιτική ενότητα και τέλος την ενίσχυση και προώθηση της κοινωνικής συνοχής στην Ένωση.

Η διασφάλιση της ειρήνης.

Ήδη το σχέδιο Schuman, το οποίο οδήγησε στην ίδρυση της ΕΚΑΧ, είδε στην γαλλογερμανική συμφιλίωση όχι μόνο τον πυρήνα μιας νέας ευρωπαϊκής τάξης, αλλά στόχευε σαφώς στη δημιουργία των προϋποθέσεων οι οποίες θα καθιστούσαν απίθανο, αν όχι ευτελώς αδύνατο, οποιονδήποτε πόλεμο. Και αυτό επιτεύχθη με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η βία υπό μορφή πολέμου έγινε αδιανόητη μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα γεγονότα στην πρώην Γιουγκοσλαβία κατέστησαν

⁷ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Σελ 48.

όμως σαφές ότι η ειρήνη στην Ευρώπη δεν είναι αυτονόητη. Μάλλον πρέπει να υπάρξει ειρηνευτική δραστηριοποίηση πέραν των ορίων της ζώνης ειρήνης που έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να δοθούν βελτιωμένες δυνατότητες στα πλαίσια της συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας.

Οι γνώμες των πολιτών για την ΕΕ, εφόσον ασχολούνται γενικά με αυτή, κυριαρχούνται συχνά από αρνητικές εντυπώσεις. Η υπερπαραγωγή γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα λεγόμενα « βουνά » βουτύρου ή ωκεανοί κρασιών, που είναι το αποτέλεσμα της, αντιμετωπίζουν την έλλειψη κατανόησης. Επιπλέον, τα πλεονάσματα αυτά προκαλούν την αγανάκτηση των πολιτών, οι οποίοι θεωρούν τις τιμές που πρέπει να πληρώσουν για τα προϊόντα αυτά πολύ υψηλές λόγω της υπερπροσφοράς τους. Τα συμβαίνοντα στις Βρυξέλλες, την έδρα του Συμβουλίου και της Επιτροπής, είναι ακατανόητα για τους πολίτες. Για εκείνους έχει δημιουργηθεί εκεί μια τεράστια γραφειοκρατία υπερδύναμης, η οποία διαμορφώνει την καθημερινή ζωή των ατόμων μάλλον περισσότερο πολύπλοκα, παρά με απλό και πρόσφορο τρόπο.

Στη συνέχεια, πολλές από αυτές τις αρνητικές εντυπώσεις θα αποδειχθούν προκατάληψη. Η ΕΕ σημαίνει πολλά περισσότερα από μια γραφειοκρατία, βουνά βουτύρου και τεράστιο κόστος. Αποτελεί, πριν απ' όλα, εγγύηση ειρήνης και μόνο από την άποψη αυτή αποτελεί ανεκτίμητο αγαθό για τους ανθρώπους που ζουν στην ΕΕ.

Η οικονομική ενοποίηση.

Η οικονομική ενοποίηση υπήρξε πάντα το κίνητρο της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Ως βασικούς στόχους αυτής της ενοποίησης οι ιδρυτικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναφέρουν:

1. την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων,
2. την συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας,
3. την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου,
4. την προσπάθεια για πλήρη απασχόληση,
5. την εγγύηση της σταθερότητας της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής.

Η υλοποίηση όλων αυτών των γενικών οικονομικών στόχων έχει ανατεθεί σε όλες τις κοινότητες που συνενώνονται υπό την αιγίδα της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) εκπληρώνει την αποστολή αυτή στα πλαίσια της κοινοτικής διαχείρισης της βιομηχανίας άνθρακα

αι χάλυβα που παίζει έναν πρωταρχικό ρόλο στις εθνικές οικονομίες. Μεταξύ άλλων στην αποστολή της περιλαμβάνεται η εξασφάλιση του εφοδιασμού της αγοράς με άνθρακα και χάλυβα, η ρύθμιση των τιμών, η προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων καθώς και η διενέργεια των ζωτικών διαρθρωτικών προσαρμογών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας άνθρακα και χάλυβα στις μεταβληθείσες παγκόσμιες συνθήκες.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ), η οποία δρά όπως η ΕΚΑΧ, μόνο σε έναν τομέα της οικονομίας πρέπει να εκπληρώνει κοινά καθήκοντα κατά τη διερεύνηση και εκμετάλλευση της ατομικής ενέργειας, ιδιαίτερα δε πρέπει να προωθεί τη δημιουργία και την ανάπτυξη πυρηνικών βιομηχανιών των κρατών μελών και να διασφαλίζει τον εφοδιασμό τους με πρώτες ύλες.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), η οποία στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση μετονομάστηκε σε « Ευρωπαϊκή Κοινότητα » (ΕΚ), προχωρεί πέρα από την κατά τομείς δραστηριότητα των δύο άλλων κοινοτήτων και πρέπει να ενώσει τα κράτη μέλη σε μια Κοινότητα σε όλους τους οικονομικούς τομείς.

Αυτό εφαρμόζεται π.χ. σε πολύ βασικούς τομείς, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η ελευθερία εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών, η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων και εκτέλεση πληρωμών, η πολιτική του ανταγωνισμού, η οικονομική και νομισματική πολιτική, η γεωργική πολιτική, η πολιτική των μεταφορών, η περιβαλλοντική πολιτική, η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας ή η βιομηχανική πολιτική.

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ενισχύει τον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής προβλέποντας τη δημιουργία οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η οποία θα συμπεριλάβει σύντομα και το ενιαίο Ευρωπαϊκό νόμισμα.

Η πολιτική ενοποίηση έπρεπε σύμφωνα με τις απόψεις των ιδρυτών της ΕΚ να προέλθει αναγκαία από τη διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης. Η οικονομική ενοποίηση, για την οποία είχαν γίνει καταρχήν συγκεκριμένες συμφωνίες, δεν υπήρξε ποτέ αυτοσκοπός, αλλά απλώς ένα μεταβατικό στάδιο στην πορεία της πολιτικής ενοποίησης. Ήδη, όμως, στις αρχές της δεκαετίας του 1960 απεδείχθη, όταν απέτυχαν τα σχέδια Fouchet, ότι η επιτυχής επίδραση της οικονομικής κοινότητας δεν μεταβάλλεται αυτομάτως σε ιδιότητα άρρηκτης πολιτικής κοινότητας.

Η κοινωνική διάσταση.

Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση περιέχει τέλος και ένα κοινωνικό στοιχείο. Ήδη οι ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΚ καθόριζαν ως στόχο των κοινοτήτων την βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας καθώς και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στα πλαίσια των κοινοτήτων.

1.5. Οι μέθοδοι της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση κυριαρχείται από δύο διαφορετικές ιδέες που προήλθαν από τη συνεργασία των Ευρωπαϊκών κρατών. Οι ιδέες αυτές χαρακτηρίζονται από τις έννοιες συνεργασία και ολοκλήρωση.

Η συνεργασία των κρατών.

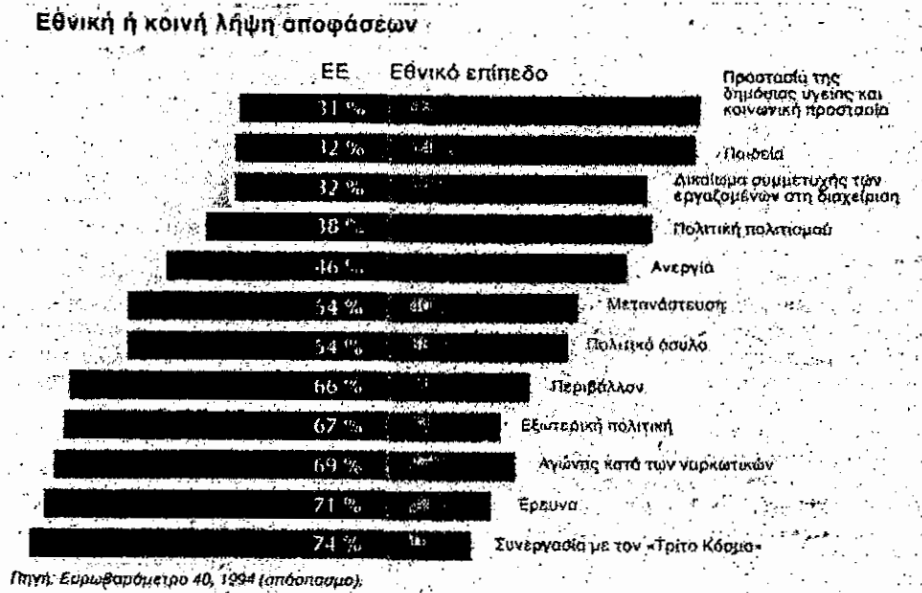
Η φύση της συνεργασίας συνίσταται στο ότι τα κράτη είναι μεν διατεθειμένα να συνεργασθούν με άλλα κράτη πέρα από τα εθνικά τους σύνορα, υπό τον όρο όμως ότι θα διατηρήσουν την εθνική τους κυριαρχία. Επομένως η προσπάθεια ενοποίησης, η οποία στηρίζεται σε μια συνεργασία, δεν προσανατολίζεται προς τη δημιουργία ενός νέου κεντρικού κράτους, αλλά περιορίζεται στην συνένωση κυρίαρχων κρατών σε μια συνομοσπονδία κρατών, στην οποία θα διατηρούνται οι εθνικοπολιτειακές δομές (συνομοσπονδία).

Η ιδέα της ολοκλήρωσης.

Η ιδέα της ολοκλήρωσης ξεπερνά τα όρια της παραδοσιακής χωριστής συνύπαρξης των κρατών μελών. Η παραδοσιακή αντίληψη του απαραβίαστου και αδιαιρέτου της κυριαρχικής εξουσίας των κρατών μελών υποχωρεί μπροστά στην αποδοχή ότι η ανεπάρκεια και οι ατέλειες της συνύπαρξης ατόμου κράτους, η καθεαυτήν ανεπάρκεια του εθνικού συστήματος και οι πολυάριθμες στη Ευρωπαϊκή ιστορία επεμβάσεις εξουσίας ενός κράτους σε άλλα (η λεγόμενη ηγεμονία), μπορούν να υπερνικηθούν μόνο όταν οι εθνικές κυριαρχικές εξουσίες ενωθούν σε μια κοινή κυριαρχική εξουσία και συγχωνευθούν σε μια υπερεθνική κοινότητα υψηλότερου επιπέδου. Το αποτέλεσμα αυτού του εγχειρήματος είναι η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ομοσπονδιακού κράτους στο οποίο, με τη διαφύλαξη των ιδιαιτεροτήτων των ενωθέντων σε αυτό κρατών (ομοσπονδία), οι τύχες των

ανθρώπων θα καθοδηγούνται από κοινοτικές αρχές, ενώ ταυτόχρονα θα εξασφαλίζεται το μέλλον τους.⁸

⁸ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 27.

Εθνική ή κοινή λήψη αποφάσεων.

Οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε εθνικό επίπεδο; Η Επιτροπή ήθελε να γνωρίζει την πάντηση των πολιτών της ΕΕ στο ερώτημα αυτό. Η δημοσκόπηση του ευρωβαρόμετρου που από το 1973 πιάνει το σφυγμό των απόψεων των ευρωπαίων, διενεργήθηκε στα τέλη του 1993, στις (τότε ακόμη δώδεκα) ώρες της ΕΕ. Σε κάθε χώρα ρωτήθηκαν 1.000 αντιπροσωπευτικά πιλεγέντες πολίτες, εκτός από το Λουξεμβούργο (500), τη Γερμανία (ανά 1.000 στη Δύση και στην Ανατολή) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (1.000 στη Μεγάλη Βρετανία και 300 στη Βόρεια Ιρλανδία).

Οι πολίτες της Ευρώπης είναι υπέρ της κοινής λήψης αποφάσεων σε όλους τους τομείς, όπου τα προβλήματα ξεπερνούν τα σύνορα κυρίως στη συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες, τη συνεργασία στον τομέα της έρευνας, στον αγώνα κατά των ναρκωτικών κ.λ.π.⁹ Αντίθετα, οι περισσότεροι πολίτες προτιμούν να εμπιστεύονται στις εθνικές κυβερνήσεις τις αποφάσεις που τους αφορούν πολύ πιο άμεσα (κυρίως όσον αφορά τη δημόσια υγεία, την κοινωνική προστασία, την παιδεία, τον πολιτισμό κ.λ.π.). Το σχήμα της γνώμης αυτής συμφωνεί κατ' ουσία με τη μέθοδο της Κοινότητας. Εκείνο που μπορούν να επιτύχουν καλύτερα τα κράτη μαζί, παρά στα εθνικά τους πλαίσια, το αποφασίζουν από κοινού στην ΕΕ. Οι αποφάσεις που μπορούν να ληφθούν σε επίπεδο κρατών και περιφερειών προκειμένου να είναι πιο κοντά στους πολίτες, πρέπει να λαμβάνονται χωρίς να περνούν μέσω της ΕΕ. Αυτό καθορίστηκε ρητά από τη Συνθήκη του Μάαστριχ.

⁹ Βλέπε Στατιστικό περίγραμμα στην αρχή της σελίδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΙΩΣΗ.

2.1. Από την κοινή αγορά μέσω της εσωτερικής αγοράς στην οικονομική και νομισματική ένωση.

Βάσει του χρονοδιαγράμματος της Συνθήκης της ΕΟΚ η κοινή αγορά έπρεπε να εγκαθιδρυθεί προοδευτικά σε μεταβατικό χρόνο μιας δεκαετίας, δηλαδή μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1969. Ο στόχος αυτός δεν επιτεύχθηκε. Απλώς στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών επιτεύχθη και μάλιστα ενωρίτερα απ' ό,τι προβλεπόταν, η δημιουργία ελεύθερου εμπορίου εντός των πλαισίων της κοινότητας με την καθιέρωση τελωνειακής ένωσης.

Αντίθετα, άλλοι σημαντικοί οικονομικοί τομείς, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία εγκατάστασης και η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων και εκτέλεσης πληρωμών, δεν προωθήθηκαν αποφασιστικά, ανεξάρτητα από κάποιες περιορισμένες κατά τομείς επιτυχίες. Και η επιδιωκόμενη σύγκριση των εθνικών οικονομικών πολιτικών παρέμεινε ακινητοποιημένη χωρίς σημαντικό αποτέλεσμα στις οικονομικές κρίσεις της δεκαετίας του 1970. Ακόμη και αφού προχώρησε αρκετά η δεκαετία του 1980 δεν μπορούσε να γίνει λόγος για μια πραγματική κοινή αγορά, στην οποία δεν ταίχουν πλέον κανένα ρόλο τα εθνικά σύνορα μεταξύ των κρατών μελών για τις οικονομικές συναλλαγές.

Χρειάζονταν νέες πολιτικές ωθήσεις προκειμένου να βγει και πάλι η διαδικασία της οικονομικής ενοποίησης από το αδιέξοδο, στο οποίο φαινόταν ότι είχε οδηγηθεί. Οι ωθήσεις αυτές ήλθαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980 από την Επιτροπή με την μορφή ενός προγράμματος εσωτερικής αγοράς, το « Ευρώπη 92 », το οποίο ανέπτυξε ο πρόεδρος της επιτροπής Jacques Delors ενώπιον των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 12 Μαρτίου 1985 και το οποίο προέβλεπε την ολοκλήρωση μια Ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς μέχρι τα τέλη του 1992. Προς το σκοπό αυτό, η Επιτροπή κατάρτισε τα έτος 1985 σε μια « Λευκή Βίβλο » έναν κατάλογο συγκεκριμένων μέτρων, τα οποία έπρεπε να θεσπισθούν μέχρι τα τέλη 1992 για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς βάσει ακριβώς προσδιορισμένου χρονοδιαγράμματος.¹⁰

Προκειμένου όμως να επιτευχθεί με κάποια προσδοκία επιτυχίας σε μόνο επτά χρόνια ένας στόχος που δεν μπόρεσε να υλοποιηθεί με λιγότερα κράτη μέλη

¹⁰ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Έκδοση 1995. Σελ 31.

περίπου τρεις δεκαετίες, χρειαζόταν κάτι περισσότερο από μια διακήρυξη πολιτικής βούλησης και από την έγκριση ενός προγράμματος. Ο στόχος εσωτερική αγορά 1992 » έπρεπε να καταστεί συστατικό της ιδρυτικής Συνθήκης της ΕΟΚ. Αυτό επιτεύχθη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1987 και με την οποία η Συνθήκη ΕΟΚ συμπληρώθηκε με το άρθρο 8α, το οποίο ορίζει ότι « η Κοινότητα εκδίδει τα μέτρα για την προοδευτική εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς μέχρι τις 31 εκεμβρίου 1992 » δηλαδή « δημιουργεί ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων ».¹¹

Με τη έκδοση των 282 νομοθετικών πράξεων που προβλέπονται στην ενδεχόμενη βίβλο επετεύχθη σε επίπεδο Ένωσης η δημιουργία των νομικών προϋποθέσεων - πλαισίων για την επιτυχή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η επιτυχία αυτή είναι αξιοσημείωτη επειδή τα μέτρα που εγκρίνονται από το Συμβούλιο της ΕΕ δεν προβλέπουν μόνο ελάχιστες λύσεις, με τις οποίες θα μπορούσαν να συμφωνήσουν άνευ ετέρου τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο, αλλά προβλέπουν εκτεταμένες ρυθμίσεις για την άρση όλων των υφισταμένων νομικών, τεχνικών και φορολογικών εμποδίων που ήταν υπεύθυνα για τη διατήρηση των ελέγχων στα σύνορα των κρατών μελών και εμπόδιζαν την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων στην Ε.Ε.

Πολλά από τα 282 μέτρα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς επισύστηκαν υπό μορφή οδηγιών που πρέπει να καταστούν εθνικό δίκαιο από τα κράτη μέλη μέχρι μια καθορισμένη προθεσμία. Εκεί που ανακύπτουν προβλήματα φείλονται κυρίως στις τεράστιες διοικητικές δαπάνες για τις εθνικές αρχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν για πρώτη φορά ένα τόσο μεγάλο έργο προσαρμογής της νομοθεσίας εντός σύντομης προθεσμίας. Αν, αντίθετα, ελλείπει η πολιτική ούληση για εφαρμογή των αποφάσεων, η Επιτροπή δεν διστάζει να ασκήσει πίεση στο Δικαστήριο της ΕΕ κατά του εν λόγω κράτους λόγω παραβίασης του κοινοτικού δικαίου.

Αλλά ακόμη και μετά την επίτευξη της εφαρμογής των αποφάσεων για την εσωτερική αγορά, χρειάζεται ακόμη πολύς χρόνος, προτού η οικονομία και οι πολίτες της Ένωσης μπορέσουν να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες και να αποκτήσουν οικονομικό όφελος από αυτές. Εν προκειμένω πρέπει να δοθούν στις επιχειρήσεις και στους συμβούλους τους καθώς και στους πολίτες της Ένωσης οι απαραίτητες γνώσεις για τα δικαιώματά τους στην εσωτερική αγορά και οι δυνατότητες επιβολής τους.

¹¹ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. -Σελ 32.

Τέλος, ενισχυμένοι από τη θετική απήχηση του προγράμματος της εσωτερικής αγοράς, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ καθόρισαν ήδη του Ιουνίου του 1988 τα πλαίσια προς την κατεύθυνση μια οικονομικής και νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ).¹² Βάση της πρωτοβουλίας αυτής αποτέλεσε η εκτίμηση ότι τα πλεονεκτήματα της ήδη χρησιμοποιούμενης εσωτερικής αγοράς θα μπορούσαν να ευοδωθούν πλήρως για τους πολίτες της Ένωσης και τις επιχειρήσεις μόνον όταν εκείνοι θα μπορούσαν να υπολογίζουν σε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες για τα χρήματά τους ή ακόμη περισσότερο σε κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα.

Η συνθήκη της ΕΕ η οποία διευρύνει την συνθήκη της ΕΚ περιλαμβάνει μεταξύ άλλων διατάξεις για την υλοποίηση της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης.

Η οικονομική ενοποίηση αντιμετωπίζει βάσει της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση δύο μεγάλες προκλήσεις:

Αφενός πρέπει να αναζωογονηθεί η εσωτερική αγορά και κυρίως να λειώσουν τα κενά, τα οποία εξακολουθούν να υπάρχουν εν μέρει ως προς το έργο της εσωτερικής αγοράς σε ορισμένα κράτη. Οι προοπτικές γι' αυτό είναι ευνοϊκές, εφόσον το σχέδιο της εσωτερικής αγοράς έχει ήδη επιτύχει πολλά και μπορεί να εξακολουθήσει να υπολογίζει στην ευρεία συγκατάθεση και υποστήριξη των πολιτικών και οικονομικών κύκλων, αλλά και των πολιτών της Ένωσης.

Αφετέρου το ζήτημα θα είναι να διανύσουμε μετά το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο στάδιο στην πορεία για τη οικονομική και νομισματική Ένωση. Αυτό το εγχείρημα είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί. Υπεύθυνες γι' αυτό είναι κυρίως οι ελλείψεις πληροφοριών και δηλώσεων που οδήγησαν τον πολίτη της Ένωσης σε δυσπιστία και απόρριψη στο θέμα της σύσφιγξης της οικονομικής ενοποίησης.

Οι πολίτες της Ένωσης δεν αναγνωρίζουν ούτε την αναγκαιότητα ούτε τα πλεονεκτήματα μιας εντονότερης οικονομικής αλληλεξάρτησης των κρατών μελών, αλλά διακατέχονται από το συναίσθημα, π.χ. όσον αφορά το εθνικό τους νόμισμα, ότι θα τους αφαιρεθεί μέσω της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης κάτι οικείο και δοκιμασμένο. Ως εκ τούτου είναι καθήκον όλων να μη μεριμνούν μόνο για την εκπλήρωση των οικονομικών προϋποθέσεων μιας οικονομικής και νομισματικής Ένωσης, αλλά και να λαμβάνουν υπόψη και τους πολίτες της Ένωσης αυτής και τους ενδιασμούς τους.

¹² Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Περιοδική Έκδοση 1991. Σελ 33.

2. Η Κοινή Αγορά.

2.1. Οι θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς.

Η εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς αποτελεί το επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Στην εσωτερική αγορά, τα κράτη μέλη πρέπει να συνενωθούν σε έναν ενιαίο Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, ο οποίος δεν πρέπει να παρεμποδίζεται ούτε από τελωνειακούς ούτε από εμπορικούς φραγμούς. Οι μικρογονιαίοι λίθοι της εσωτερικής αγοράς είναι οι λεγόμενες θεμελιώδεις ελευθερίες, δηλαδή η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Η υλοποίηση τους διευκολύνει κυρίως την αδιάσπαστη ανάπτυξη των συντελεστών της παραγωγής, της εργασίας και του κεφαλαίου.

Οι εργαζόμενοι έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε θέσεις εργασίας σε τόπους με μεγαλύτερη ζήτηση και ως εκ τούτου καλύτερες συνθήκες αμοιβών και εργασίας. Μπορούν να εγκατασταθούν με την οικογένειά τους σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ και να εργασθούν εκεί. Οι επιχειρήσεις μπορούν με ελεύθερο ανταγωνισμό, να κατασκευάσουν και να πωλήσουν τα προϊόντα τους, εκεί όπου είναι πλεονεκτικότερο. Κανένα κράτος μέλος της ΕΕ δεν επιτρέπεται να μεταχειρίζεται προνομιακά τους υπηκόους του στο πεδίο εφαρμογής των Δρυτικών Συνθηκών της ΕΕ έναντι των υπηκόων άλλων εταίρων.

2.1.1. Η ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών.

2.1.1.1. Η τελωνειακή ένωση.

Η εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτει ως πρώτο βήμα της κατάργηση όλων των δασμών μεταξύ των κρατών μελών που επεβάλλοντο κατά τις εισαγωγές και εξαγωγές προ της ίδρυσης της ΕΚ. Ταυτόχρονα με την κατάργηση των τελωνειακών φραγμών στο εσωτερικό της κοινότητας την 1^η Ιουλίου 1968, καθορίστηκε και ένα κοινό δασμολόγιο έναντι των κρατών που δεν ανήκουν στην Κοινότητα.

Το κοινό δασμολόγιο εφαρμόζεται στα σύνορα της ΕΕ από όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά τις εισαγωγές από τρίτες χώρες και μάλιστα κατά κανόνα κατά την είσοδο των αγαθών στον οικονομικό χώρο της ΕΕ. Ο καθορισμός κοινού δασμολογίου για τις εισαγωγές από τρίτες χώρες ήταν αναγκαίος για την παρεμπόδιση της μετατόπισης της εισροής των εμπορευμάτων. Κατά την ίδρυση της ΕΚ υπήρχαν έντονες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το ύψος των εξωτερικών δασμών. Έτσι στη Γαλλία και την Ιταλία, οι εξωτερικοί

ασμοί ήταν πολύ υψηλοί, ενώ στην Μπενελούξ και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ήταν χαμηλοί.

Χωρίς κοινό δασμολόγιο οι γάλλοι και οι ιταλοί εξαγωγείς θα μπορούσαν να παρακάμψουν τον υψηλό εξωτερικό δασμό των χωρών τους, πραγματοποιώντας τις αγορές τους από τρίτες χώρες με τη μεσολάβηση εικονικού ταίριου, εγκατεστημένου στις χώρες με τους χαμηλούς εξωτερικούς δασμούς και κατόπιν, εκμεταλλευόμενοι την κατάργηση των εσωτερικών δασμών, θα μπορούσαν να τα μεταφέρουν στην Γαλλία ή την Ιταλία. Αυτό θα μπορούσε τελικά να οδηγήσει π.χ. στο παράδοξο να προμηθεύεται ένας έμπορος κρασιών από το Bordeaux ισπανικούς φελλούς για φιάλες από το Αμβούργο λόγω του ότι αυτά ήταν οικονομικότεροι.

2.1.2. Εξάλειψη των ποσοτικών περιορισμών.

Η δημιουργία μιας μεγάλης ευρωπαϊκής αγοράς, στην οποία θα μπορούσαν να πωλούνται ελεύθερα όλα τα εμπορεύματα, απαιτούσε εκτός από την κατάργηση των τελωνειακών φραγμών και την εξάλειψη των ποσοτικών περιορισμών.

Ως εκ τούτου δεν υπάρχουν πια εμπορικοί φραγμοί στο ενδοκοινοτικό εμπόριο υπό μορφή ποσοστώσεων.

2.1.3. Άρση των μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος με τους ποσοτικούς περιορισμούς.

Αντίθετα, εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα για την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών εντός της Κοινότητας οι παρεμβάσεις των κρατών μελών που επενεργούν έμμεσα στο ενδοκοινοτικό εμπόριο με αποτέλεσμα να καθιστούν αδύνατες τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές, να τις δυσχεραίνουν ή να τις καθιστούν επικριβότερες, χωρίς να τις απαγορεύουν ρητά ή να επιβάλλουν ποσοστώσεις. Πρόκειται για τα λεγόμενα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος με τους ποσοτικούς περιορισμούς.

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικές δυσχέρειες σε αρκετούς σημαντικούς κλάδους της οικονομίας (χαλυβουργία, ναυπηγική, κλωστοϋφαντουργία), από άνοδο της ανεργίας και ταυτόχρονη αύξηση των εισαγωγών από χώρες με σχετικά χαμηλό κόστος παραγωγής, αυξάνει ο πειρασμός των κρατών μελών να δημιουργούν εμπορικούς φραγμούς στο εσωτερικό της Κοινότητας υπό μορφή προστατευτικών μέτρων και να κρατούν έτσι μακριά από την εθνική τους αγορά τα εμπορεύματα άλλων κρατών μελών.

Οι διαστάσεις της φαντασίας και της εφευρετικότητας των κρατών ελών όσον αφορά τη καθιέρωση τέτοιου είδους εμποδίων του εμπορίου είναι μεγάλες. Συνίσταται σε ένα αδιανόητο αριθμό διαφόρων διατάξεων, οι ποίες καθορίζουν λεπτομερώς για λόγους δημοσίας υγείας, ασφάλειας, προστασίας του καταναλωτή ή λόγους ανταγωνισμού τι ιδιότητες πρέπει να έχουν τα εκάστοτε αγαθά και πως πρέπει να διακρίνονται προκειμένου να επιτρέπεται η διάθεση τους στο εν λόγω κράτος μέλος.

Οι σχετικές απαιτήσεις αρχίζουν από διατάξεις για τη σύνθεση των προϊόντων και ρυθμίσεις των τύπων συσκευασίας και φτάνουν μέχρι τις εχνικές προδιαγραφές ασφαλείας και τους τεχνικούς βιομηχανικούς ανόνες.

Πρέπει να επισημανθεί ότι κατά βάση όλα τα προϊόντα, τα οποία ατασκευάζονται βάσει των προδιαγραφών σε ένα κράτος μέλος, μπορούν α διατεθούν στην αγορά και των λοιπών κρατών μελών. Τυχόν παγόρευση είναι βάσιμη μόνο όταν είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ροεξαρχόντων δημοσίων συμφερόντων και όταν δεν υπάρχουν άλλα πότερα μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού προστασίας. Στα υμφέροντα αυτά περιλαμβάνει η Συνθήκη της ΕΚ τη δημόσια ηθική, τη ημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια, τη προστασία της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων ή τη προφύλαξη των φυτών, τη προστασία των θνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία αθώς και την προστασία της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. ανένα κράτος μέλος δεν μπορεί πλέον να απαγορεύσει ανταγωνιστικό ροϊόν άλλου κράτους μέλους μόνο επειδή διαφέρει ελάχιστα από το δικό ου προϊόν.

2.1.4. Η άρση των φορολογικών φραγμών.

Πρωταρχικό ρόλο για τη υλοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών παίζει ο περιορισμός των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη φορολογική επιβάρυνση της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Η εξακολούθηση της ύπαρξης φορολογικών συνόρων οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους :

Κατά πρώτον, εξασφαλίζουν ότι οι φόροι που εισπράττονται επι της κατανάλωσης των εμπορευμάτων που διακινούνται στην εσωτερική αγορά (οι λεγόμενοι έμμεσοι φόροι) θα αποδοθούν στο κράτος μέλος το οποίο μπορεί να

τους διεκδικήσει, δηλαδή σε εκείνο, στο οποίο γίνεται πράγματι η κατανάλωση των εμπορευμάτων αυτών (η λεγόμενη αρχή της χώρας προορισμού). Επι του παρόντος αυτό γίνεται μέσω της φορολογικής αρχής των εξαγωγών. Όταν λοιπόν ένα προϊόν που κατασκευάζεται στη Γερμανία εξάγεται στη Γαλλία και καταναλώνεται εκεί, επιστρέφονται οι γερμανικοί έμμεσοι φόροι στον γερμανό εξαγωγέα, ενώ ο γάλλος εισαγωγέας επιβαρύνεται με τους αντίστοιχους φόρους. Το σύστημα αυτό εξασφαλίζει ότι τα εγχώρια και τα εισαγόμενα προϊόντα σχεδόν εξομοιώνονται στον ανταγωνισμό ως προς τη φορολογική τους μεταχείριση.

Αφετέρου, τα φορολογικά σύνορα παίζουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και στην καταπολέμηση της στρέβλωσης των εμπορευματικών ροών. Χωρίς τα φορολογικά σύνορα και τους τελωνειακούς ελέγχους που συνδέονται άμεσα με αυτά, δεν θα ήταν δυνατόν να ελεγχθεί ότι έγινε όντως η εξαγωγή ενός προϊόντος και έτσι θα δινόταν η ευκαιρία στους ανέντιμους εξαγωγείς να δηλώσουν εμπορεύματα ως εξαχθέντα, προκειμένου να διεκδικήσουν την επιστροφή των εθνικών εμμέσων φόρων. Ο έμπορος αυτός θα μπορούσε είτε να ενθλακώσει άμεσα το οικονομικό όφελος στο ταμείο του είτε να το χρησιμοποιήσει για να προσφέρει τα σχετικά προϊόντα στην εγχώρια αγορά σε πολύ ευνοϊκότερη τιμή από τους ανταγωνιστές του προκειμένου να επιτύχει αποφασιστικά ανταγωνιστικά οφέλη.

2.2.2. Η ελευθερία εγκατάστασης.¹³

Η ελευθερία εγκατάστασης περιλαμβάνει γενικά την ανάληψη και άσκηση ανεξάρτητων επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Εν προκειμένω περιλαμβάνονται π.χ. οι δραστηριότητες γιατρών, δικηγόρων, αρχιτεκτόνων, μεσιτών, μεσαζόντων και διαφημιστικών πρακτόρων καθώς και τεχνικές δραστηριότητες. Στο δικαίωμα εγκατάστασης συμπεριλαμβάνεται ρητά η ίδρυση και διαχείριση επιχειρήσεων και ιδιαίτερα εταιρειών όλων των τύπων. Το αυτό ισχύει και για την ίδρυση πρακτορείων, υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιρειών.

Από την ελευθερία εγκατάστασης εξαιρούνται αντιθέτως ρητά οι δραστηριότητες εκείνες, οι οποίες συνδέονται με κράτος μέλος διαρκώς ή πρόσκαιρα με την άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Η ελευθερία εγκατάστασης συνεπάγεται την απαγόρευση όλων των αποκάλυπτων και συγκαλυμμένων διακρίσεων στις οποίες είναι εκτεθειμένος ο πηκός ενός κράτους μέλους κατά την ανάληψη και άσκηση ανεξάρτητης βιοποριστικής δραστηριότητας σε άλλο κράτος μέλος. Βάση της ελευθερίας

¹³ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Σελ 82.

εγκατάστασης αποτελεί ως εκ τούτου, όπως και στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, η αρχή της ίσης μεταχείρισης όλων των πολιτών της κοινότητας.

Η ελευθερία εγκατάστασης επιτρέπεται να περιορίζεται, ως θεμελιώδης αρχή της Συνθήκης της ΕΚ, μόνο με ρυθμίσεις που δικαιολογούνται από το γενικό συμφέρον. Οι εφαρμοστέες επαγγελματικές ρυθμίσεις, δηλαδή οι διατάξεις για την οργάνωση, τα προσόντα, τα επαγγελματικά καθήκοντα, τον έλεγχο και την ευθύνη, πρέπει ως εκ τούτου να διερευνώνται κατά περίπτωση ως προς το αν είναι αναγκαίες και απαραίτητες για την υλοποίηση του γενικού συμφέροντος.

2.3. Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών.

Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών περιλαμβάνει τις αυτές δραστηριότητες όπως η ελευθερία εγκατάστασης, η άσκηση της στον τομέα της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών είναι χρονικά περιορισμένη και συνεπάγεται τη διέλευση, με κάποια μορφή, των εσωτερικών συνόρων της κοινότητας. Εξαιρούνται όπως και στην περίπτωση του δικαιώματος εγκατάστασης οι δραστηριότητες εκείνες, οι οποίες συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Το χαρακτηριστικό της « διέλευσης των συνόρων » δίνει τη δυνατότητα των ¹⁴ διαφορετικών διαμορφώσεων κατά περίπτωση:

- Ο παρέχων υπηρεσίες πηγαίνει προσωρινώς στο κράτος του αποδέκτη των υπηρεσιών, επομένως περνά ο ίδιος τα σύνορα προκειμένου να παράσχει τις υπηρεσίες του σε άλλο κράτος μέλος. Αυτό είναι η τυπική περίπτωση, την οποία αποσκοπεί να ρυθμίσει η ελευθερία της παροχής υπηρεσιών. Αποτελεί αναγκαία συμπλήρωση του δικαιώματος εγκατάστασης, το οποίο είναι προσανατολισμένο προς τη διαρκή σύνδεση των προσώπων που θέλουν να κάνουν χρήση του δικαιώματος εγκατάστασης με τον επαγγελματικό βίο ενός άλλου κράτους μέλους.

- Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει εκτός αυτού αναγνωρίσει τη λεγόμενη αρνητική ελευθερία παροχής υπηρεσιών. Στην περίπτωση αυτή, ο αποδέκτης των υπηρεσιών πηγαίνει στην χώρα του παρέχοντα υπηρεσίες προκειμένου να χρησιμοποιήσει την υπηρεσία εκεί. Ως αποδέκτες υπηρεσιών θεωρούνται κατά τη νομολογία του δικαστηρίου της ΕΕ ιδιαίτερα οι τουρίστες και τα πρόσωπα, τα οποία κάνουν χρήση ιατρικής θεραπείας καθώς και τα πρόσωπα, τα οποία ταξιδεύουν για λόγους σπουδών και για επαγγελματικούς λόγους.

¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 41.

- Οι ρυθμίσεις της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών ισχύουν τέλος και για την περίπτωση που οι παρέχοντες υπηρεσίες και οι αποδέκτες των υπηρεσιών περνούν τα σύνορα. Ως τυπική περίπτωση αναφέρεται εννοητικώς η μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών.

2.4. Η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

Για την υλοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, το Συμβούλιο εξέδωσε στη διάρκεια των ετών 1960, 1962 και 1986 καταρχήν οδηγίες για την κατάργηση των περιορισμών συναλλαγματικού τύπου, οι οποίες δεν είχαν συμβάλει με κανέναν τρόπο στην αποφασιστική ολοκλήρωση των εθνικών κεφαλαιαγορών, λόγω ολόπλοκων περιορισμών.

Εκτός αυτού εκδόθηκε μεγάλος αριθμός οδηγιών και συστάσεων, οι οποίες προβλέπουν την εναρμόνιση νομοθετικών και διοικητικών διατάξεων για το καθεστώς της κεφαλαιαγοράς, π.χ. στον τομέα του δικαίου πομπείας των τραπεζών, του δικαίου του ισολογισμού, των συναλλαγών με ξιόγραφα, των όρων χρηματιστηριακών αδειών εισαγωγής καθώς και του χρονολογικού δικαίου.

Στόχους που θα βοηθήσουν στην δημιουργία ενιαίας κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνει για πρώτη φορά το πρόγραμμα που παρουσίασε η Επιτροπή το έτος 1986 « πρόγραμμα για την απελευθέρωση της κυκλοφορίας κεφαλαίων στην κοινότητα », το οποίο προέβλεπε, εκτός από την αλληλεξάρτηση των χρηματαγορών και εκτεταμένη απελευθέρωση όλων των χρηματοοικονομικών ροών. Ήδη δύο χρόνια αργότερα, δηλαδή το 1988, το πρόγραμμα αυτό απέφερε τους πρώτους καρπούς του την έκδοση της οδηγίας που χαρακτηρίστηκε και ως « χάρτης της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων ». Στα πλαίσια σταδιακού χρονοδιαγράμματος για τα κράτη μέλη, η διακίνηση των κεφαλαίων έχει πλήρως απελευθερωθεί μεταξύ των κρατών μελών από τη 1^η Ιανουαρίου 1993. Επεμβάσεις όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων επιτρέπονται στα κράτη μέλη μόνον υπό ειδικά καθορισμένες εξαιρετικές συνθήκες και μόνον υπό την επίβλεψη ειδικής εξουσιοδότησης από την Επιτροπή. Η απελευθέρωση αυτή αντιστοιχεί προς την πραγματοποίηση του πρώτου σταδίου της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

2.5. Η ελεύθερη εκτέλεση πληρωμών.

Η ελεύθερη εκτέλεση πληρωμών αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Η παρεμπόδιση καταβολής του τιμήματος για εμπορεύματα που αποστέλλονται στο

ξωτερικό ή καταβολής αμοιβής για την εργασία του πολίτη της κοινότητας που σκεί επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος ή της αμοιβής για εκεί παρασχεθείσα υπηρεσία θα δυσχέραινε σημαντικά τη άσκηση αυτών των εμελιωδών ελευθεριών, αν δεν την καθιστούσε και αδύνατη. Ως εκ τούτου, τα ράτη μέλη πρέπει να επιτρέψουν να γίνονται αυτού του είδους οι πληρωμές στο όμισμα του κράτους μέλους, στο οποίο έχει τη μόνιμη κατοικία του ο πιστωτής ή δικαιούχος.

2.6. Η πολιτική ανταγωνισμού.¹⁵

Η εσωτερική αγορά εμπορευμάτων, βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων μπορεί να λειτουργήσει ομαλά μόνον όταν στην αγορά αυτή ναρμονίζονται οι κανόνες ανταγωνισμού. Καθήκον της ΕΕ είναι η δημιουργία ενός συστήματος, το οποίο θα προστατεύει τον ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά από τυχόν στρέβλωση. Βάση αυτού του συστήματος αποτελούν οι κανόνες ανταγωνισμού, όπως διατυπώθηκαν στις κοινοτικές Συνθήκες. Σύμφωνα με αυτούς τους κανόνες, απαγορεύονται κυρίως οι συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στον περιορισμό του ανταγωνισμού πέρα από τα σύνορα (απαγόρευση των καρτέλ).

Απαγορεύεται επίσης η καταχρηστική εκμετάλλευση μια δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, π.χ. με την επιβολή υπερβολικών τιμών ή με τον περιορισμό της παραγωγής, της πώλησης ή της τεχνικής εξέλιξης. Προς αποφυγή παράδεκτων πλεονεκτημάτων προερχόμενων από τον ανταγωνισμό με την αροχή οικονομικής υποστήριξης από το κράτος (επιδοτήσεις) σε ορισμένες επιχειρήσεις και οικονομικούς κλάδους η ροή των επιδοτήσεων στα κράτη μέλη ναστέλλεται ή υπόκειται σε κοινοτικό έλεγχο από την Επιτροπή. Από το 1991 και οι ενώσεις μεγάλων επιχειρήσεων, οι λεγόμενοι « γάμοι των ελεφάντων », υπόκεινται στον έλεγχο της επιτροπής (ο λεγόμενος έλεγχος των συγχωνεύσεων).

Την τήρηση των αρχών ενός θεμιτού ανταγωνισμού στη εσωτερική αγορά λέγχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι παραβιάσεις τιμωρούνται με υψηλά πρόστιμα. Η επιτροπή, επικουρούμενη από το Δικαστήριο της Κοινότητας, έχει πίσσης καθήκον να προχωρεί σε περαιτέρω τελεσφόρο επεξεργασία των κανόνων ανταγωνισμού και να συμβάλλει στην πλήρη εφαρμογή τους. Μέχρι σήμερα, η Ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού αντιμετώπισε και εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το δύσκολο έργο της αποτελεσματικής εφαρμογής των καθορισμένων αρχών στη πράξη, μέσω πολυάριθμων κανονισμών και ειδικών αποφάσεων.

¹⁵ Η Ευρωπαϊκή Ένοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 44.

2.2.7. Η πολιτική πολιτισμού.

Η Ευρώπη διακρίνεται από την πολιτιστική πολυμορφία των χωρών και περιφερειών της. Οι πολιτικοί θησαυροί, όπως π.χ. η πόλη της Βενετίας, η ακρόπολη των Αθηνών, ένας πίνακας του Ρέμπραντ, η μουσική του Μπετόβεν ή τα έργα του Σαίξπηρ είναι ουσιώδη συστατικά της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και θεωρούνται επίσης από τους πολίτες της Ευρώπης ως κοινό « κτήμα ».

Σύμφωνα με την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση η Κοινότητα πρέπει για το λόγο αυτό να συμβάλλει « στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών σεβόμενη την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα θα προβάλλει τη κοινή πολιτιστική κληρονομιά ».

Η κατάργηση των εθνικών συνόρων στην εσωτερική αγορά απαιτεί παράλληλα και άλλα μέτρα σε τομείς που έχουν στενή επαφή με τη πολιτιστική δημιουργία. Εν προκειμένω περιλαμβάνονται π.χ. ρυθμίσεις για τα δικαιώματα πνευματικού δημιουργού, την τηλεόραση πέραν των συνόρων ή την ελεύθερη κυκλοφορία πολιτιστικών θησαυρών και παροχής υπηρεσιών. Η κοινότητα πρέπει, εκτός αυτού, να συμβάλλει στην βελτίωση της γνώσης του πολιτισμού και της ιστορίας των Ευρωπαϊκών χωρών. Η διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας αποτελούν, ως εκ τούτου ένα ουσιώδες σημείο μελλοντικών δράσεων.

2.3. Η οικονομική και νομισματική ένωση.

2.3.1. Βασικές αρχές της θεωρίας της νομισματικής ενοποίησης.

Η έκθεση Werner στις αρχές της δεκαετίας το 70 και η θεωρία της άριστης συναλλαγματικής περιοχής, θέτουν δύο βασικές προϋποθέσεις για μια νομισματική ένωση: (1) τον καθορισμό αμετάκλητων σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και (2) την πλήρη ελευθέρωση στην κίνηση κεφαλαίων. Η επίτευξη των προϋποθέσεων αυτών οδηγεί στη εξίσωση των εγχώριων και ξένων επιτοκίων.¹⁶

¹⁶ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Σελ 179.

Παρά τη κατάργηση των περιθωρίων διακύμανσης των ισοτιμιών και την λευθέρωση στην κίνηση κεφαλαίων, είναι δυνατόν να παρατηρηθούν κάποιες διαφορές στα εγχώρια και ξένα επιτόκια, οι οποίες να οφείλονται τόσο στον τρόπο ργάνωσης των εθνικών χρηματοδοτικών συστημάτων, όσο και στο νομικό και εσμικό καθεστώς λειτουργίας τους, προκαλώντας με αυτόν τον τρόπο υψηλό υναλλακτικό κόστος και εμποδίζοντας την πλήρη υποκατάσταση των ρεογράφων και των νομισμάτων.

.4. Τι προηγήθηκε της Συνθήκης του Μάαστριχ για την ΟΝΕ.¹⁷

.4.1. Η ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη.

Η ενιαία Ευρωπαϊκή πράξη, που υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 1985, θέσε ως στόχο την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της κοινότητας μέχρι το 992.

Για τα προϊόντα και της υπηρεσίες αυτό σήμαινε τη κατάργηση των υσικών, τεχνικών και δημοσιονομικών εμποδίων μέσα στον χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τα αναλυτικά μέτρα που ελήφθησαν, αναφορικά με τα ροαναφερθέντα μη φορολογικά εμπόδια, εμπεριέχονται στη λεγόμενη Λευκή βίβλο, η οποία προκαθόριζε το ακριβές πρόγραμμα, μέσω του οποίου θα δηγούμασταν στην ενιαία εσωτερική αγορά, η οποία χαρακτηρίζεται από την λευθέρη κινητικότητα αγαθών, υπηρεσιών, εργασίας και κεφαλαίου. Το ελεύθερο μπόριο των αγαθών και υπηρεσιών αύξησε το όφελος από το εμπόριο, την ξειδίκευση και τον ανταγωνισμό.

Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη επαναεπιβεβαίωσε την ανάγκη του ναρμονισμού των χωρών μελών σε κάποια κοινά πρότυπα, αναφορικά με την γγεία και ασφάλιση των εργαζομένων, την προαγωγή του διαλόγου ανάμεσα πτους εργοδότες και τους εργαζομένους τη θέσπιση κανόνων συντονισμού των θνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης προς αποφυγήν όξυνσης του αινομένου της εσωτερικής μετανάστευσης.

Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη καθιερώνει επίσης τον Ευρωπαϊκό ρηματοδοτικό χώρο. Η πρώτη κατηγορία μεταρρυθμίσεων του Ευρωπαϊκού ρηματοδοτικού χώρου περιλαμβάνει την πλήρη απελευθέρωση της κίνησης του εφαλαίου στον χώρο της κοινότητας, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο μια ενιαία αγορά χρηματοδοτικών κεφαλαίων. Η δεύτερη αναφέρεται στον ελεύθερο ανταγωνισμό παροχής χρηματοδοτικών υπηρεσιών.

¹⁷ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Σελ 180.

4.2. Η έκθεση Delors για την οικονομική και νομισματική ένωση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.¹⁸

αρουσίαση και ανάλυση των προτάσεων της εκθέσεως Delors.

Βάση της εκθέσεως Delors, η έννοια της Νομισματικής Ένωσης ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη αλληλεπίδραση των χωρών μελών της κοινότητας στον χώρο της νομισματικής πολιτικής, που προκαλείται από την ολοκλήρωση των κεφαλαιαγορών.

Προτείνει μια σταδιακή διαδικασία νομισματικής ολοκλήρωσης της Ευρώπης, που εξελίσσεται σε τρία στάδια και επικεντρώνεται σε τρεις στόχους ως προς τον τρόπο χάραξης της νομισματικής πολιτικής: συντονισμός - εναρμόνιση - συγκέντρωση.

Η οικονομική και νομισματική ένωση θα πρέπει να επιτευχθεί παράλληλα σε τρία στάδια:

Το πρώτο στάδιο στόχευε στην « περαιτέρω σύγκληση των οικονομικών πιδόσεων μέσω της ενίσχυσης του συντονισμού των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών στο πλαίσιο του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου ».

Στο δεύτερο στάδιο, που θεωρείται ως μια μεταβατική περίοδος προς το τελικό στάδιο, εξασφαλίζεται η εναρμόνιση των εθνικών νομισματικών πολιτικών, με τη δημιουργία ενός κεντρικού οργανισμού, ΕΣΚΤ, με κύριες λειτουργίες τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μιας κοινής νομισματικής πολιτικής, καθώς και τη διαχείριση της συναλλαγματικής πολιτικής της κοινότητας, έναντι των νομισμάτων των τρίτων χωρών. Οι λειτουργίες αυτές θα ολοκληρωθούν στο τελικό στάδιο.

Πιο συγκεκριμένα, το ΕΣΚΤ έχει το καθεστώς αυτόνομου κοινοτικού οργάνου και θα αποτελείται από δύο άξονες:

ένα κεντρικό όργανο με δικό του ισολογισμό και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

¹⁸ Η Συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. Σελ 181.

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου σταδίου, οι εθνικές αρχές εξακολουθούν να έχουν την τελική ευθύνη για τις αποφάσεις πολιτικής. Το ΕΣΚΤ λειτουργεί περισσότερο ως forum για τις συζητήσεις των εθνικών αρμόδιων αρχών για τον συντονισμό στην χάραξη οικονομικής πολιτικής. Οι απόψεις κάθε χώρας θα αντιπροσωπεύονται και θα συζητούνται με σκοπό τη σμίκρυνση των αντιθέσεων και τη χάραξη κοινών κατευθυντήριων αρχών πολιτικής, που πρέπει να υιοθετούν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες. Με τούτο τον τρόπο, θα περιορίζεται αποφασιστικά η δυνατότητα άσκησης διακριτικής αυτόνομης πολιτικής και θα προστατεύεται η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η διαμόρφωση και εφαρμογή μιας κοινής νομισματικής πολιτικής από το ίδιο το ΕΣΚΤ συμπίπτει με την έναρξη του τρίτου και τελικού σταδίου που οδηγεί στην πλήρη νομισματική ενοποίηση.

Στο στάδιο αυτό, που ξεκινά με τον καθορισμό αμετάκλητων σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών λαμβάνονται μέτρα για την εξασφάλιση της συγκεντροποίησης των αρχών άσκησης της νομισματικής πολιτικής από ένα μόνο κεντρικό όργανο, το ΕΣΚΤ. Το ΕΣΚΤ έχει τώρα την πλήρη ευθύνη για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής.

Με άλλα λόγια, κατά τη διάρκεια του τελικού σταδίου, θα λειτουργεί μόνο μία κεντρική τράπεζα που θα ασκεί μία μόνο κοινή νομισματική πολιτική και θα εκδίδει ένα κοινό νόμισμα.

Η ύπαρξη ενός και μοναδικού νομίσματος συντελεί στη μείωση του συναλλακτικού κόστους για τη μετατροπή των νομισμάτων.

2.5. Οι διατάξεις της Συνθήκης του Μάαστριχ για την ΟΝΕ.

2.5.1. Στόχοι της συνθήκης.

Η συνθήκη του Μάαστριχ αποτελεί το τελευταίο στάδιο μιας διαδικασίας, η οποία άρχισε το 1951 με την Κοινοπραξία Άνθρακα και Χάλυβα προχώρησε με την Συνθήκη της Ρώμης ακολούθησε η υιοθέτηση και λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). συνέχισε με την ΕΕΠ το 1986, η οποία ορίζει το 1992 ως έτος ολοκλήρωσης της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και καταλήγει στην

Νομισματική Ένωση. Η Νομισματική Ενοποίηση (ΝΕ) διέρχεται και αυτή από διάφορα στάδια, το τελευταίο των οποίων συνίσταται στη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Με τη δημιουργία της ΕΚΤ εδραιώνεται μια κοινή νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, με σκοπό τη σταθερότητα των τιμών. Δηλαδή εδραιώνεται για πάντα ο σχεδιασμός μιας κοινής οικονομικής πολιτικής σύμφωνα με τα κριτήρια της ελεύθερης ανταγωνιστικής οικονομίας.

5.2. Όροι της Συνθήκης έως 31-12-1993.

Πριν από την 1-1-1994 κάθε χώρα μέλος της ΕΚ έπρεπε:

1. Να είχε υιοθετήσει την ελεύθερη διακύμανση κεφαλαίου και την πλήρη απελευθέρωση των κεφαλαιουχικών συναλλαγών και πληρωμών, τόσο μεταξύ των χωρών της ΕΚ, όσο και ως προς τις τρίτες χώρες.
2. Να είχε ξεκινήσει η διαδικασία ανεξαρτητοποίησης της κεντρικής τράπεζας της, η οποία θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί το αργότερο έως 31-12-1996. Πρέπει, με λίγα λόγια, να γίνουν οι απαραίτητες θεσμικές αλλαγές στο καταστατικό της κεντρικής τράπεζας, δηλαδή της τράπεζας της Ελλάδος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζει το καταστατικό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που βρίσκεται υπο ίδρυση.
3. Να είχε υιοθετήσει τα αναγκαία προγράμματα προς σύγκλιση της οικονομίας της και ιδιαίτερα στον τομέα της σταθερότητας των τιμών και των δημοσιονομικών οικονομικών της.

5.3. Όροι της Συνθήκης από 1-1-1994.

Από 1-1-1994 οπότε μπαίνουμε στο δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ:

1. Δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο. Το Ινστιτούτο αυτό ανέπτυξε τη συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών των χωρών μελών και συντόνισε την άσκηση νομισματικής πολιτικής, ώστε να επιτευχθεί πλήρης σταθερότητα των τιμών. Δημιουργήθηκε επίσης για να επιβλέπει την λειτουργία του ΕΝΣ.
2. Οι χώρες μέλη υποχρεούνται να ολοκληρώσουν τα οικονομικά προγράμματα σύγκλισης των οικονομικών τους.

Η σύγκλιση αποβλέπει στους εξής στόχους:

- στη σταθερότητα των τιμών.
- στην μείωση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα.
- στην μείωση των διαφορών επιτοκίων μεταξύ των χωρών.
- στη μη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα με την έκδοση νέου χρήματος.
- στην μη χρηματοδότηση από την κεντρική τράπεζα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών.

2.5.4. Κριτήρια εισόδου στο τελευταίο στάδιο της ΟΝΕ.

Τα κριτήρια τα οποία θα πρέπει να υιοθετήσουν οι χώρες μέλη της κοινότητας, ώστε να έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την προσχώρησή τους στην ΟΝΕ την 31-12-1996 είναι τα εξής:

1. Το κριτήριο του πληθωρισμού.

Η συνθήκη τονίζει ότι ο ρυθμός πληθωρισμού δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τον μέσο όρο του πληθωρισμού των τριών χωρών μελών με την καλύτερη επίδοση περισσότερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα.

2. Το κριτήριο της δημοσιονομικής πειθαρχίας.

A. Το δημοσιονομικό έλλειμμα (δανειακές ανάγκες του δημοσίου τομέα) ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 3 %.

B. Επιπλέον, το ύψος του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 60%.

3. Το κριτήριο των επιτοκίων.

Η συνθήκη προβλέπει ότι τα μακροχρόνια επιτόκια (επιτόκια τίτλων Δημοσίου άνω των 3 ετών) πρέπει να είναι μεγαλύτερα από 2 ποσοστιαίες μονάδες του μέσου όρου των μακροχρόνιων επιτοκίων των τριών χωρών μελών με την καλύτερη επίδοση.

4. Το κριτήριο της σταθερότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Η συνθήκη αναφέρει ότι οι διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας του εθνικού νομίσματος θα πρέπει να έχουν παραμείνει εντός των στενών ορίων διακύμανσης που προβλέπει ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) που είναι 2,25% - του ΕΝΣ για δύο τουλάχιστον χρόνια πριν από την 1-1-1997, και με την προϋπόθεση της μη υποτίμησης του στο διάστημα αυτό.

Τούτο σημαίνει ότι οι χώρες μέλη της ΕΚ θα πρέπει να εντάξουν το όμισμα τους στο ΜΣΙ του ΕΝΣ και στο όριο της διακύμανσης του 2,25%, στην ιάρκεια του δεύτερου σταδίου της ΟΝΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΟΠΙΩΣΗ. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΤΥΛΟΒΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΕ.

1. Πρώτος στυλοβάτης: Οι τρεις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες.

Επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθεί να είναι, όπως και παλαιότερα, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η οποία διευρύνεται σε οικονομική και νομισματική Ένωση. Στο Μάαστριχ οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων διέγραψαν τον όρο « οικονομική » στο όνομα της Συνθήκης. Η μικρή αυτή αλλαγή μπορεί να θεωρηθεί ως σύμβολο του ότι η ΕΚ πρέπει να ξελιχθεί από μια Οικονομική Κοινότητα και να καταλήξει σε μια πολιτική ένωση. Η μετονομασία αυτή δεν αλλάζει, εν πάση περιπτώσει, τίποτε όσον αφορά την υπόσταση των επιμέρους κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ, ΕΚ), διότι δεν συνδέεται με τυπική ένωση των τριών Κοινοτήτων.

Επίσης, περισσότερη σύγχυση παρά όφελος προκάλεσε η μετονομασία περιρισμένων θεσμικών οργάνων της ΕΚ, που έγινε στα πλαίσια της ίδρυσης της ΕΕ. Το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρει από 8 Νοεμβρίου 1993 την ονομασία Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Και το Ελεγκτικό Συνέδριο μετονομάστηκε στις 17 Ιανουαρίου 1994 σε Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Οι οικονομικές πράξεις των επιμέρους οργάνων εξακολουθούν, παρ' όλα αυτά, να παραμένουν νομικές πράξεις της εκάστοτε Κοινότητας.

2. Δεύτερος στυλοβάτης: Η μετάβαση στην « κοινή εξωτερική πολιτική και στην πολιτική ασφάλειας ».¹⁹

Με την ΕΕΠ (1986/87) συμφωνήθηκε να επέλθει μεταξύ των κρατών μελών, όσον αφορά όλα τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, μια καλύτερη μοιβαία συνεννόηση, εναρμόνιση των θέσεων και - εφόσον ήταν δυνατόν - να γίνονται κοινές ενέργειες. Όλες οι αποφάσεις έπρεπε να λαμβάνονται ομόφωνα. Τα θέματα ασφαλείας παρέμειναν περιορισμένα σε πολιτικές και οικονομικές απόψεις. Οι πρόσφατες πολιτικές κρίσεις (πόλεμος του κόλπου, εμφύλιος πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης) κατέστησαν ελεύθερα σαφές ότι ο μηχανισμός εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας δεν επαρκεί για τη διευκόλυνση της εμφάνισης της ΕΕ σε σημαντικά ζητήματα της

¹⁹ Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας. Περιοδική Έκδοση 1996. Σελ. 7.

παγκόσμιας πολιτικής, κατά τρόπο σχετικό προς το κύρος της ως της μεγαλύτερης εμπορικής δύναμης.

Στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας, τα κράτη μέλη δεν προχώρησαν περισσότερο από την αποστολή παρατηρητών της ΕΕ και την σύγκληση ειρηνευτικής διάσκεψης. Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, οι πολιτικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών μελών εξαντλήθηκαν στον καθορισμό κοινών προϋποθέσεων αναγνώρισης των νεότευκτων κρατών. Κατά τα λοιπά, τα κράτη μέλη ακολούθησαν συχνά μοναχικές πορείες και έτσι δεν εκπροσωπήθηκαν επαρκώς τα κοινά Ευρωπαϊκά συμφέροντα.

Στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συμφώνησαν πλέον να αναπτύξουν προοδευτικά μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, η οποία θα δεσμεύεται κυρίως από τους ακόλουθους στόχους:

- διαφύλαξη των κοινών αξιών και συμφερόντων και της ανεξαρτησίας της Ένωσης.
- ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης και των κρατών μελών της.
- διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας σύμφωνα με τις αρχές του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους της ΔΑΣΕ²⁰ που διατυπώθηκαν στην Τελική Πράξη του Χάρτη των Παρισίων.
- προώθηση της διεθνούς συνεργασίας.
- ανάπτυξη και εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

Τα κοινά συμφέροντα στην εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας είναι δύσκολο να επιτευχθούν γιατί ανήκουν παραδοσιακά στους τομείς εκείνους για τους οποίους φροντίζουν ιδιαίτερα τα κράτη μέλη να διατηρούν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Οι αποφάσεις για τα θέματα αυτά θα λαμβάνονται στα πλαίσια Διακρατικής Συνεργασίας.

Τα κοινά συμφέροντα ορίζονται δύσκολα γιατί μόνο Γαλλία και ΗΒ διαθέτουν ατομικά όπλα και δεν ανήκουν όλα τα κράτη μέλη στην αμυντική συμφωνία του NATO και στην ΔΕΕ.

²⁰ Η ΔΑΣΕ είναι ένας οργανισμός που ιδρύθηκε το 1975 στο Ελσίνκι. Σκοπός της είναι η ανάπτυξη της συνεργασίας στην Ευρώπη σε θέματα ασφαλείας, προαγωγής των δημοκρατικών θεσμών και δικαιωμάτων του ανθρώπου και της οικονομικής ελευθερίας. Αποτελείται από 52 κράτη μέλη.

Στο μέλλον η ΔΕΕ ενδέχεται να αναπτυχθεί προοδευτικά σε αμυντική ουσιαστικά της ΕΕ και σε μέσο για την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού σκέλους του ΝΑΤΟ.

3. Τρίτος στυλοβάτης: Η συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων.²¹

Τα προβλήματα της μετανάστευσης και του ασύλου, το λαθρεμπόριο, τα ναρκωτικά και άλλα εγκλήματα διεθνών διαστάσεων ανησυχούν όλο και περισσότερο τους πολίτες της Ευρώπης. Για το λόγο αυτό, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει μια εκτεταμένη συνεργασία σε ζητήματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, η οποία θα επεκταθεί προοδευτικά σε μια κοινή πολιτική. Η συνεργασία επιτυγχάνεται, και στην προκειμένη περίπτωση, όπως στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, κατά βάση με τον όρο της κυβερνητικής συνεργασίας αποκλεισμένων των διαδικασιών αποφάσεων της ΕΚ.

Το επίκεντρο της συνεργασίας σε τομείς της δικαιοσύνης το ζήτημα είναι, κυρίως, τα εναρμονιζόμενα μέτρα για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου και των ναρκωτικών, την αποκάλυψη απάτης διεθνών διαστάσεων, τη δίωξη άλλων ξιόποινων πράξεων από τον τομέα της διεθνούς εγκληματικότητας καθώς και η συνεργασία σε πλαίσια αστικών δικών και η τελωνιακή συνεργασία. Ένα πρώτο, αλλά υποσχόμενο, μέτρο στον αγώνα κατά του λαθρεμπορίου και των ναρκωτικών και την καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας συνδέεται με την οδηγία για την καταπολέμηση του παράνομου ξεπλύματος χρημάτων που ήδη έχει τεθεί σε ισχύ.

Τέλος, προβλέπεται η δημιουργία κεντρικής Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Επιπρεσίας (EUROPOL), η οποία θα συνδράμει με τις εθνικές δικωτικές αρχές και αρχές ασφαλείας.

²¹ Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας. Περιοδική Έκδοση 1996. Σελ 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΟ ΠΟΛΙΤΗ.

4.1. Μια ένωση για τον άνθρωπο.

Κάθε πολιτικό καθεστώς πρέπει να φροντίζει για τις βασικές πολιτικές ανάγκες των ανθρώπων που ζουν σ' αυτό. Αυτό ισχύει και για την ΕΕ, η οποία προσπαθεί να ανταποκριθεί σ' αυτή την απαίτηση με δυο τρόπους: από τη μια πλευρά, όλα τα μέτρα για την οικονομική ενοποίηση αποσκοπούν ταυτόχρονα και στην κοινωνική πρόοδο. Έτσι οι θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς εμπεριέχουν, εκτός από την οικονομικό τους στόχο της δημιουργίας ενός μεγάλου ευρωπαϊκού χώρου, και ατομικά δικαιώματα, ελευθερίας που εγγυώνται στους πολίτες της ένωσης ένα ελάχιστο όριο προσωπικής ανάπτυξης, πέρα από τα σύνορα.

Περαιτέρω πολιτικά δικαιώματα εμπεριέχει η ιθαγένεια της ένωσης η οποία θεσπίζεται με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την άλλη πλευρά, η ΕΚ μπόρεσε με το πέρασμα του χρόνου να εγκλωπωθεί και τομείς πολιτικής που έχουν άμεση επίδραση στην κοινωνική ζωή των πολιτών της Ένωσης. Εν προκειμένω, πρέπει να γίνει μνεία, κυρίως της κοινωνικής πολιτικής, της πολιτικής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος, της πολιτικής της προστασίας της δημόσιας υγείας και των καταναλωτών καθώς και της πολιτικής πολιτισμού και παιδείας.

4.2. Η ιθαγένεια της ένωσης.

Με την καθιέρωση της ιθαγένειας της Ένωσης δημιουργείται άμεση σύνδεση μεταξύ ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και συμμετοχής των πολιτών. Η ιθαγένεια της Ένωσης χορηγεί συγκεκριμένα ευρωπαϊκά πολιτικά δικαιώματα. Οι πολίτες των κρατών μελών έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα ως πολίτες της Ένωσης στο σύνολο του εδάφους της Ένωσης και να εγκαθίστανται στον τόπο επιλογής τους. Έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος της κατοικίας τους. Αυτό δεν είναι αυτονόητο, αλλά είναι ένα μέτρο μεγάλης σημασίας, όπως καταδεικνύεται και μόνον από το γεγονός ότι η εγγύηση των δικαιωμάτων αυτών στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές για όλους τους πολίτες της Ένωσης κατέστησε αναγκαία την τροποποίηση του εθνικού Συντάγματος σε ορισμένα

κράτη μέλη. Οι κυριότερες επιπτώσεις από τις κοινοτικές διατάξεις για ελεύθερη κυκλοφορία και διακίνηση είναι εκτός από την κατάργηση από το 1988 της άδειας εργασίας για υπηκόους χωρών μελών της ΕΕ, η τροποποίηση της διαδικασίας απέλασης τους και η νομοθεσία για την εγκατάσταση σε παραμεθόρια περιοχή. Παράλληλα θα πρέπει να γίνει δεκτή η άμεση απαγόρευση διακρίσεων σε βάρος αλλοδαπών (πχ περιορισμοί στην εκλογή τους ως μέλη διοικητικών συμβουλίων εταιρειών). Οι πολίτες της ένωσης έχουν επίσης το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος της κατοικίας τους.

Επιπλέον κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να καταθέσει προσωπικά αιτήματα προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (δικαίωμα αναφοράς ή να απευθύνεται για το πρόβλημά του σε εντεταλμένο των πολιτών (διαμεσολαβητή).

Ο διαμεσολαβητής διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά από κάθε εκλογή των μελών του για την διάρκεια μιας βουλευτικής περιόδου. Έργο του είναι να δέχεται τις καταγγελίες όλων των πολιτών κρατών μελών αλλά και φυσικών ή νομικών προσώπων που κατοικούν ή έχουν την καταστατική τους έδρα σε κράτος μέλος που αφορούν περιπτώσεις κακής Διοίκησης των κοινοτικών οργάνων ή οργανισμών όλων των Δικαστηρίων και του Πρωτοδικείου.²²

Τέλος οι πολίτες της Ένωσης απολαμβάνουν στο έδαφος τρίτων χωρών της διπλωματικής και προξενικής προστασίας όλων των κρατών μελών που αντιπροσωπεύονται σε αυτά. Δίνεται το δικαίωμα σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους της ΕΕ να ζητά την διπλωματική και προξενική προστασία από τις διπλωματικές αρχές άλλου κράτους μέλους της ΕΕ με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους του κράτους αυτού, στην περίπτωση που βρίσκεται στο έδαφος τρίτης χώρας μη ανήκουσας στην κοινότητα και που το κράτος του δεν έχει διπλωματικές αρχές και δεν αντιπροσωπεύεται. Το δικαίωμα αυτό του πολίτη κράτους μέλους της κοινότητας αποτελεί και υποχρέωση των κρατών μελών.²³

Δεν μπορεί να αποφασίζουν σχετικά τα κοινοτικά όργανα γιατί το θέμα δεν αφορά τον κοινοτικό χώρο εφ' όσον δεν έχουμε φθάσει στην πολιτική ενσωμάτωση κάθε κράτους μέλους διατηρεί στο ακέραιο τα κυριαρχικά του δικαιώματα μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα της διεθνούς παράστασης. Η θαγένεια της Ένωσης ισχύει παράλληλα με την εθνική υπηκοότητα, προκειμένου να διατηρείται η εθνική ταυτότητα των πολιτών της ένωσης.²⁴

²² Εισαγωγή στο δίκαιο της ΕΕ. Σημειώσεις Ιωάννη Παναγόπουλου. Σελ 40.

²³ Εισαγωγή στο δίκαιο της ΕΕ. Σημειώσεις Ιωάννη Παναγόπουλου. Σελ 41.

²⁴ Εισαγωγή στο δίκαιο της ΕΕ. Σημειώσεις Ιωάννη Παναγόπουλου. Σελ 41.

1.3. Η ελεύθερη κυκλοφορία και ασφάλεια.

Για να δοθεί στον πολίτη πλήρης ελευθερία κυκλοφορίας και, παράλληλα, για να εξασφαλισθεί η ασφάλεια και η προστασία του υποδείχθηκε ότι είναι αναγκαίο να γίνουν ορισμένες ενέργειες. Οι κυβερνήσεις χρειάστηκε να επινοήσουν διάφορους τρόπους για να καταπολεμήσουν την παράνομη μετανάστευση, τόσο η καθεμιά από την πλευρά της όσο και συνεργαζόμενες, καθώς επίσης για να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα κατά των εγκληματιών, ενδεχομένως με περιστασιακούς ελέγχους μακριά από τα εθνικά σύνορα. Οι συνεχείς μεταναστευτικές πιέσεις από τις χώρες του τρίτου κόσμου και τώρα τελευταία από ορισμένες περιφέρειες της Ανατολικής Ευρώπης, ανάγκασαν τις κυβερνήσεις να συντονίσουν τις θέσεις τους σε τομείς ουσιαστικής πολιτικής σημασίας όπως είναι η μετανάστευση ή τα δικαιώματα ασύλου.

Η κατάργηση των εσωτερικών συνόρων μεταξύ των κρατών μελών συνεπάγεται την ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Οι πολίτες άλλων χωρών όταν βρίσκονται στην εδαφική επικράτεια της Ένωσης θα μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα όπου θέλουν, όπως και οι ίδιοι οι πολίτες της Ένωσης. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να παίρνουν αμοιβαίας υποστήριξης για τη διεξαγωγή αποτελεσματικών ελέγχων στο πλαίσιο της μετανάστευσης.

Για την αποτελεσματικότητα αυτής της πολιτικής όλες οι χώρες της ΕΕ πρέπει να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες και τα ίδια κριτήρια και, το κυριότερο, να έχουν τις ίδιες ρυθμίσεις όσον αφορά τη μετανάστευση, τα δικαιώματα ασύλου και την έκδοση θεωρήσεων.

Καθώς τα ενδοκοινοτικά σύνορα καταργούνται και δεδομένου ότι οι «15» αποφάσισαν να επεκτείνουν τη συνεργασία τους στα ζητήματα εσωτερικής τάξης και ασφάλειας», δημιουργείται ένας νέος θεσμός, η EUROPOL (Ευρωαστυνομία) ένα σώμα που θα αποτελεί κέντρο ανταλλαγής πληροφοριών για το λαθρεμπόριο, για την τρομοκρατία και για άλλα διεθνή εγκλήματα. Η EUROPOL θα διατηρεί τράπεζες δεδομένων. Οι πληροφορίες θα αξιολογούνται κεντρικά. Επιπλέον, θα υπάρξουν κοινά σχέδια για την πρόληψη των εγκλημάτων και μέτρα κατάρτισης, έρευνας και εγκληματολογικής τεχνικής.

1.4. Η οικονομική και νομισματική ένωση.

Η οικονομική και νομισματική ένωση (ONE) συνεπάγεται πλήρη ελευθερία στην κυκλοφορία προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και αμετάκλητα σταθερές

υναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των εθνικών νομισμάτων. Τέλος, σημαίνει ότι θα υπάρχει ενιαίο νόμισμα το EURO.

Για την επίτευξη της ένωσης στο βαθμό αυτό, θα πρέπει προηγουμένως να ηρηθούν ορισμένες προϋποθέσεις θα πρέπει οι οικονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη της κοινότητας να συμβιβάζονται μεταξύ τους και οι πολιτικές των κρατών μελών στο δημοσιονομικό τομέα να χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό συνοχής. Επιπλέον, για να επιτευχθεί η ένωση αυτή απαιτείται μια ενιαία νομισματική πολιτική.

Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η οικονομική και νομισματική ένωση είναι πολλά. Και μόνο η μετάβαση σε μια κατάσταση στην οποία οι συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων των κρατών μελών θα είναι οριστικά σταθερές παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

- με τη μείωση της αβεβαιότητας και των κινδύνων που συνεπάγονται οι σημερινές διακυμάνσεις των νομισμάτων, μπορούν να βελτιωθούν οι επενδύσεις στο βιομηχανικό και εμπορικό τομέα, η οικονομική ανάπτυξη, η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και, τέλος, η απασχόληση.
- η ΟΝΕ θα ενισχύσει τη σταθερότητα των τιμών, ιδίως για εκείνους οι οποίοι εκμεταλλεύονται λιγότερο τα πλεονεκτήματα που αυτή παρέχει.
- σε πολλές χώρες θα μειωθούν τα επιτόκια. Αναμένεται ότι θα προκύψει μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους.
- η απασχόληση, η οποία έχει ήδη ενθαρρυνθεί από τις καλύτερες προοπτικές ανάπτυξης, θα επωφεληθεί από τις περιφερειακές και διαρθρωτικές πολιτικές και μακροπρόθεσμα, από τις προσαρμογές που θα έχουν επέλθει. Επιπλέον, στα πλαίσια της ΟΝΕ θα επωφεληθούν πολλές χώρες από την εξάλειψη των καταναγκαστικών περιορισμών που επιβάλλει η διαχείριση ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών σε εθνικό επίπεδο.
- τα κράτη μέλη στα οποία παρατηρείται ήδη συγκροτημένη άνοδος των τιμών θα επωφεληθούν από τη μείωση του πληθωρισμού στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Ο δυναμισμός των εμπορικών συναλλαγών τους κατά πάσα πιθανότητα θα αυξηθεί, αλλά κυρίως, θα περιορισθεί το φαινόμενο που οι οικονομολόγοι αποκαλούν «εισαγόμενο πληθωρισμό», χάρη στη μείωση της ανόδου των τιμών των εισαγόμενων

προϊόντων. Επιπλέον, θα επωφεληθούν από τη δημιουργία μιας μεγάλης αγοράς και τη καθιέρωση ενιαίου νομίσματος.

- τέλος, η κοινότητα στο σύνολό της θα επωφεληθεί από τη καθιέρωση ενιαίου νομίσματος, του EURO, η σημασία του οποίου στο διεθνές προσκήνιο θα συγκριθεί με τη σημασία του δολαρίου και του γιεν.²⁵

Η κοινότητα θα μπορέσει να επωφεληθεί πλήρως από τα πλεονεκτήματα αυτά της ΟΝΕ μόνον όταν καθιερωθεί ενιαίο νόμισμα. Όσο συνυπάρχουν δεκαπέντε διαφορετικά νομίσματα, ακόμη και υπό συνθήκες οριστικά σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, θα διαιωνιστεί το κόστος των συναλλαγών και η εσωτερική ευρωπαϊκή αγορά δεν θα είναι τέλεια.

Οι εμπειρογνώμονες πιστεύουν επίσης ότι οι κερδοσκοπικές τάσεις θα εκλείψουν εντελώς μόνον όταν καθιερωθεί ένα ενιαίο νόμισμα.

Τέλος, η καθιέρωση του EURO ως ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος θα εξασφαλίσει στο νόμισμα αυτό διεθνή ρόλο, ανάλογο με το ρόλο του δολαρίου και του γιεν στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Αυτό θα αποβεί αναμφισβήτητα προς όφελος των επιχειρήσεων και των χρηματοπιστωτικών δρυμάτων της κοινότητας.

Επιπλέον, σε σύγκριση με την καθιέρωση ενός παράλληλου νομίσματος ECU, το οποίο κυκλοφορεί παράλληλα με τα δεκαπέντε νομίσματα των κρατών μελών και εκδίδεται από μια πρόσθετη κεντρική τράπεζα που είναι υπεύθυνη και για τη διαχείρισή του, το ενιαίο νόμισμα παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα στο πλαίσιο της διαχείρισης της εγχώριας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής.

Το ενιαίο νόμισμα EURO θα κυκλοφορήσει σε επτά χαρτονομίσματα και η ονομασία του είναι γραμμένη με λατινικούς χαρακτήρες (EURO) και από κάτω με ελληνικούς (ΕΥΡΩ). Οι παραστάσεις έχουν το θέμα «περίοδοι και τεχνοτροπίες στην Ευρώπη» και παρουσιάζουν τους κύριους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς που δέσποσαν στη διάρκεια επτά περιόδων της πολιτιστικής ιστορίας της Ευρώπης. Το EURO θα αρχίσει να τυπώνεται το 1998, ενώ η ακριβής ημερομηνία που θα τεθούν σε κυκλοφορία θα ανακοινωθεί πριν από την 1^η Ιανουαρίου 1999. Όταν κυκλοφορήσει κανονικά θα αντικαταστήσει τα εθνικά νομίσματα σταδιακά. Το ενιαίο νόμισμα θα βοηθήσει τον πολίτη να εδραιώσει την πεποίθησή του ότι ανήκει σε μια νέα οντότητα.²⁶

²⁵ Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Περιοδική Έκδοση 1991. Σελ 2.

²⁶ Από εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ».

Σάββατο 14 Δεκεμβρίου 1996.

Η εξάλειψη κάθε μορφής εμποδίων στην κίνηση των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των συντελεστών παραγωγής στο εσωτερικό της κοινότητας πρόκειται να αυξήσει το συνολικό ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα κατά 4-5%, να δημιουργήσει 2 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας και να μειώσει τον ρυθμό ανεργίας.

Όσο και αν οι εκτιμήσεις αυτές δεν μπορεί να είναι ακριβείς, αναμφίβολα η δημιουργία μιας μεγάλης αγοράς χωρίς εμπόδια δημιουργεί καλύτερες συνθήκες ανάπτυξης, σύμφωνα με την ιστορική εμπειρία και την οικονομική θεωρία. Αυτόχρονα είναι επίσης διαπιστωμένο ότι σε συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης (όπως αυτές που αναμένονται μετά την πλήρη δημιουργία εσωτερικής αγοράς) οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και περιφέρειες είναι δυνατόν να επωφεληθούν σημαντικά.

Είναι φανερό ότι η άρση όλων των εμποδίων στις ανταλλαγές μεταξύ των χωρών και των περιφερειών της ΕΕ που πραγματοποιείται με την εσωτερική αγορά, εκθέτει σε έντονο ανταγωνισμό όλους τους τομείς, τους κλάδους και τις επιχειρήσεις, ακόμα κι αυτούς που παρά την τελωνειακή ένωση, βρίσκονταν υπό την προστασία (με τα δασμολογικά εμπόδια). Ο ανταγωνισμός αυτός προφανώς θα αποβεί σε βάρος των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών και περιφερειών, οι οποίες θα πρέπει να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες διαρθρωτικές προσαρμογές. Οι διαρθρωτικές αυτές προσαρμογές, που καθυστερούσαν λόγω της σχετικής προστασίας, θα έχουν σημαντικό κοινωνικό κόστος. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν αυτές οι χώρες και οι περιφέρειες εξαντλούνται στην παραγωγή και εξαγωγή προϊόντων χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου, ενώ αντίθετα οι πλουσιότερες χώρες και περιφέρειες διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα στην παραγωγή και εξαγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

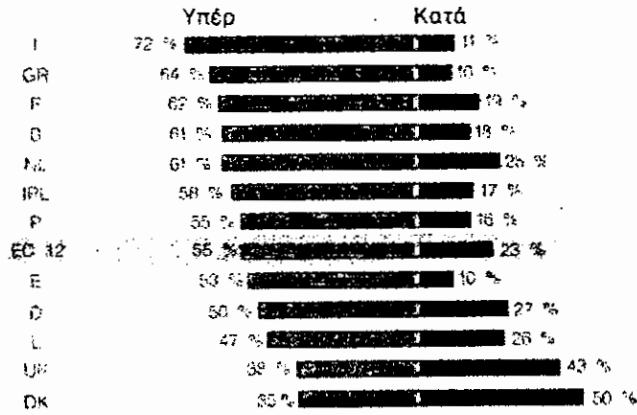
Σε σχετική μελέτη της ΕΕ για την εκτίμηση του κόστους και των ωφελειών από τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης τονίζεται ότι η απόσπαση του εργαλείου της συναλλαγματικής προσαρμογής από την πλευρά των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, καθώς και η αυστηρότερη δημοσιονομική πολιτική που επιβάλλει ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών των πλουσιότερων χωρών προς αυτές των λιγότερων δημιουργεί στις πρώτες σοβαρά προβλήματα στην πορεία προς την ΟΝΕ.

Με άλλα λόγια, η δυνατότητα τεχνητής αύξησης της ανταγωνιστικότητας της παραγωγής μιας χώρας μέσω της υποτίμησης του εθνικού νομίσματος δεν θα

υφίσταται, όταν θα δημιουργηθεί σταδιακά ένα μοναδικό νόμισμα. Επίσης, η ευχέρεια στήριξης της οικονομικής δραστηριότητας και των παροχών κοινωνικού χαρακτήρα υπέρ των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων περιορίζεται στο πλαίσιο της δημοσιονομικής πειθαρχίας που επιβάλλεται. Συνεπώς, οι διαρθρωτικές προσαρμογές προς την κατεύθυνση της αύξησης της παραγωγικότητας των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών γίνονται απολύτως αναγκαίες πράγμα που σημαίνει περισσότερες επενδύσεις και βελτίωση του τεχνολογικού επιπέδου της παραγωγής. Σε αντίθετη περίπτωση, οι προσαρμογές αυτές μπορεί να σημαίνουν αύξηση της ανεργίας και μείωση των εργατικών μισθών.

Ωστόσο, η δημιουργία της ΟΝΕ δημιουργεί ταυτόχρονα κατάλληλες συνθήκες για τις αναγκαίες προσαρμογές, λόγω της εξάλειψης του συναλλαγματικού κόστους και της μείωσης των επιτοκίων (και του πληθωρισμού). Η δημιουργία παρόμοιου επενδυτικού κλίματος και στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες μ' αυτό που υπάρχει στις πλουσιότερες σε συνδυασμό με το χαμηλότερο σχετικά εργατικό κόστος στις πρώτες, μπορεί να συμβάλει στην αύξηση των επενδύσεων, με προϋπόθεση βέβαια τη βελτίωση των υποδομών και του ανθρώπινου κεφαλαίου.

ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Ποσοστό 55% των πολιτών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας τάσσονται υπέρ του ενιαίου νομίσματος το οποίο θα αντικαταστήσει, τα διαφορετικά νομίσματα των κρατών μελών. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 72% στην Ιταλία και στη συνέχεια κυμαίνεται από 64% έως 35% στις υπόλοιπες χώρες της Κοινότητας: Ελλάδα (64%), Γαλλία (62%), Βέλγιο και Κάτω Χώρες (61%), Ιρλανδία (58%), Πορτογαλία (55%), Ισπανία (53%), Γερμανία (50%), Λουξεμβούργο (47%), Ηνωμένο Βασίλειο (38%) και Δανία (35%). Εξάλλου, μόνο 23% των Ευρωπαίων δηλώνουν ότι είναι αντίθετοι με την καθιέρωση ενιαίου νομίσματος. (Αυτό προκύπτει από δημοσκόπηση που έγινε το Φθινόπωρο του 1990.)

5. Ενιαία αγορά.

-Ανοιχτοί δρόμοι.

Όπως και τα πρόσωπα, τα αγαθά που διασχίζουν τα εσωτερικά σύνορα της κοινότητας δεν υποβάλλονται σε ελέγχους από την 1^η Ιανουαρίου 1993. Ήδη από το 1988 έχουν απλοποιηθεί οι έλεγχοι στα σύνορα. Κατά την ημερομηνία αυτή, τα έγγραφα που συνοδεύουν υποχρεωτικά το φορτηγό κατά τη διέλευση των κοινοτικών συνόρων (περίπου 30) μειώθηκαν σε ένα - το καλούμενο ενιαίο ελωνειακό έγγραφο (ΕΤΕ).

Ήταν σημαντική η πρόοδος που σημειώθηκε στην κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα όσον αφορά τα εμπορεύματα, αν λάβουμε υπόψη τον αριθμό των διατυπώσεων που χρειάστηκε να καταργηθούν.

Η διαχείριση αυτού του όγκου απαιτούμενων εγγράφων καθυστερούσε τα φορτηγά και τους οδηγούς, συχνά για πολλές ώρες, σε κάποιο σημείο διέλευσης των συνόρων. Οι καθυστερήσεις ήταν ιδιαίτερα μεγάλες στα πλέον πολυσύχναστα σημεία διέλευσης των συνόρων όπως οι λιμένες της Μάγχης ή η στήραγα του Λευκού Όρους μεταξύ Γαλλίας και Ιταλίας.

Εκτός από την εισαγωγή του ΕΤΕ, πραγματοποιήθηκαν και άλλες βαθμιαίες απλουστεύσεις, όπως βελτίωση των διαδικασιών διέλευσης, την άρση των τεχνικών ελέγχων - στα φορτηγά και την κατάργηση των κτηνιατρικών ελέγχων οι οποίοι πλέον διενεργούνται σε άλλους σταθμούς μέσα στα κράτη μέλη.

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα ήταν η απόφαση τροποποίησης των διαδικασιών ΦΠΑ που έλαβε το Συμβούλιο των Υπουργών το 1991. Το αποτέλεσμα είναι ότι δεν χρειάζεται πλέον έλεγχος στα σύνορα για τον ΦΠΑ και αυτό ισχύει από το 1993.

Οι εξαγωγείς και εισαγωγείς οποιουδήποτε αντικειμένου θα συμπληρώνουν μια δήλωση προς τις τοπικές αρχές είσπραξης του ΦΠΑ στη χώρα τους. Οι αρχές είσπραξης του ΦΠΑ στα κράτη μέλη θα συνεργάζονται στενά ώστε να εξασφαλιστεί η καταστολή κάθε απάτης.

Οι διαφορές στη φορολογία μεταξύ των γειτονικών κρατών πρέπει να είναι αρκετά χαμηλές ώστε να μην αποτελούν φορολογικό κίνητρο που θα μπορούσε να ενθαρρύνει την διέλευση των συνόρων για την πραγματοποίηση αγορών.

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης δεν επιβαρύνουν τους επιβάτες που μεταφέρουν μέχρι 800 τσιγάρα, 90 λίτρα κρασί, 110 λίτρα μύρα και 10 λίτρα ημιπνευματώδη ποτά, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν καταβληθεί κάθε είδους φόροι και τέλη στη χώρα αγοράς.

Οι εθνικές τελωνειακές υπηρεσίες στην Κοινότητα θα συγκεντρωθούν στα εξωτερικά σύνορα όπου θα διενεργούνται συστηματικοί έλεγχοι στους ταξιδιώτες από χώρα εκτός Κοινότητας. Αφού διέλθουν τα σύνορα της Κοινότητας, οι ξένοι θα κινούνται με την ίδια ελευθερία όπως και οι υπήκοοι των χωρών της ΕΚ. Και εδώ ωστόσο μπορεί να ισχύσουν εξαιρέσεις.

-Η κινητικότητα των εργαζομένων

Η ενιαία αγορά παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να επιλέξουν τη χώρα διαμονής και εργασίας τους. Τούτο δεν πρόκειται να οδηγήσει σε μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών από οποιοδήποτε κράτος μέλος σε άλλο. Κάτι τέτοιο άλλωστε δεν συνέβη ούτε κατά το παρελθόν όταν ίσχυσαν οι περιορισμοί όσον αφορά τον τόπο διαμονής και εργασίας των προσώπων.

Οι περισσότεροι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους είχαν τη δυνατότητα να μετακινηθούν προς άλλο κράτος μέλος υπό την προϋπόθεση ότι υπήρχε εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα. Το δικαίωμα αυτό επεκτάθηκε και σε άλλους καθώς οι χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναγνώριζαν τους τίτλους σπουδών και άλλους επαγγελματικούς τίτλους που είχαν χορηγηθεί σε κάποια άλλη χώρα της Κοινότητας.

Εργαζόμενος σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της ΕΕ έχει το δικαίωμα διαμονής στη χώρα όπου εργάζεται και μετά το πέρας της εργασίας. Επίσης ισχύουν οι ίδιοι όροι εργασίας με αυτούς που ισχύουν για τους υπηκόους της χώρας όπου εργάζεται, όσον αφορά την αμοιβή, τις απολύσεις την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αλλά και τα μέτρα προστασίας της υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας. Ισχύουν επίσης: όπως και για τους υπηκόους της χώρας, οι αρχές της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ αντρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, τις αμοιβές, την κατάρτιση, την επαγγελματική εξέλιξη, τις συνθήκες εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση.

Επίσης ο εργαζόμενος σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της ΕΕ μπορεί να εγγραφεί στην συνδικαλιστική οργάνωση της επιλογής του και να ασκήσει τα συνδικαλιστικά δικαιώματά του όπως και οι μισθωτοί - υπήκοοι της χώρας όπου εργάζεται.

Η κινητικότητα των ατόμων - η ουσιαστική άδεια, η δυνατότητα αλλά και η πρόθεσή τους να μεταφέρουν τις επαγγελματικές τους ικανότητες σε άλλο κράτος μέλος - θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως σοβαρό πλεονέκτημα για μια πραγματικά ανταγωνιστική ευρωπαϊκή οικονομία.

Προβλήματα για την επέκταση της κινητικότητας σε μη ενεργά άτομα, όπως οι συνταξιούχοι και οι σπουδαστές, λύθηκαν το 1990. Και αυτές οι κατηγορίες μπορούν να μετακινηθούν σε άλλη, κοινοτική χώρα υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αποδείξουν ότι διαθέτουν επαρκή εισοδήματα από τη χώρα καταγωγής τους ή από άλλες πηγές και ότι δεν θα αποτελέσουν οικονομικό βάρος για τη χώρα υποδοχής.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο η Κοινότητα ενθαρρύνει την κινητικότητα των φοιτητών και την εκμάθηση ξένων γλωσσών με προγράμματα όπως το ERASMUS, το COMETT και το LINGUA.

Επίσης θα πρέπει να επισημάνουμε ότι εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος δεν χρειάζεται κάρτα διαμονής αλλά παίρνει άδεια διαμονής 5ετούς ανανεώσιμης ισχύος. Από το 1993 η κατάργηση των αστυνομικών ελέγχων στα ενδοκοινοτικά σύνορα των χωρών μελών είναι πραγματικότητα καθώς η διέλευση των πολιτών γίνεται με την επίδοση του Ευρωπαϊκού διαβατηρίου.

Είναι λογικό ότι δεν μπορεί να νοηθεί μια Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς ελεύθερη κυκλοφορία. Το δικαίωμα της κυκλοφορίας από τη μια χώρα στην άλλη είναι σημαντικό από πολλές απόψεις, καταρχήν, από ανθρωπιστικής άποψης στο να επιτρέπεται σ' ένα πολίτη, κράτους μέλους της Κοινότητας να εγκατασταθεί και να εργασθεί και να ζήσει σ' ένα άλλο κράτος μέλος, απολαμβάνοντας τα ίδια οικονομικά δικαιώματα με τους υπηκόους της χώρας αυτής, αποτελεί μια νέα ελευθερία, ένα νέο ατομικό δικαίωμα για τους πολίτες της ΕΕ.

Από οικονομική και κοινωνική άποψη, η ελεύθερη κυκλοφορία συμβάλλει στη σωστή λειτουργία της Κοινής Αγοράς, γιατί προσφέρει στον καθένα τη δυνατότητα άσκησης των επαγγελματικών του δραστηριοτήτων οπουδήποτε στην Κοινότητα. Αυτή η ελευθερία εκλογής αποτελεί ένα μέγιστο παράγοντα για την ενίσχυση του δυναμισμού της οικονομικής ζωής. Στην παρούσα κατάσταση της αγοράς εργασίας, που χαρακτηρίζεται από μια αφόρητη ανεργία, η ελεύθερη κυκλοφορία μπορεί να είναι ένα από τα μέσα για τη βελτίωση έστω και μικρή της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της απασχόλησης.

Η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού θα μπορέσει εξάλλου να συμβάλλει στην εναρμόνιση των όρων αμοιβής και της ποιότητας της εργασίας

ου αποτελεί ένα βασικό στόχο της Ένωσης. Η ελεύθερη κυκλοφορία δεν προβλέπει στην οργάνωση μεταναστευτικών κινήσεων, σε Ευρωπαϊκή κλίμακα, αλλά στο να δώσει τη δυνατότητα σε όσους το επιθυμούν, να ασκήσουν τις δραστηριότητές τους στα πλαίσια ενός πλατύτερου χώρου. Δεν προβλέπεται ξύση του δημογραφικού προβλήματος σε χώρες μέλη της ΕΕ από την ελεύθερη κυκλοφορία αλλά υπό προϋποθέσεις μπορούμε να ελπίζουμε σε εξομάλυνσή του.

Παράλληλα, με την ευκαιρία της πραγματοποίησης της ελεύθερης κυκλοφορίας παρουσιάζεται μια ακόμη βαθύτερη αποστολή που σχετίζεται με την αναβάθμιση του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συμβίωσης. Θα χρειαστεί πολύ χρόνο, και υπομονή ακόμη για να μπορούμε να μιλάμε για πλήρη ελευθερία στη διακίνηση των πολιτών.

-Κοινωνική ασφάλιση

Χάρη στην ενιαία αγορά οι εργαζόμενοι ανά την Κοινότητα πολλαμβάνουν κοινωνικής πρόνοιας σε σημαντικό βαθμό.

Θεσπίζοντας την κοινωνική και εργατική νομοθεσία, η Κοινότητα πρόντισε ώστε το επίπεδο να ανέβει μάλλον παρά να κατέβει. Έτσι, οι χώρες της Κοινότητας δεν μπορούν να πλειοδοτούν η μια εις βάρος προσφέροντας στους νέους επενδυτές φτηνότερο εργατικό δυναμικό ή χαμηλότερη κοινωνική πρόνοια ως κίνητρο για τις επενδύσεις τους.

Παρ' όλα αυτά η πρόοδος που επέτυχε η Κοινότητα στον κοινωνικό τομέα της ενιαίας αγοράς ήταν αργή σε σχέση με τους οικονομικούς τομείς. Τούτο φείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι η ΕΕΠ εισάγει την πλειοψηφική ψηφοφορία για την έκδοση των περισσότερων οδηγιών που αφορούν την οικονομική και τεχνολογική εναρμόνιση αλλά διατηρεί την αρχή της ομοφωνίας για την νέα κοινωνική νομοθεσία.

Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Κοινότητας παραδέχτηκαν οι ίδιοι το κενό μεταξύ της οικονομικής και κοινωνικής πτυχής της ενιαίας αγοράς κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο 1990. Και είπαν κατά την τελική τους δήλωση: «Η υλοποίηση της ενιαίας αγοράς θα πρέπει να συμβάλλει στην ουσιαστική βελτίωση της απασχόλησης και των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας όλων των πολιτών της Κοινότητας».²⁷

²⁷ Η ενιαία αγορά γίνεται πραγματικότητα. Περιοδική Έκδοση 1992. Σελ 23.

Η υγιεινή και η ασφάλεια στο χώρο εργασίας είναι ένας τομέας όπου έχει επιτευχθεί η μεγαλύτερη πρόοδος από κοινωνική άποψη όσον αφορά την ενιαία αγορά μετά το 1992. Τέθηκε σε εφαρμογή πριν το τέλος του 1992 μια σειρά από αρχές που αφορούν την ασφάλεια και την προστασία των εργαζομένων. Επίσης εκδόθηκαν ειδικότερες οδηγίες που ορίζουν κανόνες για θέματα όπως η χρήση του τεχνικού εξοπλισμού και η χρησιμοποίηση των μέσων προστασίας και της κατάλληλης ένδυσης.

-Προστασία των καταναλωτών

Η ενιαία αγορά συνεπάγεται επίσης πλεονεκτήματα για τους καταναλωτές στην κοινότητα. Μια μεγαλύτερη αγορά γνωρίζει μεγαλύτερο ανταγωνισμό και φάσμα επιλογής καθώς και χαμηλότερες τιμές. Η κατάργηση των εμποδίων στη διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών, όπως π.χ. στο τραπεζικό και στο ασφαλιστικό τομέα, θα παράσχει στους καταναλωτές ευρύτερο φάσμα δυνατοτήτων στους τομείς αυτούς.

Η αμοιβαία αναγνώριση των εθνικών κανόνων σε τομείς όπως ο τομέας των τροφίμων επιτρέπει την πώληση προϊόντων από μια χώρα ή περιοχή στην άλλη χωρίς να χρειάζεται η προσαρμογή τους σε κοινό ευρωπαϊκό πρότυπο. Έτσι διατηρείται ο αρχικός τους χαρακτήρας. Το ζαμπόν της Πάρμας και η ελληνική πέφτα έχουν κερδίσει την προτίμηση των καταναλωτών πολύ πέρα από τον τόπο παραγωγής τους.

Η κοινότητα επίσης εξέδωσε αρκετές οδηγίες σχετικά με την προστασία του καταναλωτή. Οι περισσότερες από αυτές αφορούν την ευθύνη για τα ελαττωματικά προϊόντα και γενικά την ασφάλεια του καταναλωτή. Η τελευταία αυτή οδηγία η οποία έχει στόχο την τήρηση των αναγκαίων κανόνων για την ασφάλεια του καταναλωτή άρχισε να ισχύει μετά τα μέσα του 1994.

Η μεγάλη εσωτερική αγορά ανοίγει στο εμπόριο δυνατότητες συναλλαγών «χωρίς σύνορα», οι οποίες όμως καθιστούν αναγκαία τη μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών.

Με την κατάργηση των εθνικών συνόρων στην εσωτερική αγορά, ένας καταναλωτής στη Γαλλία ή στη Γερμανία, ο οποίος συνάπτει σύμβαση με μια Αγγλική ή Βελγική ασφάλεια, μπορεί να υπολογίζει ότι θα έχει προστασία ίσου ύψους με αυτήν που θα είχε με την σύναψη μιας τέτοιας σύμβασης στη χώρα του.

Η ΕΕ έχει ενεργοποιηθεί, ήδη από μακρού, στον τομέα αυτό: μέσω της γενικής της πολιτικής ανταγωνισμού και μέσω ειδικών πρωτοβουλιών για την προστασία των καταναλωτών.

Η πολιτική προστασίας των καταναλωτών καθιερώθηκε μαζί με την ολιτική, προστασίας του περιβάλλοντος στη διάσκεψη κορυφής των αρχηγών ρατών και κυβερνήσεων του έτους 1972 στο Παρίσι. Στα πλαίσια της πολιτικής υτής έγιναν πολυάριθμες ρυθμίσεις για την προστασία των καταναλωτών που ρχίζουν από την διάκριση των τροφίμων και επικίνδυνων ουσιών, περνούν στην υθύνη των κατασκευαστών για την ασφάλεια των προϊόντων τους και φθάνουν ρς τις συναλλαγές παραγγελιών το σπίτι και την πίστωση των καταναλωτών.

Οι δυνατότητες της Κοινότητας να κάνει περισσότερα για την προστασία των καταναλωτών, ενισχύονται περισσότερο με τη Συνθήκη για την ΕΕ. Η ολιτική της προστασίας των καταναλωτών δεν απέκτησε μόνον νομική βάση στη ύνθήκη ΕΚ, αλλά η Κοινότητα υποχρεούται εν προκειμένω και ρητώς να υμβάλλει για την επίτευξη υψηλού επιπέδου στην προστασία των καταναλωτών.

-Η ενιαία αγορά των υπηρεσιών

Ο τομέας των υπηρεσιών αποτελεί τον μεγαλύτερο εργοδότη σε όλες τις ολινοτικές χώρες. Η συμβολή του στην οικονομική μας ευημερία, όπως αυτή κφράζεται από το ΑΕΠ, είναι κατά πολύ σημαντικότερη από εκείνη του εταποιητικού τομέα. Πάντως στο παρελθόν το άνοιγμα των συνόρων για όσους αρέχουν υπηρεσίες μέσα στην Κοινότητα έμεινε πίσω σε σχέση με την πρόοδο της διαδικασίας για την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων.

Το πρώτο βήμα στην προετοιμασία για την απελευθέρωση των τραπεζικών και λοιπών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών έγινε με την έκδοση, το 1988, της οδηγίας για την κατάργηση όλων των ελέγχων κατά τη μεταφορά κεφαλαίων μέσα στην Κοινότητα. Έτσι, εξαφανίσθηκε μεμιάς ένα ολόκληρο πλέγμα περιορισμών. Μόνο η Ελλάδα και η Πορτογαλία εξακολούθησαν να διατηρούν ορισμένους εριορισμούς, οι οποίοι καταργήθηκαν και αυτοί το 1995.

Η κατάργηση των ελέγχων κατά τη διατήρηση των κεφαλαίων δεν ήταν μόνο προϋπόθεση για την προετοιμασία του προγράμματος της οικονομικής και ομισματικής ένωσης (ΟΝΕ), που συμφωνήθηκε στα πλαίσια της Συνθήκης του Μάαστριχ, αλλά και προϋπόθεση για την απελευθέρωση των τραπεζικών και ολιπών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Το χρήμα πρέπει να κυκλοφορεί ελεύθερα, αν πρόκειται οι αποταμιευτές και οι επενδυτές να μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τα μέσα και τις αγορές για την τοποθέτηση των κεφαλαίων τους.

Η βασική οδηγία για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς στον τραπεζικό ομέα είναι η λεγόμενη δεύτερη τραπεζική οδηγία. Τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η

Ιανουαρίου 1993 ενώ εξεδόθη από το Συμβούλιο των Υπουργών τον Δεκέμβριο του 1989.

Η δεύτερη τραπεζική οδηγία έγινε το υπόδειγμα για τον υπόλοιπο τομέα των υπηρεσιών. Η εν λόγω οδηγία δημιουργεί ένα είδος «ενιαίου διαβατηρίου» για κάθε τράπεζα, το οποίο της επιτρέπει να ιδρύει υποκαταστήματα και γραφεία στα άλλα κράτη μέλη με βάση την άδεια λειτουργίας που εκδίδεται στην χώρα όπου εδρεύει. Δεν απαιτείται καμιά έγκριση λειτουργίας από τη χώρα υποδοχής, αν και οι τράπεζες οφείλουν να τηρούν τους τοπικούς κανόνες εμπορικής πρακτικής.

Οι οδηγίες για το ενιαίο διαβατήριο αποσκοπούν στο να εγκαθιδρύνουν για πρώτη φορά σε πλήρη ισχύ τον ανταγωνισμό στον τομέα των υπηρεσιών. Ήδη έχουν οδηγήσει σε σημαντικές δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν συγχωνεύσεις και άλλες συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ τραπεζών στην Ευρώπη.

Αν και ο τραπεζικός τομέας απελευθερώθηκε από τον Ιανουάριο του 1993, οι άλλοι τομείς θα πρέπει να περιμένουν. Η οδηγία για τις επενδυτικές υπηρεσίες, η οποία επιτρέπει στις τράπεζες, στους χρηματιστές και στους πελάτες τους να συναλλάσσονται στο κοινοτικό χρηματιστήριο της επιλογής τους, και πάλι με βάση το ενιαίο διαβατήριο, τέθηκε σε ισχύ πριν το τέλος του 1994.

Η αντίστοιχη νομοθεσία για τις ασφάλειες οι τρίτες ασφαλιστικές οδηγίες - ήταν έτοιμες μετά τα μέσα του 1994. Εδώ πρόκειται για δυο παράλληλες οδηγίες - μια για τον τομέα ασφαλειών ζωής και μια για τους υπόλοιπους. Επιτρέπεται δε στις ασφαλιστικές εταιρίες να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε πελάτες άλλων χωρών χωρίς να απαιτείται, όπως πριν, η ίδρυση θυγατρικών εταιριών σε αυτές.

Έτσι, οι ασφαλισμένοι, είτε εταιρίες είτε μεμονωμένα άτομα, θα μπορούν να αναζητούν τους καλύτερους δυνατούς όρους και συνθήκες στην αγορά. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι σε περίπτωση των ατομικών ασφαλιστηρίων συμβολαίων ζωής το ίδιο ασφάλιστρο παράγει πολύ χαμηλότερη καθαρή απόδοση σε ορισμένες χώρες απ' ό,τι σε άλλες. Οι ασφαλιστικές εταιρίες που σήμερα καταβάλλουν χαμηλότερη απόδοση στους πελάτες τους θα πρέπει να προσφέρουν δελεαστικότερους όρους από τη στιγμή που θα τεθούν σε ισχύ οι νέες οδηγίες.

-Τηλεπικοινωνίες και υπηρεσίες πληροφόρησης

Οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες πληροφόρησης βρίσκονται στο κέντρο της σημερινής μεταβιομηχανικής κοινωνίας. Αποτελούν ζωτικής σημασίας οικονομικούς τομείς, προβλέπεται δε ότι στο τέλος του αιώνα η συμβολή τους στην οικονομία της ΕΕ θα μπορούσε να είναι τόσο σημαντική όσο

είναι σήμερα η συμβολή της αυτοκινητοβιομηχανίας. Ακόμη, είναι σημαντικοί και για το λόγο ότι η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικότητας τηλεπικοινωνιών και υπηρεσιών πληροφόρησης αποτελεί ουσιαστικής χρησιμότητας εργαλείο για πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας, από τον τουριστικό και τον μεταποιητικό μέχρι τον τομέα των μεταφορών.

Για το λόγο αυτό, η Κοινότητα προσπάθησε να καταργήσει τους εθνικούς περιορισμούς στην παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης και τηλεπικοινωνιών στα πλαίσια της διαδικασίας για τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς.

Η Κοινότητα άρχισε τη διαδικασία απελευθέρωσης των εθνικών αγορών των τηλεπικοινωνιών παράλληλα με το κύριο νομοθετικό πρόγραμμα που περιλαμβάνεται στη Λευκή Βίβλο. Οι σχετικές εργασίες άρχισαν το 1987.

Εθνικές αγορές που πριν ήταν κλειστές άνοιξαν στον ανταγωνισμό για όλες τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, εκτός της βασικής φωνητικής τηλεφωνίας και των τηλετύπων. Οι ιδιωτικές εταιρίες συναγωνίζονται τώρα τους εθνικούς οργανισμούς τηλεπικοινωνιών για την παροχή υπηρεσιών όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή η διαβίβαση δεδομένων.

Ακόμη εξεδόθησαν οδηγίες που άνοιξαν το δρόμο για πανευρωπαϊκού επιπέδου υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας και τηλεϊδιοποίησης.

Το 1993 ξεκίνησαν και οι διαπραγματεύσεις για να αρχίσει η διαδικασία απελευθέρωσης της βασικής φωνητικής τηλεφωνίας, η οποία αποτελεί σαφώς τον μεγαλύτερο τομέα τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και εξακολουθεί να βρίσκεται υπό μονοπωλιακό έλεγχο στα περισσότερα κράτη μέλη. Ως προς αυτό, επιδιώκεται να επικρατήσει ανταγωνισμός, έτσι ώστε να μειωθούν οι τιμές των υπηρεσιακών συνδιαλέξεων μεταξύ κρατών μελών, τις οποίες η Επιτροπή θεωρεί υπερβολικές σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτή τη στιγμή, μπορεί να κοστήσει έξι φορές περισσότερο μια συνδιάλεξη μεταξύ δυο τόπων που απέχουν 300 χιλιόμετρα αλλά βρίσκονται σε δυο διαφορετικές χώρες απ' ό,τι μια συνδιάλεξη στην ίδια απόσταση αλλά στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους.

-Μεταφορές

Το μεταφορικό δίκτυο παρέχει ζωτικής σημασίας υπηρεσίες σε πολλούς τομείς της οικονομίας της Κοινότητας. Αντιστοιχεί δε σε περισσότερο από 7% του κοινοτικού ΑΕΠ. Οι οδικές, αεροπορικές, σιδηροδρομικές και θαλάσσιες μεταφορές βρίσκονται στη διαδικασία της απελευθέρωσης.

Ως προς τις οδικές μεταφορές, το κυριότερο ορόσημο ήταν η κατάργηση, από την 1^η Ιανουαρίου του 1993 όλων των υφιστάμενων περιορισμών ως προς τις ποσοτώσεις που επιβάλλονται από εθνικές αρχές στους μεταφορείς από άλλες εθνικές χώρες. Αυτές οι ποσοτώσεις περιόριζαν τον αριθμό των αδειών για εθνικές μεταφορές που διατίθενται σε φορτηγά ξένων χωρών. Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς έδωσε ώθηση στην κοινή πολιτική μεταφορών. Έτσι η ιδέα των ενδυνασμένων μεταφορών προχωρεί. Στόχος της είναι επίσης η καταπολέμηση των δυσμενών συνεπειών της ρύπανσης στις ωραιότερες περιοχές και κοιλάδες της Κοινότητας.

Ως προς τις αεροπορικές μεταφορές, υιοθετήθηκαν αρκετές δέσμες μέτρων για την απελευθέρωση αυτού του τομέα, όπου πριν επικρατούσαν σε μεγάλο βαθμό τα καρτέλ. Τα μέτρα αυτά προβλέπουν τα εξής:

1. Δημιουργούνται κοινά πρότυπα έκδοσης αδειών και ασφάλειας. Μεταφορέας που διαθέτει άδεια σε ένα κράτος μέλος μπορεί να παρέχει υπηρεσίες σε ολόκληρη την κοινότητα.
2. Οι αεροπορικές εταιρίες είναι ελεύθερες να πραγματοποιούν πτήσεις μεταξύ δυο οποιονδήποτε κρατών μελών της κοινότητας. Η ίδια απελευθέρωση θα ισχύσει και για τις ξένες εταιρίες μετά το 1997.
3. Οι αεροπορικές εταιρίες θα είναι ελεύθερες να καθορίζουν το ύψος των ναύλων τους, μέσα όμως στα όρια του θεμιτού ανταγωνισμού.²⁸ Ορισμένες αεροπορικές εταιρίες πιστεύουν ότι η εν λόγω δέσμη απελευθέρωσης θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεσοβραχυπρόθεσμη μείωση του ύψους των αεροπορικών ναύλων μέχρι και κατά 25%.

-Διευρωπαϊκά δίκτυα

Η ενιαία αγορά σημαίνει πολύ περισσότερα από το άθροισμα των 15 εθνικών αγορών των κρατών μελών της Κοινότητας. Έχει τη δική της διάσταση.

Μόλις σκεφθούμε την ενιαία αγορά ως αυτοτελή οντότητα βλέπουμε, σε αντιδιαστολή, ότι τα σημερινά δίκτυα για τις μεταφορικές, τις τηλεπικοινωνίες και την παροχή του πετρελαίου και φυσικού αερίου εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως 15 ανεξάρτητα εθνικά δίκτυα με αρχή και τέλος.

²⁸ Η ενιαία αγορά γίνεται πραγματικότητα. Περιοδική Έκδοση 1992. Σελ 35.

Το βασικό πλαίσιο αναφοράς της ενιαίας αγοράς δεν είναι πλέον το κράτος έθνος, αλλά ολόκληρη η ΕΕ. Πρέπει να δημιουργήσουμε σε ευρωπαϊκό επίπεδο να δίκτυο αρτηριών μέσα από το οποίο να περνούν οι οικονομικές και κοινωνικές ώσες δυνάμεις ενός έθνους.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ για την ΕΕ αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα που έχει για την ενιαία αγορά η δημιουργία πραγματικά διευρωπαϊκών δικτύων. Μερικά τέτοια δίκτυα έχουν ήδη αρχίσει να δημιουργούνται. Το δίκτυο τρένων εγάλης ταχύτητας που συνδέει το Παρίσι, τις Βρυξέλλες, την Κολωνία, το Αμστερνταμ και (μέσω της σήραγγας της Μάγχης) το Λονδίνο αποτελεί το ημαντικότερο παράδειγμα.

Όμως, τα δίκτυα αυτά δεν περιορίζονται στις μεταφορές, αλλά υπερλαμβάνουν και την υποδομή των τηλεπικοινωνιών και της παροχής ενέργειας. Πρέπει δε να επεκταθούν και πέρα από το έδαφος της ΕΕ.

Τα εν λόγω δίκτυα έχουν ουσιαστική σημασία για τη μείωση των ποστώσεων τόσο μεταξύ των κεντρικών και των απομακρυσμένων περιοχών της ΕΕ όσο και μεταξύ των ίδιων των περιφερειακών περιοχών. Στα πλαίσια δε της εντολής που της εδόθη στο Μάαστριχ, η ΕΕ έχει πρώτιστο καθήκον να προωθήσει και να υποστηρίξει την ανάπτυξη αυτών των διευρωπαϊκών δικτύων.

5.1. Οι κοινωνικές επιπτώσεις της Ενιαίας Αγοράς

Η εγκαθίδρυση της ενιαίας αγοράς μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους εργαζόμενους σε ορισμένους κλάδους και περιοχές. Ειδικότερα η ένταση του ανταγωνισμού θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναδιάρθρωση ή κλείσιμο ορισμένων επιχειρήσεων, απώλεια θέσεων εργασίας και προσπάθειες συμπίεσης του εργατικού κόστους. Η συμπίεση του εργατικού κόστους θα μπορούσε να επιτευχθεί και με την ελαστικοποίηση της εργατικής νομοθεσίας από τα κράτη μέλη, ως έσχατο μέσο κρατικής πολιτικής για την υποβοήθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν απειλούνται τα κεκτημένα δικαιώματα των εργαζομένων, διότι σε όλα τα κράτη - μέλη της Κοινότητας λειτουργούν δημοκρατικές διαδικασίες για την προάσπιση αυτών των δικαιωμάτων και κατοχυρώνονται οι συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Υπάρχουν πάντως δυο λόγοι ανησυχίας για τους εργαζόμενους. Ο πρώτος συνδέεται με την διαπίστωση ότι κάτω από τις επικρατούσες συνθήκες

οικονομικής ύφεσης εξασθενεί η διαπραγματευτική ισχύς των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Ο δεύτερος λόγος ανησυχίας συνδέεται με την ανάπτυξη των πλαστικών και μη ελεγχόμενων μορφών εργασίας σε συνάρτηση με τη διεύρυνση της παραοικονομίας. Πρόκειται για την αχίλλειο πτέρνα των οικονομιών των κρατών μελών, και ιδίως της ελληνικής, που δεν διαφέρει μόνο εξαιτίας της υποροδιαφυγής, αλλά και λόγω των προσπαθειών αποφυγής πολλών και σημαντικών στοιχείων εργατικού κόστους, μέσω της μη συμμόρφωσης με τις διατάξεις για τις κατώτερες αμοιβές, την υγιεινή και ασφάλεια στους χώρους εργασίας, τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Στο πεδίο εξάλλου των κοινωνικών ασφαλίσεων υποστηρίχτηκε ότι θα είναι μεγάλος ο πειρασμός για τα κράτη μέλη να μειώσουν τις ασφαλιστικές εισφορές, προκειμένου να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων τους.

1.6. Η πολιτική προστασίας της δημόσιας υγείας.

Η Κοινότητα κάνει ήδη πολλά σήμερα για την προστασία της υγείας των πολιτών. Το πρόγραμμα «Η Ευρώπη κατά του καρκίνου» φιλοδοξεί να μειώσει μέχρι το έτος 2000 κατά 15% τον αριθμό των περιπτώσεων θανάτου λόγω καρκίνου δια της συνεργασίας των ερευνητών καθώς και μέσω της διαφώτισης και των προληπτικών μέτρων.

Η συνθήκη για την ΕΕ αναθέτει εν προκειμένω στην κοινότητα την αποστολή της υποστήριξης της συνεργασίας των κρατών μελών. Το βασικό σημείο πρέπει να είναι η πρόληψη των ασθενειών, και ιδιαίτερα του AIDS και της τοξικομανίας. Κυρίως πρέπει να προωθηθεί, παράλληλα με τη διεύρυνση των μετιών και του θέματος της μετάδοσης των ασθενειών, η ενημέρωση και η αγωγή στον τομέα της υγείας.

Όσο αφορά την προστασία της υγείας και ασφάλειας στο χώρο της εργασίας κάθε εργαζόμενος πρέπει να απολαμβάνει ικανοποιητικών συνθηκών προστασίας της υγείας και ασφάλειάς του στο χώρο της εργασίας. Οι διατάξεις σχετικά με την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς θα πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία αυτή.

Σε πολλές χώρες μέλη της ΕΕ, η εργατική νομοθεσία σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας στους εργασιακούς χώρους δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις ανάγκες των εργαζομένων. Η οργάνωση που επικρατούσε σε πολλούς

εργασιακούς χώρους, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα στον βιοτεχνικό τομέα, που είναι κατακερματισμένος σε μικρές βιοτεχνίες και ελεύθερους επαγγελματίες, απαιτούσε ιδιαίτερες λύσεις και αστυνόμευση των όρων υγιεινής και ασφάλειας.

Τα τελευταία χρόνια και κάτω από την πίεση των Οδηγιών της ΕΕ και των παρεμβάσεων της οι νομοθεσίες για τους εργασιακούς χώρους (ναυτιλία, οικοδομές, μεταλλεία, ορυχεία, κ.τ.λ.) και την προστασία των εργαζομένων από φυσικούς, χημικούς και βιολογικούς παράγοντες (π.χ. βενζόλιο, βινυλοχλωρίδιο, μόλυβδος και πολύ σύντομα για τον αμίαντο, το θόρυβο κ.τ.λ.) καθώς και ο νέος νόμος - πλαίσιο για την «υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων έχουν αλλάξει τις προοπτικές για τη λύση των προβλημάτων του εργασιακού περιβάλλοντος.

Εκτός από τις προσπάθειες που γίνονται σε εθνικό επίπεδο σε ορισμένες χώρες μέλη της ΕΕ (σύγκεκριμένα για την Ελλάδα η ίδρυση του Κέντρου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΚΥΑΕ) το οποίο έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια και μέσω του οποίου ένας μεγάλος αριθμός μετρήσεων σε εργασιακούς χώρους και μελέτες εργασιακών συνθηκών έδειξε την ανάγκη αύξησης του επιστημονικού προσωπικού και την τεχνολογική υποδομή των εργαστηρίων, η προσπάθεια του ΙΚΑ και των ιατρικών εργαστηρίων για αναβάθμιση των υπηρεσιών πρόληψης και έρευνας των επαγγελματικών ασθενειών,²⁹ η καθιέρωση των θεσμών του τεχνικού ασφαλείας, γιατρού εργασίας και των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας, οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων του Υπουργείου Εργασίας για τεχνικούς εργασίας, διοργάνωση σεμιναρίων από διάφορους συνδικαλιστικούς φορείς και ομοσπονδίες για ενημέρωση των μελών τους σημαντική είναι και η προσπάθεια που γίνεται σε κοινοτικό επίπεδο που θα βοηθήσει στη σύσταση επιτροπών στις επιχειρήσεις.

Η ίδρυση ενός κεντρικού φορέα για το εργασιακό περιβάλλον, όπου σε ενιαία βάση θα ρυθμίζονται όλες οι δραστηριότητες που έχουν σαν θέμα την υγιεινή και την ασφάλεια των εργαζομένων. Τέτοιοι ενιαίοι φορείς προστασίας των εργαζομένων υπάρχουν σε πολλές χώρες και έχουν επιτελέσει σημαντικό έργο μέχρι τώρα. Για το θέμα αυτό υπάρχει μια κατ' αρχήν θετική αποδοχή από τους Υπουργούς Εργασίας της ΕΕ για την ίδρυση στη χώρα μας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Επαγγελματικής Υγιεινής και Ασφάλειας. Πρέπει όμως να μην εναποθέτουμε τις ελπίδες μας σ' έναν οργανισμό που θα ασχολείται με τα προβλήματα των εργαζομένων σε όλες τις χώρες της ΕΕ, αλλά ελπίζεται ότι θα αποκτηθεί πολύτιμη εμπειρία από την ίδρυσή του και θα συμβάλλει και αυτός με τη σειρά του στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας στις χώρες μέλη της ΕΕ.

²⁹ Το κέντρο Φυσιολογίας και Παθολογίας του ΙΚΑ έχει επιτελέσει σημαντικό έργο μέχρι σήμερα με τις εξετάσεις νέων εργαζομένων και τις επαγγελματικές αναπηρίες, βιολογικές μετρήσεις σε εργαζομένους και έρευνες σε θέματα παθολογίας και φυσιολογίας σε βιομηχανικούς εργάτες.

Στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας, η άσκηση της κοινωνικής ικανότητας προσκρούει κατ' αρχήν στο γεγονός ότι η κοινωνική προστασία εμφανίζεται στενά δεμένη με το κράτος έθνος, σε σημείο μάλιστα που το κράτος πρόνοιας να αποτελεί βασικό νομιμοποιητικό παράγοντα του Κράτους έθνους. Σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, όπου οι πολιτείες δεν είχαν ανεπτυγμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας και η ομοσπονδιακή παρέμβαση ήταν εκσυγχρονιστική, τα κράτη μέλη της κοινότητας υπάρχει ένα σημαντικό κεκτημένο στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας και η κοινοτική παρέμβαση δικαιολογείται μόνο με την κάλυψη τυχόν κενών που υπάρχουν σε ορισμένες χώρες.

1.7. Ανεργία - Δημιουργώντας θέσεις απασχόλησης.

Η κύρια οικονομική και κοινωνική πρόκληση που αντιμετωπίζει η ΕΕ είναι η καταπολέμηση της ανεργίας. Μετά από αρκετά χρόνια ύφεσης, η Ένωση παρουσιάζει σήμερα οικονομική ανάκαμψη, αλλά υπάρχουν ακόμα 18 εκατ. άνεργοι (ή ποσοστό 11% περίπου του εργατικού δυναμικού) στα 15 κράτη μέλη. Το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας στις ΗΠΑ είναι 6% περίπου και στην Ιαπωνία 5%. Η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τους νέους κάτω των 25 ετών. Ένας στους πέντε δεν έχει εργασία. Στόχος της Ένωσης είναι να μειωθεί το ποσοστό αυτό ανεργίας κατά το ήμισυ μέχρι το 2000. Αυτό σημαίνει τη δημιουργία 15 εκατ. νέων θέσεων εργασίας. Η οικονομική ανάπτυξη, παρόλο που είναι αναμφίβολα θετικό στοιχείο, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει από μόνη της το πρόβλημα λόγω των αυξήσεων της ετήσιας παραγωγικότητας και λόγω παραγόντων όπως η αυξανόμενη συμμετοχή των εργαζόμενων γυναικών. Απαιτείται ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης 2,5%, έτσι ώστε να μείνει αμετάβλητος ο αριθμός των ανέργων. Εάν το ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης είναι 3% ετησίως, η ανεργία θα μειωθεί μόνο στο 8% το 2000.

Η Λευκή Βίβλος που μιλά για την ανάπτυξη, τον ανταγωνισμό και την απασχόληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της ανάλυσης και των αρχών για την από κοινού δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών. Βάσει του Βιβλίου αυτού οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ανέπτυξαν τη στρατηγική τους το 1993 για την καταπολέμηση της ανεργίας, η οποία στη συνέχεια αναπτύχθηκε και βελτιώθηκε περαιτέρω.

1.7.1. Δημιουργία του ορθού οικονομικού κλίματος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να δημιουργήσει το καλύτερο δυνατό οικονομικό κλίμα, επικεντρώνει τις προσπάθειές της στους ακόλουθους κύριους τομείς:

-Παγιοποίηση της ενιαίας αγοράς.

Για την επίτευξη μιας δυναμικής οικονομίας και, κατά συνέπεια, δημιουργίας θέσεων εργασίας η δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς αποτελεί κυρίαρχο παράγοντα. Αυτή τη στιγμή έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή περισσότερο από το 90% της νομοθεσίας που καταργεί τους εσωτερικούς φραγμούς της ΕΕ, έτσι ώστε να μπορούν να λειτουργούν οι επιχειρήσεις ευκολότερα μεταξύ των εθνικών συνόρων - γεγονός που βοηθά στη διατήρηση και ακόμα στην επέκταση του εργατικού δυναμικού. Εφόσον οι βασικοί κανόνες έχουν ήδη συμφωνηθεί, δίνεται τώρα έμφαση στην αποτελεσματική και ενιαία εφαρμογή τους.

-Ενθάρρυνση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

Οι 17 εκατ. ΜΜΕ της Ένωσης (επιχειρήσεις με λιγότερους από 250 υπαλλήλους) αντιπροσωπεύουν πάνω από το 70% της απασχόλησης, 50% των επενδύσεων και 60% του πλούτου της.

Η Ένωση έχει λάβει σειρά συγκεκριμένων μέτρων για την ενθάρρυνση των ΜΜΕ. Μεταξύ του 1994 και του 1999 θα χρησιμοποιηθεί 1 δισεκατ. ECU για την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων που βρίσκονται στις υποβαθμισμένες περιοχές της Ένωσης. Ακολουθούνται πολιτικές για τη διευκόλυνση της θέσης σε λειτουργία μικρών επιχειρήσεων με τη μείωση του διοικητικού φόρτου και τη βελτίωση της δυνατότητας χρηματοδότησής τους.

-Προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης.

Εάν η Ευρώπη θέλει να παραμείνει στην πρώτη γραμμή ενός ολοένα και ανταγωνιστικότερου κόσμου, πρέπει να επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στην έρευνα και την ανάπτυξη. Η Ένωση συμμετέχει στην προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων αρχών, των επιχειρήσεων και των εργαστηρίων έρευνας σε διάφορα κράτη μέλη. Ο προϋπολογισμός της για την έρευνα και ανάπτυξη του 1994-1998 που ανέρχεται σε 12,3 δισεκατομμύρια ECU, αφορά κυρίως την τεχνολογία πληροφοριών, την τηλεματική, την βιοτεχνολογία και το περιβάλλον. Η επενδύσιμη χρηματοδότηση δημιουργεί δυνατότητες για

νέες θέσεις εργασίας καθώς οι εφευρέσεις διατίθενται στην αγορά και για γενική χρήση.

Η επιτροπή για να βοηθήσει την Ευρωπαϊκή βιομηχανία να ανταποκριθεί στην μελλοντική ζήτηση, ξεκίνησε το 1995 τη διεξαγωγή έρευνας σε επτά πρωτεύοντα βιομηχανικά και κοινωνικά θέματα, όπως π.χ. η ανάπτυξη εμβολίων κατά των μεταδοτικών ασθενειών.

-Δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και Ενέργειας (ΔΔΜΕ).

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς πρέπει να ενισχυθεί με τη δημιουργία μεγαλύτερης πανευρωπαϊκής υποδομής στις τηλεπικοινωνίες, τις μεταφορές και την ενέργεια, έτσι ώστε να δημιουργηθεί το πλαίσιο στο οποίο οι επιχειρήσεις θα μπορέσουν να μειώσουν τα έξοδά τους και να λειτουργήσουν αποτελεσματικότερα.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού η Ένωση επέλεξε 14 προγράμματα προτεραιότητας που αφορούν τις μεταφορές. Το συνολικό κόστος τους θα είναι 91 δισεκατ. ECU το 2000. Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης θα προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα, αλλά θα διατεθούν επίσης ευρωπαϊκές επιδοτήσεις και δάνεια. Τα έργα ποικίλλουν από τρένα μεγάλης ταχύτητας έως αυτοκινητόδρομους και αεροδρόμια. Επίσης, έχουν επιλεγεί 10 ενεργειακά προγράμματα προτεραιότητας που αναμένεται να κοστίσουν 5 δισεκατ. ECU, και μελετώνται διάφορα τηλεπικοινωνιακά και περιβαλλοντικά δίκτυα.

-Προετοιμασία για την κοινωνία της πληροφορίας.

Ποτέ στο παρελθόν η τεχνολογία δεν έχει αλλάξει με τόσο γρήγορους ρυθμούς και ιδιαίτερα όσον αφορά την επονομαζόμενη κοινωνία της πληροφορίας. Οι αρτηρίες ταχείας κυκλοφορίας μεταβάλλουν ριζικά τον τρόπο διάδοσης πληροφοριών και οργάνωσης της εργασίας. Ορισμένοι φοβούνται ότι η νέα τεχνολογία μπορεί να επιφέρει απώλειες σε θέσεις εργασίας. Άλλους τους απασχολεί ότι μπορεί να έχει ως επακόλουθο γεωγραφικές και κοινωνικές ανισότητες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρόλο που δέχεται τον πρωτεύοντα ρόλο του ιδιωτικού τομέα, πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνει προσεκτική διαχείριση αυτών των ευρέου φάσματος αλλαγών και ότι δεν θα πρέπει να αφεθούν πλήρως στις δυνάμεις της αγοράς. Έχει συστήσει ένα φόρουμ, έτσι ώστε να μεταφέρονται οι απόψεις ομάδων, όπως τα συνδικάτα, οι ακαδημαϊκοί και οι χρήστες, στον διεξαγόμενο διάλογο.

Τόσο τα κράτη μέλη όσο και η Ένωση υποστηρίζουν πρότυπα σχέδια που είχουν πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτές οι καινοτόμες τεχνικές. Μελετώνται επίσης τρόποι ευρείας εφαρμογής της κοινωνίας της πληροφορίας στα σχολεία και τα πανεπιστήμια, έτσι ώστε το αυριανό εργατικό δυναμικό να είναι εξοικειωμένο με τις νέες τεχνικές.

7.2. Μέτρα για την προώθηση της απασχόλησης.

Η Ένωση δρα σε διάφορους τομείς για να βοηθήσει τη δημιουργία ενός κλίματος που θα επιτρέπει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κατάρτιση των ατόμων που θα καταλάβουν τις θέσεις αυτές.

-Προώθηση της επένδυσης στην επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση.

Η δυνατότητα της ένωσης να αντιμετωπίσει τους διεθνείς ανταγωνιστές εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το βαθμό που επενδύει και αναπτύσσει το κύριο δυναμικό της: τους ανθρώπους, τις γνώσεις τους, την εξειδίκευσή τους και τη δημιουργικότητά τους. Σήμερα δεν επαρκεί να αποφοιτήσει κανείς από το σχολείο ή το πανεπιστήμιο. Υπολογίζεται ότι το 80% της σημερινής τεχνολογίας θα έχει ξεπεραστεί στο τέλος του αιώνα. Τα άτομα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση - ένα θέμα που υπογραμμίζεται το 1996 από το Ευρωπαϊκό Έτος της δια βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης».

-Αύξηση του ρόλου της απασχόλησης στην οικονομική ανάπτυξη.

Η Ένωση δοκιμάζει σήμερα πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης, όπως παραδείγματος χάρη την αύξηση της εργασίας με μερική απασχόληση, τη μείωση της εβδομάδας εργασίας την πρόωρη συνταξιοδότηση και τις παύσεις κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας. Αυτό βοήθησε να αυξηθεί ή να διατηρηθεί ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων και ταυτόχρονα προσέφερε νέες δυνατότητες σε όσους επιθυμούν να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στις οικογένειες τους ή να απασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες.

-Δημιουργία θέσεων εργασίας σε νέους τομείς.

Υπάρχουν νέοι τομείς, ιδίως ο τομέας των υπηρεσιών, που προσφέρουν ολοένα περισσότερες προοπτικές απασχόλησης.

Ορισμένες δραστηριότητες που αφορούν τον ελεύθερο χρόνο και την ψυχαγωγία οφείλονται στην αύξηση του εισοδήματος. Άλλες, όπως η βοήθεια των ηλικιωμένων και η ανακύκλωση των απορριμμάτων, απορρέουν από τη φροντίδα για κοινωνικά προβλήματα και για το περιβάλλον.

Η Επιτροπή έχει καθορίσει 17 τομείς πρωτοβουλιών για την τοπική ανάπτυξη και την απασχόληση που προσφέρουν νέες δυνατότητες εργασίας. Μερικές από αυτές αφορούν την κατ' οίκον βοήθεια, τη φροντίδα των παιδιών, την πολιτιστική κληρονομιά, την ασφάλεια και τις υπηρεσίες τοπικών δημοσίων μεταφορικών μέσων. Άλλες έχουν σχέση με τα εθνικά προγράμματα που ενισχύουν τις μικρές βιοτεχνίες ή προωθούν τοπικά περιβαλλοντικά σχέδια.

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι η ταχύτητα με την οποία οι τοπικές αυτές πρωτοβουλίες δημιουργούν θέσεις απασχόλησης. Η Επιτροπή υπολογίζει ότι θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη δημιουργία 140.000 έως 400.000 θέσεων απασχόλησης ετησίως στην ΕΕ. Στη Γαλλία δημιουργήθηκαν 20.000 θέσεις εργασία κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1995, χάρη στα νέα μέτρα απασχόλησης σε σχέση με την οικογένεια. Στη Γερμανία 42.000 άτομα παρέχουν υπηρεσίες στους ηλικιωμένους, ενώ στο ΗΒ οι θέσεις εργασίας που αφορούν τη φροντίδα των παιδιών αυξήθηκαν σε 110.000 το 1992 έναντι 44.000 δέκα χρόνια νωρίτερα.³⁰

-Μείωση του έμμεσου μισθολογικού κόστους.

Το έμμεσο μισθολογικό κόστος και ιδίως οι φόροι και οι εισφορές της κοινωνικής ασφάλειας μπορούν να αποτελέσουν φραγμό για την πρόσληψη εργαζομένων, ιδιαίτερα όσων δεν έχουν υψηλή εξειδίκευση. Το εισόδημα που θα λάβουν τα Υπουργεία Οικονομικών των κρατών μελών θα μπορούσε να αντισταθμιστεί από τις εισπράξεις άλλων φόρων, ενδεχομένως όσων σχετίζονται με την χρησιμοποίηση σπάνιων φυσικών πόρων.

Η Κοινότητα θεσπίζοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων ορίζει ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα ελεύθερης επιλογής και άσκησης επαγγέλματος σύμφωνα με τις επαγγελματικές διατάξεις. Κάθε απασχόληση πρέπει να αμείβεται δίκαια. Κάθε άτομο πρέπει να έχει πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας.

Μισθολογικά υπάρχουν ορισμένες χώρες μέλη της ΕΕ που οι εργαζόμενοι βρίσκονται σε μειονεκτικότερη θέση από αυτή των συναδέλφων τους των άλλων

³⁰ Δημιουργώντας θέσεις απασχόλησης. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 7.

κρατών μελών της Κοινότητας, γεγονός που αποδίδεται στο υψηλό επίπεδο ελληθωρισμού, την πολιτική λιτότητας, και τα γενικότερα προβλήματα των χωρών μελών της ΕΕ.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι σε ορισμένες χώρες μέλη της ΕΕ η ένταξή τους στην ΕΕ όξυνε το πρόβλημα της ανεργίας.

Υποστηρίζεται δηλαδή ότι στην προσπάθειά τους να αναπτυχθούν οικονομικά ώστε να είναι το ίδιο επίπεδο με τους υπόλοιπους εταίρους τους, ακολουθήθηκε η πολιτική της λιτότητας χωρίς ανάλογη πολιτική ανάπτυξης. Αυτό έχει και τις συνέπειές του. Η ζωή να γίνει πιο ακριβή και το χρήμα που κυκλοφορεί στις αγορές των χωρών μελών συνεχώς να μειώνεται και σε ποσότητα και σε αγοραστική δύναμη.

Οι συνέπειες είναι μια αλυσίδα: λιγότερα χρήματα στα χέρια των καταναλωτών άρα και στα χέρια των εμπόρων - βιοτεχνών επιχειρηματιών. Ένεπώς χαμηλά κέρδη και μειωμένες προοπτικές για προσλήψεις προσωπικού γεγονός που συνεπάγεται αύξηση ή τουλάχιστον, όχι μείωση της ανεργίας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω ως ένα βαθμό ευθύνεται η ένταξη των χωρών μελών αυτών στην ΕΕ για την όξυνση της ανεργίας και σε ένα άλλο βαθμό η τροϋπάρχουσα οικονομική πολιτική των χωρών μελών αυτών.

1.8. Κοινωνικός Χάρτης

Ο χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, που εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 1989, διατυπώνει βασικές αρχές:

1. Το δικαίωμα εργασίας στη χώρα της Κοινότητας που επιλέγει κάθε εργαζόμενος.
2. Το δικαίωμα στη δίκαιη αμοιβή.
3. Το δικαίωμα στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας.
4. Το δικαίωμα στην κοινωνική προστασία στα πλαίσια των ισχύοντων εθνικών συστημάτων.
5. Το δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
6. Το δικαίωμα στην επαγγελματική κατάρτιση.
7. Το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών.
8. Το δικαίωμα των εργαζομένων στην πληροφόρηση, διαβούλευση και συμμετοχή.
9. Το δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία.

10. Την προστασία των παιδιών και των εφήβων.
11. Τη διασφάλιση των ελάχιστων όρων διαβίωσης για τους ηλικιωμένους.
12. Τη βελτιωμένη κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των μειονεκτούντων ατόμων.

Ο κοινωνικός χάρτης υποστηρίζεται από την πλειοψηφία των πολιτών των χωρών της Κοινότητας, περισσότεροι από επτά στους δέκα στην Ιταλία (75%), στην Ελλάδα (72%), στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (αμφότερες 71%). Τυγχάνει επίσης της έντονης επιδοκιμασίας των συνδικαλιστικών οργανώσεων, 76% των οποίων είναι υπέρ και μόνο 5% κατά.

4.9. Η κοινωνική πολιτική.

Η κοινωνική πολιτική καθίσταται, όλο και περισσότερο, στην συνείδηση των πολιτών της Κοινότητας, σαν η λίθος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, λόγω του υψηλού ποσοστού ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων.

Οι πρώτες αναφορές μιας κοινής κοινωνικής πολιτικής περιέχονται ήδη στις ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΚ, οι οποίες, όμως περιορίζονται σε ένα πολύ ατελές κοινό κοινοτικό σχέδιο. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε εκτός της βασικής εγγύησης του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της ΕΚ μόνον ρυθμίσεις για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην εργασία, για την κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών εργαζομένων, την επαγγελματική κατάρτιση και τη δημιουργία ενός Κοινωνικού Ταμείου.

Στη συνέχεια, ναι μεν επεβλήθη η άποψη ότι έπρεπε να δοθεί στην κοινωνική πολιτική η ίδια προτεραιότητα σε κοινοτικό επίπεδο, όπως στην οικονομική, νομισματική και βιομηχανική πολιτική, αλλά έφθασε το έτος 1987 μέχρι να δοθούν στην Κοινότητα, στα πλαίσια της ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, διευρυμένες αρμοδιότητες που της επέτρεψαν να προχωρήσει στον ήδη χαραγμένο δρόμο, σε μια συνεκτική ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική.

Με την ευκαιρία αυτή μιλούμε και για την κοινωνική διάσταση της εσωτερικής αγοράς, μέσω της οποίας πρέπει να εκφρασθεί ότι το ζήτημα δεν είναι μόνον η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στο εξωτερικό εμπόριο, αλλά και η ανάγκη της δίκαιης κατανομής των κερδών από την εσωτερική αγορά. Η διευρυμένη αγορά θα είχε πράγματι ελάχιστο νόημα αν διακινδύνευε από αυτήν το βιοτικό επίπεδο και το επίπεδο κοινωνικής προστασίας του ευρωπαίου πολίτη. Αντίθετα η πολιτική και οικονομική της δικαίωση έγκειται στη μεγαλύτερη κοινωνική πρόοδο και στα όφελη που προσφέρει σε όλους τους κατοίκους της ΕΕ.

Έτσι λοιπόν καθίσταται αναγκαία, στα πλαίσια της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, η ενίσχυση της ενδοκοινοτικής κινητικότητας η οποία σήμερα φαίνεται να είναι πολύ περιορισμένη. Η επαγγελματική κινητικότητα κατέχει θέση κλειδί στην εσωτερική αγορά. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω οι δυνατότητες ουσιαστικής άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και του δικαιώματος ελεύθερης εγκατάστασης. Παράλληλα η Επιτροπή εργάζεται για την ανύψωση του επιπέδου εκπαίδευσης. Η βελτίωση της μετεκπαίδευσης και η επιτάχυνση της επαγγελματικής αποκατάστασης των νέων αποτελούν το επίκεντρο της πρωτοβουλίας αυτής.

Άλλο σημαντικό σημείο αποτελεί η βελτίωση της ασφάλειας και της υγιεινής στον τόπο εργασίας. Δεν πρόκειται μόνο για τη βελτίωση της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας του εργαζομένου στον τρόπο εργασίας, αλλά προπαντός για κανονισμούς προστασίας της υγείας των εργαζομένων που εκτίθενται σε επικίνδυνες ουσίες.

Το ενδιαφέρον και οι προσπάθειες επικεντρώνονται, πάντως, σε μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας. Η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς θα συνεπιφέρει και μια εξέλιξη που θα ευνοήσει και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στα κράτη μέλη. Παρ' όλα αυτά, τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς και τα αντίστοιχα συνοδευτικά μέτρα για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής δεν θα οδηγήσουν στην άμεση εξάλειψη της ανεργίας. Για το λόγο αυτό και για μια μεταβατική περίοδο αυξάνονται περαιτέρω τα κονδύλια για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και την επαγγελματική αποκατάσταση των νέων, τα οποία διατίθενται από το Κοινωνικό Ταμείο στα πλαίσια της διαρθρωτικής πολιτικής.

4.10. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Η βάση της πολιτικής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ είχε ήδη τεθεί στις ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΚ, αν και δεν είχε την ίδια ονομασία. Στο προοίμιο της Συνθήκης της ΕΟΚ αναφέρονται ήδη ως στόχοι της Κοινότητας η εξασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, η σταθερή βελτίωση των όρων διαβίωσης και απασχόλησης καθώς και η μείωση των ανισοτήτων. Ως αποστολή της Κοινότητας ορίζεται η αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, η συνεχής και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, καθώς και η επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου. Οι ειδικοί μηχανισμοί για την υλοποίηση αυτών των στόχων και καθηκόντων περιορίστηκαν κατ' αρχήν μόνο στη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 οξύνθηκαν τα διαρθρωτικά προβλήματα σε κοινοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα υπό μορφή έντονα αυξανόμενης νεργίας και αύξησης των διαφορών του βιοτικού επιπέδου μεταξύ των περιφερειών της ΕΚ. Το ζήτημα αντιμετωπίστηκε, μεταξύ άλλων, με τη δημιουργία του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (1975), με την υνατικοποίηση των μέτρων του Κοινωνικού Ταμείου καθώς και την αύξηση των οινωνικών δανείων, τα οποία χρηματοδοτούντο είτε μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων είτε άμεσα από τον προϋπολογισμό της ΕΚ. Βάσει της ξέλιξης αυτής, η ΕΚ διέθετε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ένα πολύ ολύπλοκο και εκτεταμένο μηχανισμό διαρθρωτικής πολιτικής:³¹

-τα τρία διαρθρωτικά ταμεία (Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Κοινωνικό Ταμείο και Ταμείο Προσανατολισμού).

-διάθεση ειδικών πόρων του προϋπολογισμού για τη διαρθρωτική προώθηση ειδικών τομέων πολιτικής (αλιείας, μεταφορές, ενέργεια, προστασία περιβάλλοντος, ταμείο «Άνθρακα και Χάλυβα», Ταμείο «Ευρατόμ»).

-δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, ιδίως για την βελτίωση της υποδομής.

-δάνεια από τον τομέα της ΕΚΑΧ και του ΝΙC (Νέο Κοινοτικό Μέσο), ιδιαίτερα για την καταπολέμηση διαρθρωτικών κρίσεων στον βιομηχανικό τομέα, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και γενικά για την προώθηση των αναδιαρθρώσεων.

Με τη βοήθεια αυτών των μηχανισμών διαρθρωτικής πολιτικής μπόρεσαν να ληφθούν υπόψη οι κατεπείγουσες ανάγκες, αλλά η διαρθρωτική πολιτική της ΕΚ κατέστη πολύπλοκη.

10.1. Οι ειδικοί στόχοι της πολιτικής της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Η πολιτική της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής δεν ορίζεται βάσει των οικονομικών δυνατοτήτων, αλλά βάσει της στοχοθέτησής της. Αυτό σημαίνει

³¹ Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Περιοδική Έκδοση 1995. Σελ 67.

τλήρη απομάκρυνση από το προηγούμενο σύστημα, σύμφωνα με το οποίο οι διατιθέμενοι πόροι κατανέμονται βάσει εθνικής κατανομής.

Διακρίνονται πέντε πρωταρχικοί στόχοι:

-Στόχος 1: Προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής τεριοχών που παρουσιάζουν καθυστέρηση.

-Στόχος 2: Μετατροπή των περιφερειών, παραμεθορίων περιοχών ή τμηματικών περιφερειών (περιλαμβανομένων και περιφερειών αγοράς εργασίας και πυκνοκατοικημένων αστικών χώρων) που έχουν πληγεί σε μεγάλο βαθμό από την ύφεση της βιομηχανικής ανάπτυξης.

-Στόχοι 3 - 4: Καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και διευκόλυνση της ένταξης των νέων στην επαγγελματική ζωή.

-Στόχος 5: Ταχεία προσαρμογή της γεωργικής διάρθρωσης και προώθηση της ανάπτυξης του χώρου της υπαίθρου.

Το βασικό μέσο για την εφαρμογή της πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής αποτελούν τα τρία διαρθρωτικά ταμεία (το Κοινωνικό Ταμείο το οποίο αναλαμβάνει τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων στην ΕΕ, το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων) και το Ταμείο Συνοχής, το οποίο εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση των σχεδίων κοινού ενδιαφέροντος στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος και της υποδομής των μεταφορών, δηλαδή των διευρωπαϊκών δικτύων.

4.11. Η πολιτική μόρφωσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Για τους νέους η επιθυμία να γνωρίζουν τους Ευρωπαίους γείτονές τους και να ζήσουν μαζί τους αποτελεί μέρος της ζωής τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε σ' εφαρμογή διάφορα προγράμματα για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των νέων, των εργαζομένων, των σπουδαστών, των εκπαιδευτικών και των επιστημόνων.

Το πρόγραμμα Νεότητα για την Ευρώπη ευνοεί τον πολλαπλασιασμό των ανταλλαγών νέων μεταξύ 15 και 25 ετών.

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ανταλλαγών νέων εργαζομένων έχει ως στόχο να προσφέρει κατάρτιση ή εμπειρία εργασίας σε άλλο κράτος μέλος σε νέους ηλικίας 18 έως 28 ετών.

Το πρόγραμμα Erasmus έχει ως στόχο την αύξηση της κινητικότητας και της ευρωπαϊκής κατάρτισης των σπουδαστών.

Το πρόγραμμα Comett αναπτύσσει τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, τα κοινά σχέδια συνεχούς κατάρτισης και τις διακρατικές υποδομές σπουδαστών στις επιχειρήσεις με στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου που σχετίζεται με τις νέες τεχνολογίες.

Το πρόγραμμα Petra. Προσφέρει επαγγελματική κατάρτιση σε νέους κάτω των 28 ετών που εργάζονται ή αναζητούν εργασία και προωθεί τον εκσυγχρονισμό της επαγγελματικής κατάρτισης των νέων.

Το πρόγραμμα Lingua έχει ως στόχο του την βελτίωση της γλωσσικής κατάρτισης των πολιτών. Αφορά φοιτητές, καθηγητές ξένων γλωσσών, αλλά και εργαζομένους και χρηματοδοτεί την ξενόγλωσσα κατάρτισή τους. Ο συντονισμός γίνεται για καθηγητές από το Υπουργείο Παιδείας, για φοιτητές από το ΙΚΥ και για επιχειρήσεις από τον ΕΟΜΜΕΧ.

Το πρόγραμμα Leonardo Nta Vinci παρέχει χρηματοοικονομικές ενισχύσεις σε νέους, σπουδαστές, φοιτητές, αλλά και επαγγελματίες, για βελτίωση ποιότητας υπηρεσιών και σύγχρονη κατάρτιση. Ο συντονισμός πραγματοποιείται από το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Το πρόγραμμα Socrates προσφέρει οικονομικές ενισχύσεις και μετακινήσεις φοιτητών και μαθητών (αλλά και καθηγητών), από χώρα σε χώρα, για πρόσθετη επιμόρφωση και διδασκαλία. Ο συντονισμός γίνεται από το ΙΚΥ.

Η παιδεία, η κατάρτιση και η έρευνα είναι πολύ σημαντική για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Όλοι οι υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ έχουν την δυνατότητα να σπουδάζουν και να εκπαιδεύονται σε οποιαδήποτε χώρα της Ένωσης. Εξάλλου, εδώ και αρκετά χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για να διευκολύνει την κινητικότητα στην Ευρώπη τόσο των σπουδαστών όσο και των επαγγελματιών οι οποίοι επιθυμούν να σπουδάσουν, να αποκτήσουν επαγγελματική κατάρτιση ή να εξειδικευθούν σε ένα άλλο κράτος μέλος.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, παρέχεται η δυνατότητα σε οποιοδήποτε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού πληροί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, να

σπουδάσει, να αποκτήσει επαγγελματική κατάρτιση και να κάνει ερευνητική εργασία παντού στο εσωτερικό της Ένωσης. Για άνεργους δίνεται η δυνατότητα παρακολούθησης προγραμμάτων κατάρτισης και η δυνατότητα να περάσει περιόδους πρακτικής άσκησης σε λοιπά κράτη μέλη ή στο κράτος μέλος όπου διαμένει.

Ο υπήκοος κράτους μέλους της ευρωπαϊκής ένωσης που επιθυμεί να σπουδάσει σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρακτικό επίπεδο απολαμβάνει ίσης μεταχείρισης στο εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας υποδοχής με τους υπηκόους της χώρας αυτής. Επίσης έχει δικαίωμα διαμονής στην χώρα υποδοχής και ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναγνώριση των πτυχίων και των περιόδων σπουδών.

Οι κοινοτικές ρυθμίσεις προσφέρουν κάποια προστασία στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης -, ιδίως στον τομέα της υγείας - στους σπουδαστές που διαμένουν για ένα διάστημα ή κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η προστασία εφαρμόζεται μόνο στους σπουδαστές οι οποίοι είναι είτε:

- υπήκοοι κράτους μέλους και καλύπτονται από καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης για μισθωτούς ή μη μισθωτούς εργαζομένους, είτε
- μέλη οικογενειών των εν λόγω προσώπων.

Ωστόσο θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα κοινοτικά προγράμματα (Petra, Erasmus, Lingua κ.τ.λ.) δεν αντιμετωπίζονται σε πολλές χώρες της ΕΕ με την σοβαρότητα που θα έπρεπε. Κυρίως στην Ελλάδα τα επιδοτούμενα σεμινάρια που διεξάγονται από φορείς όπως ΟΑΕΔ, ΕΛΚΕΠΑ, ΕΟΜΜΕΧ, αντιμετωπίζονται σαν μια πρόσκαιρη ευκαιρία εξοικονόμησης ορισμένων χρημάτων και όχι σαν δυνατότητα επαγγελματικής κατάρτισης.

Επίσης όσον αφορά την ίδρυση και λειτουργία Ιδιωτικών Πανεπιστημίων που λειτουργούν και παρέχουν τίτλους ισότιμους με τους κρατικούς της αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας, έχει σαν αποτέλεσμα την έξοδο στην αγορά εργασίας πλεονασματικού αριθμού αποφοίτων η εξειδίκευση όμως του οποίου παρουσιάζει σημαντική απόκλιση από αυτήν που απαιτείται για την στελέχωση των σύγχρονων επιχειρηματικών μονάδων.

4.12. Η αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων.

Βάση της επιταγής της ίσης μεταχείρισης δεν επιτρέπεται να απαιτηθούν από τον πολίτη της ΕΕ που εγκαθίσταται σε άλλο κράτος μέλος επί σκοπό άσκησης ανεξάρτητης δραστηριότητας ή παροχής υπηρεσιών κατά την διάρκεια

της παραμονής, περισσότερες γνώσεις, δεξιότητες ή αποδεικτικά από εκείνα που απαιτούνται από τον ίδιο υπήκοο του κράτους. Έτσι πρέπει, παραδείγματος χάριν, ο πολίτης αυτός να αποδείξει ότι έχει την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση ή χει υποβληθεί στις αναγκαίες εξετάσεις και διαθέτει τα αποδεικτικά ή τα πτυχία που απαιτούνται για να εξασκήσει το επάγγελμά του στη χώρα υποδοχής.

Οι ελευθερίες αυτές παραμένουν στην πραγματικότητα μικρής σημασίας για τον πολίτη της ΕΕ μέχρις ότου να εναρμονισθούν οι όροι για την ανάληψη και την άσκηση ανεξάρτητης επαγγελματικής δραστηριότητας ή να αναγνωρισθούν ως σύμφωνοι οι τίτλοι και τα πτυχία των επιμέρους κρατών μελών εντός της ΕΕ. Η κοινοτική νομοθεσία, η οποία χρησιμοποιήθηκε από την Κοινότητα για την αμοιβαία αναγνώριση των τίτλων και των πτυχίων, απεδείχθη εξαιρετικά δύσχερης και χρονοβόρα, επειδή αρχικά κατεβλήθησαν προσπάθειες για να γίνει διαίτερη κοινοτική ρύθμιση για κάθε επαγγελματικό κλάδο όσον αφορά την αναγνώριση των απαιτούμενων τίτλων σπουδών.

Η ΕΕ μπόρεσε, με τον τρόπο αυτό, να σημειώσει πρόοδο κυρίως στον τομέα των ιατρικών επαγγελμάτων. Βάσει διαφόρων οδηγιών που εξέδωσε το Συμβούλιο της ΕΕ, οι γενικοί ιατροί, οι ειδικευμένοι ιατροί, οι οδοντίατροι, οι ιδελφές νοσοκόμες και οι νοσηλευτές, οι μαίες και οι κτηνίατροι μπορούν ήδη από καιρό να ασκούν το επάγγελμά τους σε όλα τα κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς το 1992, η ΕΕ κατόρθωσε, στα τέλη του 1988, να δημιουργήσει ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των τίτλων πανεπιστημιακών σπουδών για τους οποίους απαιτείται τουλάχιστον τριετής περίοδος σπουδών και οι οποίοι αποτελούν την προϋπόθεση για την σταδιοδρομία σε κρατικά αναγνωρισμένο επαγγελματικό τομέα. Με την νέα αυτή ρύθμιση, στην οποία παύει πλέον να επιδιώκεται η εναρμόνιση των σπουδαστικών απαιτήσεων. Βασίζεται μάλλον στην αρχή της εμπιστοσύνης, σύμφωνα με την οποία θεωρείται ότι όποιος έχει αποκτήσει την αναγκαία για τη σταδιοδρομία του τριτοβάθμια εκπαίδευση, στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται, είναι εξίσου ικανός να ασκήσει το επάγγελμά αυτό και στα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

Ενόψει του ίσου υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης στα κράτη μέλη της ΕΕ, μπορεί κανείς να αποκτήσει τα προσόντα για την άσκηση επαγγέλματος σε οποιαδήποτε από αυτά και θα ήταν παράλογο να θεωρείται ότι τα προσόντα αυτά γίνονται με την διάβαση των συνόρων.

Οποσδήποτε πρέπει να γίνουν κάποιες αναπροσαρμογές λόγω των οριστάμενων διαφορών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και των εθνικών

διαιτεροτήτων. Προς το σκοπό αυτό το νέο κοινοτικό σύστημα αναγνώρισης προβλέπει σπουδές προσαρμογής ή και εξετάσεις ικανότητας που απαιτεί ορισμένη επαγγελματική εμπειρία. Τέλος, πρόκειται να καθιερωθεί ένα ευρωπαϊκό πιστοποιητικό επαγγελματικών σπουδών, το οποίο θα δίνει πληροφορίες για τα προσόντα του κατόχου του.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι το μειονέκτημα στην περίπτωση καθιέρωσης εξετάσεων ικανότητας ή και επιπλέον σπουδών προσαρμογής πέρα των 4 ή 5 ετών σπουδών στην χώρα προέλευσης του κάθε πολίτη, θα είναι επίπονη και χρονοβόρα προσπάθεια που δεν θα διευκολύνει καθόλου την απόφαση των πολιτών να εργαστούν και να διαμείνουν στην χώρα υποδοχής. Αντίθετα η διαφορετική μεταχείριση θα τους κάνει να αισθάνονται σαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Το πιο σωστό θα ήταν να γίνουν αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα κάθε χώρας μέλους ώστε να μην χρειάζεται ο πολίτης να μπαίνει σε μια νέα διαδικασία.

1.13. Η προστασία του περιβάλλοντος.

Οι πολίτες της Ευρώπης ανησυχούν για την κατάσταση του Περιβάλλοντος. Θα ήθελαν να ξέρουν ότι τα παιδιά και τα εγγόνια τους θα έχουν το ίδιο δικαίωμα με εμάς για καθαρό αέρα, καθαρά νερά και πράσινα δάση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμαρτίζεται αυτές τις ανησυχίες και έχει υιοθετήσει την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Από το 1992, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ επιδιώκει να προσαρμοστούν τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης ώστε να μην ξεπερνούν τις δυνατότητες του περιβάλλοντος μακροπρόθεσμα.

Η αλλαγή του κλίματος και η μείωση της στοιβάδας του όζοντος αποτελούν δυο παραδείγματα υπέρβασης των ορίων ασφαλείας. Προ του 1992, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ επικεντρωνόταν σε διορθωτικές δράσεις και δεν ήταν πάντοτε επιτυχής, εν μέρει επειδή δεν υπήρχε ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής προστασίας στις οικονομικές δραστηριότητες σε άλλους τομείς οι οποίοι συνέχιζαν να επιβαρύνουν το περιβάλλον. Τώρα η ΕΕ προωθεί την από κοινού δράση και την κατανομή ευθυνών για να αποτρέψει και, όπου είναι δυνατόν, να αντιστρέψει την υποβάθμιση του Περιβάλλοντος.

Επιδιώκει, μέσω της συνεργασίας κυβερνήσεων, βιομηχανίας και καταναλωτών, να αναληφθεί δέσμευση για διατήρηση των πόρων, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των αποβλήτων και ανάπτυξη πηγών ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον. Δεδομένου ότι η ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα, η ΕΕ θεωρεί την πολιτική της ως τμήμα μιας συνολικής στρατηγικής για τη σωτηρία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξή του για τις μελλοντικές γενιές.

Οι γενικές αρχές της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος διατυπώθηκαν ήδη πριν από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη σε τέσσερα ευρωπαϊκά προγράμματα δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος που εγκρίθηκαν μεταξύ των ετών 1973 και 1987. Τέσσερις³² από τις γενικές αυτές αρχές κατέστησαν δεσμευτικές στην Συνθήκη ΕΚ.

Πρώτη, η αρχή της πρόληψης απαιτεί τη θέσπιση μέτρων για την πρόληψη των καταστροφών του περιβάλλοντος, δηλαδή μέτρων προληπτικού χαρακτήρα. Σε όλες τις διαδικασίες σχεδιασμού και απόφασης που επιδρούν στο περιβάλλον πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τυχόν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις προκειμένου να μην καθίσταται απαραίτητη κατασταλτική επανόρθωση των ζημιών. Ένας μηχανισμός για την υλοποίηση της αρχής της πρόληψης είναι ο έλεγχος ανοχής του περιβάλλοντος (ΕΑΠ), βάσει του οποίου πρέπει να ελέγχονται ορισμένα δημόσια και ιδιωτικά έργα με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (μεταξύ άλλων, αυτοκινητόδρομοι, υδροηλεκτρικά εργοστάσια, εγκαταστάσεις αποκομιδής απορριμμάτων) ως προς την ανοχή τους από το περιβάλλον.

Η αρχή της επανόρθωσης της καταστροφής του περιβάλλοντος στην πηγή περιέχει την υποχρέωση της καταπολέμησης των καταστροφών του περιβάλλοντος, όσο το δυνατόν νωρίτερα. Με τον τρόπο αυτό πρέπει να διατηρηθούν οι επιβαρύνσεις του περιβάλλοντος, που δεν μπορούν να αποφευχθούν πλήρως, σε όσο το δυνατόν μικρότερη έκταση και να αποφευχθεί η επέκτασή τους. Με την αρχή αυτή συνδέεται η καθιέρωση τεχνολογιών και προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον για τον περιορισμό της έκτασης πιθανών καταστροφών του περιβάλλοντος.

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» σημαίνει ότι τα έξοδα αποφυγής, άρσης και αντιστάθμισης τυχόν επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος βαρύνουν κατά βάση εκείνον, ο οποίος τις προκάλεσε. Δυνάμει υπαίτιοι μπορούν βάσει της αρχής αυτής της επιβάρυνσης με τα έξοδα να παρακινηθούν σε παράλειψη των καταστροφών ή σε μείωση αυτών ή στην κατασκευή λιγότερο επιβαρυντικών προϊόντων και στην εφαρμογή λιγότερο επιβαρυντικών τεχνολογιών. Η αρχή αυτή λαμβάνει επίσης υπόψη το δίδαγμα της κοινής πείρας ότι η δημιουργία οικονομικών κινήτρων και η επιβολή υποχρεώσεων έχουν καλύτερα αποτελέσματα από τις επιταγές και τις απαγορεύσεις.

Οι όροι της προστασίας του περιβάλλοντος αποτελούν συνιστώσα των λοιπών πολιτικών. Με τον τρόπο αυτό, οι στοχοθετήσεις της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος πρέπει να γίνονται σεβαστές και να

³² Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί κοινή ευθύνη. Περιοδική Έκδοση 1996. Σελ 7.

περιλαμβάνονται κατά την εφαρμογή των λοιπών πολιτικών της Κοινότητας, γεγονός ότι η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να γίνεται σεβαστή σε όλες τις λοιπές πολιτικές, ως η μοναδική στοχοθέτηση αυτού του είδους στη Συνθήκη υπογραμμίζει την εξέχουσα ονομασία της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος.

3.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το περιβάλλον³³

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μάχεται για την προστασία του περιβάλλοντος. Θεωρεί ότι η προστασία του περιβάλλοντος δεν αποτελεί ούτε οχλοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη ούτε απειλή για την απασχόληση, τινθέτως αποτελεί ζωτικό συστατικό στοιχείο μιας ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης για τις παρούσες και τις μελλοντικές γενιές. Είναι καλύτερο να προλαμβάνονται οι ζημιές στο περιβάλλον παρά να επανορθώνονται: μεγάλο κόστος, να περιορίζεται η χρήση των μη ανανεώσιμων πόρων, να ενισχύεται η παραγωγή αποβλήτων, να αναπτύσσονται, καθαρότερες τεχνολογίες και να επιβάλλεται σε αυτούς που ρυπαίνουν να πληρώνουν για τη ζημιά που προκαλούν.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι σκοποί, το Κοινοβούλιο πέτυχε να επιβάλει ή να επιταχύνει τη θέσπιση μέτρων για τη μείωση της ρύπανσης από τις εκπομπές αερίων, για την προστασία της στιβάδας του όζοντος, για την απαγόρευση της εξαγωγής αποβλήτων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την ενίσχυση των πόρων της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην περίπτωση μεγάλων δημοσίων ή δημοσίων έργων. Στάθηκε ο εμπνευστής των κινήσεων για ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας στις άλλες πολιτικές της Ένωσης, μέσω εισάγοντας την έννοια του οικολογικού προσανατολισμού στον Ευρωπαϊκό Προϋπολογισμό. Το Κοινοβούλιο και η περιβαλλοντική επιτροπή του θα παρακολουθούν με ιδιαίτερη προσοχή την πρακτική εφαρμογή των κανόνων που έχουν θεσπιστεί με τη βοήθειά τους.

4.13.2. Το κόστος για ένα υγιές περιβάλλον

Η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ αναγνωρίζει το περιβάλλον ως οικονομικό πόρο με δική τους εγγενή αξία. Επιβεβαιώνει την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Τονίζει ωστόσο ότι η «πράσινη» οικονομία μπορεί επίσης να είναι

³³ Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί κοινή ευθύνη. Περιοδική Έκδοση 1996. Σελ 4.

υγής οικονομία. Οι βιομηχανίες που επενδύουν σε καθαρή σύγχρονη τεχνολογία επενδύσουν ταυτόχρονα στην μελλοντική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, γεγονός που μπορεί να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά τους.

Η Ένωση αναγνωρίζει την ιδιαίτερη ανάγκη να χρηματοδοτήσει τα φτωχότερα μέλη της Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα και Ιρλανδία. Το Ταμείο Συνοχής χορηγεί κατά προτεραιότητα κεφάλαια για την υλοποίηση έργων που αφορούν το περιβάλλον.

Στο μέλλον, η συζήτηση θα επικεντρωθεί περισσότερο στη χρήση φορολογικών μέσων ως μέσων για να επιτευχθεί «τιμολόγηση βάσει του πραγματικού κόστους». Το Λευκό Βιβλίο της Επιτροπής για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση είχε ως στόχο να τονώσει την συζήτηση σχετικά με πιθανές φορολογικές μεταρρυθμίσεις, όπως οι περιβαλλοντικοί φόροι και άλλες παροχές, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η προστασία του περιβάλλοντος ή η φιλική προς το περιβάλλον συμπεριφορά.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος της ρύπανσης αποτελεί σήμερα πρωταρχικό στόχο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι χώρες που έχουν υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να θεσπίσουν την υφιστάμενη περιβαλλοντική νομοθεσία πριν γίνουν μέλη. Αυτό από μόνο του θα αποτελέσει σημαντικό βήμα προς τη βελτίωση του περιβάλλοντος στην ΕΕ. Όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, η πληθυσμιακή πίεση και η φτώχεια αποτέλεσαν βασικούς παράγοντες που δεν επέτρεψαν την εμφάνιση προτύπων αειφόρου ανάπτυξης.

Η Ένωση οφείλει επομένως να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στα Ηνωμένα Έθνη και στους άλλους διεθνείς οργανισμούς. Σ' αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή δημοσίευσε, το Φεβρουάριο 1996, ένα έγγραφο σχετικά με την πολιτική της σε θέματα εμπορίου και περιβάλλοντος σ' αυτό εκθέτει τρόπους με τους οποίους το ελεύθερο εμπόριο και οι απαιτούμενες προϋποθέσεις ως προς το περιβάλλον μπορούν να αλληλοενισχύονται και να μην έρχονται σε αντίθεση όπως φοβούνται ορισμένοι.

Είναι πλέον αντιληπτό, εντός και εκτός Ευρώπης, ότι πολλές από τις μεγάλες περιβαλλοντικές μάχες θα κερδηθούν ή θα χαθούν τα αμέσως επόμενα χρόνια. Εάν δεν δράσουμε πριν τον 21^ο αιώνα, ίσως να είναι πολύ αργά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

1. Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποτελεί ακόμη το τελικό ημείο της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, αλλά απλώς ένα ακόμη περαιτέρω βήμα προς την κατεύθυνση του επιδιωκόμενου στόχου. Έτσι, ναι μεν συνενώνονται οι βασικοί τομείς της οικονομίας και του νομίσματος σε μια ένωση και εσμοποιείται η συνεργασία στους τομείς εξωτερικής πολιτικής και πολιτική ασφαλείας καθώς και στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών ποθέσεων σε κοινοτικό επίπεδο, αλλά η ΕΕ, όπως διαμορφώνεται με την Συνθήκη του Μάαστριχ, δεν αποτελεί ακόμη κράτος ή ομοσπονδία υπό την έννοια του δημοσίου και πολιτειακού δικαίου. Προς το σκοπό αυτό απαιτούνται και περαιτέρω ενέργειες ολοκλήρωσης, για τις οποίες δεν είναι καθόλου βέβαιο επί του παρόντος ότι θα είναι επιθυμητές για όλους όσους έπαιξαν ενεργό ρόλο στην διαδικασία ολοκλήρωσης.

Οι σχετικές ιδέες για το τι αντιπροσωπεύει και πρέπει να παρέχει μια Ευρωπαϊκή Ένωση διαφέρουν πάρα πολύ σήμερα. Μολαταύτα, η Συνθήκη του Μάαστριχ περιελάμβανε ήδη τη δήλωση των προθέσεων των κρατών μελών να υγκαλέσουν το 1996 μια νέα διακυβερνητική διάσκεψη στην οποία διερευνήθηκαν υπό το πρίσμα της αποκτηθείσας εμπειρίας οι περαιτέρω ενέργειες ολοκλήρωσης. Προβλέπονταν σαφώς ο έλεγχος της ενίσχυσης του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με επέκταση του τομέα εφαρμογής της διαδικασίας της συναπόφασης, καθώς και απολογισμός των διατάξεων για την εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων και των συμφωνιών για την πολιτική άμυνας. Εκτός αυτού το 1996 έγινε η πρώτη διερεύνηση του ζητήματος για το αν η ΕΕ θα μπορέσει να μεταβεί στο τελικό στάδιο της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης με ένα κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα.

Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε το εξής, όσον αφορά αυτές τις αναμφισβήτητα σημαντικές προοπτικές αποφάσεων:

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και οι εν τω μεταξύ επιτευχθείσες πρόοδοι μπορούν να συνεχισθούν με επιτυχία και να είναι πλήρως αποτελεσματικές, εφόσον γίνουν δεκτές από τους ευρωπαίους πολίτες και καταστούν ευρωπαϊκή συνείδηση.

Η πολυπλοκότητα πολλών αποφάσεων σε κοινοτικό επίπεδο και οι δύσκολα κατανοητές διαρθρώσεις της ΕΕ δυσχεραίνουν την κατανόηση των

μηχανισμών από πλευράς των ευρωπαϊών πολιτών και εμποδίζουν τη δημιουργία του αναγκαίου αισθήματος αλληλεγγύης και ενότητας μεταξύ τους. Η ευαισθησία των πολιτών της Ένωσης όσον αφορά την αξιοπιστία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, διακρίνεται σαφέστατα στα αποτελέσματα διαφόρων δημοσκοπήσεων και στο γεγονός της περιορισμένης συμμετοχής στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για τελευταία φορά τον Ιούνιο του 1994.

Το χαμηλό αυτό ποσοστό συμμετοχής έδειξε ότι οι πολίτες της Ένωσης δεν είναι διατεθειμένοι να αποδεχθούν την απόκλιση μεταξύ των διακηρύξεων και δηλώσεων προθέσεων και της έλλειψης της μετατροπής σε πράξη σε πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής. Οι πολίτες της Ένωσης πρέπει να συμμετάσχουν εντονότερα στη διαδικασία ενοποίησης. Πρέπει να ενημερώνονται και να ερωτώνται. Αυτοί που μετέχουν στη διαδικασία της ενοποίησης έχουν συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα αυτή. Η διαφώτιση και η διαφάνεια δεν είναι πια μόνον συνθήματα, αλλά έχουν εκφρασθεί σε συγκεκριμένα μέτρα.

Εν προκειμένω, περιλαμβάνεται κυρίως και η αυτοδέσμευση που έχουν αναλάβει τα κοινοτικά όργανα να κάνουν πιο κατανοητές τις ενέργειές τους και ιδιαίτερα να κάνουν πιο κατανοητή και πιο εμφανή για τους πολίτες της Ένωσης τη μορφή των ρυθμίσεων που θεσπίζουν. Μόνον όταν τα μέτρα αυτά, και άλλα ακόμη μέτρα, ληφθούν υπόψη επαρκώς στην καθημερινή διοικητική και νομοθετική εργασία της ΕΕ, θα είναι δυνατόν να κατανοήσουν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στη διάρκεια της καθημερινής ζωής τους - και να τους καταστεί συνείδηση - ότι αξίζει να υποστηρίξουν την ενοποίηση της Ευρώπης. Μόνον η ενοποίηση αυτή είναι σε θέση να δημιουργήσει και να διαφυλάξει σε μια διαρκή βάση την ειρήνη, την ελευθερία και την ευημερία στην Ευρώπη.

5.2. Οι επιδιώξεις της Ελλάδος και οι προοπτικές της στην Ενωμένη Ευρώπη.

Η ελληνική κυβέρνηση, όπως και η πλειοψηφία σχεδόν των πολιτικών δυνάμεων του τόπου μας, πιστεύουν στην ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης. Η Ελλάδα επιδιώκει τη δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, φάρο προόδου, ελευθερίας και δημοκρατίας στον κόσμο του 21^{ου} αιώνα, άγκυρα ασφάλειας για τον πολίτη της, την ειρήνη και την προστασία του περιβάλλοντος σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Η χώρα μας πιστεύει και εργάζεται για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα είναι παγκόσμια ανταγωνιστική και στην οποία η ανάπτυξη της οικονομίας θα συμβαδίζει με την ευμάρεια των κατοίκων της.

Ωστόσο, η Ελλάδα δεν μπορεί να δώσει αβασάνιστα το «πράσινο φως» σε μια νέα διεύρυνση της ΕΕ, εάν δεν υπάρξουν ταυτόχρονα οι απαιτούμενες δεσμεύσεις, ότι η συγκεκριμένη διεύρυνση δεν θα αποβεί σε βάρος των κρατών μελών, τα οποία χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερες δομικές αδυναμίες. Στη διάρκεια της προετοιμασίας για τη διεύρυνση προς Ανατολάς, θα πρέπει να εξεταστούν ορισμένα προβλήματα άμεσου ελληνικού ενδιαφέροντος, όπως το κόστος της διεύρυνσης, η εξασφάλιση των απαραίτητων για το σκοπό αυτό πόρων, η διατήρηση της ουσίας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της πολιτικής που προωθείται μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, αλλά και οι επιπτώσεις που θα έχει η διεύρυνση σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας των χωρών μελών.

Στο κατεξοχήν «φλέγον» ζήτημα της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης, οι θέσεις της Ελλάδας ευθυγραμμίζονται με εκείνες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η ελληνική Κυβέρνηση, χωρίς να ζητά επαναδιαπραγμάτευση των κριτηρίων ονομαστικής σύγκλισης για τη μετάβαση στην τρίτη φάση της ΟΝΕ, υποστηρίζει τη διασύνδεση των κοινωνικών πτυχών με τις αντίστοιχες οικονομικές και νομισματικές. Όπως η διεύρυνση δεν θα πρέπει να καταλήξει σε νέους διαχωρισμούς της Ένωσης, έτσι και η επίτευξη της ονομαστικής σύγκλισης δεν θα πρέπει να αποβεί σε βάρος της κοινωνικής συνοχής στο εσωτερικό των κρατών μελών. Καθίσταται, δηλαδή, απαραίτητο να επιτευχθεί ο ορθός συνδυασμός του οικονομικά αναγκαίου με το κοινωνικά αποδεκτό. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα υποστηρίζει την πρόταση της σουηδικής κυβέρνησης, για την εισαγωγή στην Συνθήκη ειδικού κεφαλαίου, με αντικείμενο την απασχόληση.

Προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά από την πλευρά των «ισχυρών», επιδιώκεται να υπάρξει ρύθμιση αποδοχής «απαιτούμενων οικονομικών επιδόσεων» και προβλεπόμενων «ποινών» σε περίπτωση απόκλισης, με θεσμικό αποκλεισμό από τις σχετικές διαδικασίες όσων κρατών μελών δεν θα έχουν κατορθώσει να ενταχθούν στην τρίτη φάση της ΟΝΕ.

Τέλος, σε ό,τι αφορά το τετελεσμένο γεγονός της τελωνειακής ένωσης με την Τουρκία, το θέμα μελετούν, τόσο ο δημόσιος, όσο και ο ιδιωτικός τομέας, «ανιχνεύοντας» τις επιχειρηματικές προοπτικές που διανοίγονται στη γείτονα χώρα και τις επενδυτικές ευκαιρίες που προσφέρει.

5.3. Ο Ευρωπαίος Πολίτης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται σήμερα από 15 κράτη μέλη που αποφάσισαν να ενωθούν για να διαφυλάξουν την ειρήνη και να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

Αναμφισβήτητα ο πολίτης απολαμβάνει σήμερα πάρα πολλές ελευθερίες οι οποίες διευκολύνουν τη ζωή και την εργασία του. Του παρέχονται δυνατότητες λεύθερης κυκλοφορίας ως πολίτης της Ένωσης στο σύνολο του εδάφους της Ένωσης και μπορεί να εγκαθίστανται στον τόπο που αυτός επιλέγει. Έχει το ικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, ικαίωμα που κάνει τον πολίτη να αισθάνεται σαν πραγματικός υπήκοος του κράτους όπου διαμένει. Εκτός αυτού έχει το δικαίωμα και απολαμβάνει στο εδάφος τρίτων χωρών της διπλωματικής και προξενικής προστασίας όλων των κρατών μελών που αντιπροσωπεύονται σε αυτά.

Μεριμνώντας για την ασφάλεια των πολιτών της ΕΕ γίνονται προσπάθειες να εξασφαλιστεί η προστασία του πολίτη καταπολεμώντας την παράνομη μετανάστευση. Γίνονται εκτεταμένοι έλεγχοι μακριά από τα εθνικά σύνορα ώστε να εξασφαλιστεί η μη διέλευση στο χώρο της ΕΕ εγκληματιών και ανθρώπων που ενδέχεται να δημιουργήσουν προβλήματα.

Στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο της εργασίας γίνονται αρκετές προσπάθειες για βελτίωση των προβλημάτων του εργασιακού περιβάλλοντος όπως πχ στην Ελλάδα η ίδρυση του ΚΥΑΕ, του κέντρου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας που ασχολείται με μετρήσεις και μελέτες εργασιακών συνθηκών το οποίο ενεργεί πάντα με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων.

Όσο αφορά την προστασία του περιβάλλοντος γίνονται πολλές προσπάθειες για πρόληψη και επανόρθωση της καταστροφής με την επιβολή των κατάλληλων κινήτρων όπως πχ φορολογικών απαλλαγών και επιβολή των κατάλληλων χρηματικών ποινών σε περίπτωση καταστροφής του περιβάλλοντος πράγμα που ενδέχεται να μειώσει την ρύπανση και την ανεξέλεγκτη καταστροφή του περιβάλλοντος.

Εξίσου σημαντική είναι η προσπάθεια που γίνεται στον τομέα της μόρφωσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η εφαρμογή διαφόρων προγραμμάτων έχει σαν στόχο την πρόσθετη επιμόρφωση κατάρτιση και έρευνα η οποία είναι ζωτικής σημασίας για όλους τους πολίτες της ΕΕ.

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η οικονομική και νομισματική ένωση που αποτελεί και το πρωταρχικό βήμα της ΕΕ. Ενδέχεται ότι μετά την οικονομική και νομισματική ένωση θα υπάρχει πλήρης ελευθερία στην κυκλοφορία των προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων στο εσωτερικό της ΕΕ και μόνο ένα κοινό νόμισμα το EURO.

Οι απόψεις δίστανται ανάμεσα σε οικονομολόγους και εκτιμητές οι οποίοι έχουν καταλήξει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα ο καθένας όσο αφορά την αποτελεσματικότητα της ΟΝΕ και του κοινού νομίσματος (ΕΥΡΟ).

Προσωπική εκτίμηση είναι ότι όσο πλησιάζει το ρολόι του Μάαστριχ στην « ώρα μηδέν » τόσο πιο αισθητές γίνονται οι οικονομικές και πολιτικές διαφορές των Ευρωπαϊκών χωρών εν όψει του ευρώ, που αντί να ενώνει διχάζει την Ευρώπη.

Ενώ εμείς όλοι σαν πολίτες της ΕΕ πιστεύαμε ότι η ΟΝΕ και το ευρώ θα ενώσει τα κράτη μέλη της ΕΕ μήπως το ευρώ βάζει ακόμη μεγαλύτερη απόσταση ανάμεσά τους; Είναι πράγματι δύσκολη η σύμμιξη των οικονομιών ανόμοιων χωρών όπως Αυστρία και Βρετανία, Γαλλία και Πορτογαλία, Σουηδία και Ελλάδα και φυσικό είναι να καθιστά δύσκολη την οικονομική και νομισματική ένωση.

Με την ύπαρξη και μόνο του ευρώ δεν μπορούν να εξαλειφθούν μονομιάς κοινωνικές και οικονομικές προοπτικές που στηρίζονται σε βαθιές πολιτικές και πολιτισμικές διαφορές.

Είναι σημαντικό να αναφέρω επίσης τις πρόσφατες εξελίξεις μετά τις εκλογές στη Γαλλία , όπου ο νέος Γάλλος πρωθυπουργός ζήτησε την αναβολή του Συμφώνου Σταθερότητας στη Σύνοδο Κορυφής του Άμστερνταμ για να μελετήσει και να εκφράσει τις τελικές θέσεις τους.

Ο Γάλλος Πρωθυπουργός Ζοσπέν, σαν νέος Πρωθυπουργός έκρινε σωστό να μελετήσει ο ίδιος και να αποφασίσει για το ενδεχόμενο παράτασης ή όχι της εφαρμογής του ευρώ μετά το 1999.

Ο Γερμανός Καγκελάριος Κολ δεν δέχεται όμως παράταση του EURO και είναι κάθετος και κατηγορηματικός στις αποφάσεις του γιατί όπως αναφέρει ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα επιφέρει περισσότερη ανεργία και καταστροφικές συνέπειες για τις γερμανικές εξαγωγές.

Αυτά είναι μόνο ένα μικρό παράδειγμα των τεράστιων προβλημάτων που έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέλη και της τεράστιας προσπάθειάς τους να ξεπεράσουν τα προβλήματα των οικονομιών τους και να μπορέσουν να μπουκώσουν στο τρένο που θα τους οδηγήσει στην ΟΝΕ.

Σύμφωνα με το άρθρο της εφημερίδας « Το Έθνος » στις 18 Ιουνίου 1997 ενώ στην Ελλάδα ο πληθωρισμός έτρεχε με 5,7%, που ήταν και ο υψηλότερος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη, ο μέσος όρος πληθωρισμού στην ΕΕ ήταν

,5% σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat που είναι η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία. Απέχουμε δηλαδή 4,2% από τον μέσο όρο πληθωρισμού της ΕΕ.

Όπως είναι φυσικό τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες την εφαρμογή της ΟΝΕ. Όχι μόνο γιατί υπάρχει δυσκολία στο να εφαρμοστούν τα ονομαστικά κριτήρια σύγκλισης προς την ΟΝΕ αλλά και γιατί συχνά οι πόψεις μεταξύ των εταίρων της ΕΕ δίστανται και καθυστερούν όχι μόνο τη οικονομική και νομισματική ένωση αλλά και την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας.

Έτσι η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας που υποτίθεται ότι αποκτούσε η Ένωση με τη Νέα Διακυβερνητική διάσκεψη που έγινε στις 16 - 17 Ιουνίου στο Άμστερνταμ,³⁴ δεν πραγματοποιήθηκε καθώς οι χώρες διστάζουν να εγκαταλείψουν τις εθνικές εξωτερικές πολιτικές τους οι οποίες συχνά είναι σε σύγκρουση μεταξύ τους.

Διαφορές όμως και διαφωνίες δεν υπάρχουν μόνο μεταξύ των εταίρων αλλά και μεταξύ των πολιτών όσο αφορά ορισμένα μέτρα που παίρνει η ΕΕ. Για αποφυγή των προβλημάτων αυτών θα πρέπει να γίνει συνείδηση στους ιθύνοντες της ΕΕ ότι για κρίσιμα ζητήματα άμεσου πολιτικού ενδιαφέροντος θα πρέπει να αποφασίζουν οι λαοί με δημοψήφισμα αφού πρώτα γίνει σαφής πληροφόρηση των Ευρωπαίων για κάθε επίμαχο θέμα.

Αξίζει εδώ να αναφερθεί η συνθήκη του Σένγκεν και η επικύρωσή της από την Βουλή, θέμα με το οποίο ασχολήθηκε εκτενέστατα ο τύπος στα μέσα Ιουνίου.

Πολλοί διατύπωσαν την άποψη ότι η Συνθήκη του Σένγκεν αφήνει ανεπαρκή την προστασία των δικαιωμάτων όχι μόνο των αλλοδαπών, αλλά και του Ευρωπαίου Πολίτη.

Δημιουργεί νέες διακρίσεις μεταξύ των πολιτών της ΕΕ, βάσει της πηλοκότητάς τους, αλλά και μεταξύ των πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμως στη Ευρώπη.

Γίνεται λόγος για επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που αφήνει πολλά ερωτηματικά όσο αφορά την ερμηνεία της λέξης « επεξεργασία ».

Θίγεται και η εδαφική ακεραιότητα μιας χώρας γιατί μια κατασταλτική δύναμη ξένης χώρας μπορεί να δράσει στο έδαφος μιας άλλης.

³⁴ Από εφημερίδα « ΤΑ ΝΕΑ »
23 Ιουνίου 1997.

Πρέπει να σημειωθεί ότι για την εφαρμογή της Συνθήκης του Σένγκεν στην Ελλάδα όχι μόνο δεν έγινε δημοψήφισμα αλλά αντίθετα η Συνθήκη είχε τεθεί σε εφαρμογή 7 μήνες πριν ψηφιστεί στην Βουλή. Αυτό προκύπτει από έγγραφο απόφαση που είχε καταθέσει στην Βουλή ο Υπουργός Εξωτερικών κ. Γ.Α Παπανδρέου στις 13-11-96.

Και ερχόμαστε μέσα από όλες αυτές τις αμφιβολίες και τα ερωτηματικά να απαντήσουμε στο ερώτημα: Τελικά ο Ευρωπαίος Πολίτης ωφελείται ή βλάπτεται από την ΕΕ;

Προσωπική εκτίμηση είναι ότι είναι πολύ νωρίς να απαντήσει κανείς στο ερώτημα αυτό. Αναμφισβήτητα η ΕΕ με την ενιαία αγορά και όλες τις ελευθερίες που αυτή παρέχει στους πολίτες, τις μεγάλες οικονομικές ενισχύσεις που έχουν δοθεί σε πολλές χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα για την δημιουργία διευρωπαϊκών δικτύων που διευκολύνει τις μεταφορές και τις πρόσφατες ενέργειες μετά την κυβερνητική αλλαγή στη Γαλλία και την Βρετανία και την συμφωνία για διαμόρφωση ενός νέου μετώπου που θέλει να αντιμετωπίσει το κεντρικό πρόβλημα της « ανεργίας » καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την απάντηση στο ερώτημα.

Μετά από μερικά χρόνια όλοι εμείς οι πολίτες της Ευρώπης θα μπορούμε να ζυγίσουμε τα κέρδη και τις ζημιές από την ΕΕ και να διατυπώσουμε μια τεκμηριωμένη απάντηση.

5.4. Επίλογος.

Στην παρούσα εργασία προσπάθησα να καταγράψω την πραγματικότητα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και τις επιπτώσεις θετικές και αρνητικές στα κράτη μέλη της. Η ένταξη των χωρών μελών στην ΕΕ κατά γενική ομολογία αποτελεί ένα ορόσημο για την παραπέρα κοινωνική και οικονομική ενοποίηση.

Είναι εύλογο λοιπόν να έχει αποτελέσει και να συνεχίζει να αποτελεί αντικείμενο θεωρητικού προβληματισμού και δημόσιας συζήτησης. Οι απόψεις που έχουν ανακύψει όπως είναι φυσικό δίστανται σε θετικές και αρνητικές. Άλλοι υποστηρίζουν ότι η είσοδος στην ΕΕ ωφέλησε τις χώρες μέλη και άλλοι ότι τις οδήγησε σε μεγαλύτερα αδιέξοδα και κρίσεις.

Από όλη την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να πούμε ότι η ΕΕ αποτελεί την ισχυρότερη ένωση της εποχής. Προσφέρει ευκαιρίες και παρουσιάζει

κινδύνους. Έγκειται αποκλειστικά και μόνο στις χώρες μέλη της ΕΕ και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, να επωφεληθεί από τις ευκαιρίες και να αποφύγει τους κινδύνους με το να απαλείψει τα χρονίζοντα προβλήματα της Ελληνικής Οικονομίας και να τροχωρήσει έτσι μαζί με τις άλλες χώρες μέλη στο δρόμο της προόδου και της ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
 - Η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. (περιοδική έκδοση 1995).
 - Το αλφάβητο του Κοινοτικού δικαίου. (περιοδική έκδοση 1994).
 - Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (έκδοση 1995).
 - Το Ταμείο Συνοχής. (έκδοση 1994).
 - Η Ενιαία Αγορά γίνεται πραγματικότητα. (έκδοση 1992).
 - Η Ελεύθερη Κυκλοφορία των ατόμων. (έκδοση 1994).
 - Η Ευρώπη των πολιτών. (έκδοση 1992).
 - Δημιουργώντας θέσεις απασχόλησης. (έκδοση 1995).
 - Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί κοινή ευθύνη. (έκδοση 1996).
 - Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και η Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (έκδοση 1996).

- Οικονομική και Νομισματική Ένωση. (έκδοση 1991).

- Εισαγωγή στο Δίκαιο της ΕΕ. Σημειώσεις Ιωάννη Παναγόπουλου.
- Η συνθήκη του Μάαστριχ. Συνθετική θεώρηση. (Αναστασόπουλος Ιωάννης, Δημόπουλος Γεώργιος).
- Η ΕΟΚ. Κριτική θεώρηση. (Αλεξίου Ιωάννης).
- Η Κοινή Αγορά και άνιση ανάπτυξη. (Βαϊτσου και Seerwd).
- Η Συνθήκη της ΕΟΚ. Η συνθήκη του Μάαστριχ. (Δακτόγλου Π).
- Με πυξίδα την Ευρώπη. (Τσουδερού Β).
- Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. (Νίκος Σαρρής).
- Το αύριο της Ευρώπης. (Ρουμελιώτης).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
Οι προφήτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	3
Η άμεση ανάγκη σύνδεσης των ευρωπαϊκών κρατών. Ιστορικό πλαίσιο	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	6
1.1. Η μετάβαση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση	6
1.2. Η Ε.Ε. ως διεθνής οργανισμός	9
1.3. Η Ε.Ε. ως συνομοσπονδία	11
1.4. Οι στόχοι της Ε.Ε.	12
1.5. Οι μέθοδοι της Ε.Ε.	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
2. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ	18
2.1. Από την κοινή αγορά, μέσω της εσωτερικής αγοράς στην οικονομική και νομισματική ένωση	18
2.2. Η κοινή αγορά. Οι θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς	21

	Σελ.
2.2.1. Η ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών	21
2.2.1.1. Η τελωνειακή ένωση	21
2.2.1.2. Εξάλειψη των ποσοτικών περιορισμών	22
2.2.1.3. Άρση των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος με τους ποσοτικούς περιορισμούς	22
2.2.1.4. Η άρση των φορολογικών φραγμών	23
2.2.2. Η ελευθερία εγκατάστασης	24
2.2.3. Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών	25
2.2.4. Η ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων	26
2.2.5. Η ελεύθερη εκτέλεση πληρωμών	26
2.2.6. Η πολιτική ανταγωνισμού	27
2.2.7. Η πολιτική πολιτισμού	28
2.3. Η οικονομική και νομισματική ένωση	28
2.3.1. Βασικές αρχές της θεωρίας της νομισματικής ενοποίησης	28
2.4. Τι προηγήθηκε της συνθήκης του Μάαστριχ για την ΟΝΕ	29
2.4.1. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	29
2.4.2. Η έκθεση DELORS για την οικονομική και νομισματική Ένωση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Παρουσίαση και ανάλυση των προτάσεων της εκθέσεως DELORS	30
2.5. Οι διατάξεις της συνθήκης του Μάαστριχ για την ΟΝΕ	31
2.5.1. Στόχοι της Συνθήκης	31

	Σελ.
2.5.2. Οροι της Συνθήκης έως 31-12-93	32
2.5.3. Οροι της Συνθήκης από 1-1-94	32
2.5.4. Κριτήρια εισόδου στο τελευταίο στάδιο της ΟΝΕ	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΤΥΛΟΒΑΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.	34
3.1. Πρώτος στυλοβάτης: Οι τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΚ, ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ)	34
3.2. Δεύτερος στυλοβάτης: Η μετάβαση στην "κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας"	34
3.3. Τρίτος στυλοβάτης: Η συνεργασία των κρατών-μελών της ΕΕ στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΟ ΠΟΛΙΤΗ	37
4.1. Μια ένωση για τον άνθρωπο	37
4.2. Η ιθαγένεια της ένωσης	37
4.3. Η ελεύθερη κυκλοφορία και ασφάλεια	39
4.4. Η οικονομική και νομισμαστική ένωση	39
4.5. Η ενιαία αγορά	45

